

Masterproef aangeboden tot het
verkrijgen van het diploma
Master of Arts in de
journalistiek

De Russische verslaggeving over het Syrische conflict

Door: Griet Leyers
Promotor: Dirk Rochtus

ACADEMIEJAAR 2013-2014

Voorwoord

Met het uitschrijven van deze Masterproef wordt het einde ingeleid van een onvergetelijk jaar.

Eerst en vooral wil ik graag mijn promotor, Prof. Dr. Dirk Roctus, voor zijn geduld, aanwijzingen, kritische opmerkingen en voor zijn vertrouwen in mijn kunnen. Heel erg bedankt!

Verder bedank ik graag coördinator Prof. Dr. Michaël Opgenhaffen, Prof. Dr. Lien Verpoest voor haar hulp en tips, Prof. Dr. Baldwin Van Gorp voor zijn inspirerende colleges over framing en Prof. Dr. Hilde van Belle voor haar colleges over oorlogsjournalistiek. Zonder deze colleges en tips had deze Meesterproef er heel anders uitgezien.

Last but not least bedank ik de mensen rond mij. Allereerst mijn zonen Sino en Omar, die ondanks hun jonge leeftijd begrip hadden voor de situatie en hun best deden om stil en zelfstandig te spelen terwijl mama zo druk bezig was.

Ik bedank mijn familie: mijn ouders, zussen en broers, voor hun steun en vertrouwen door dik en dun en voor het nalezen van de ontelbare versies van al evenveel opdrachten.

Всем большое спасибо! Heel erg bedankt allemaal!

Abstract:

In the summer of '13, I got a lot of questions from family and friends who were puzzled by the Russian position regarding the Syrian conflict. They assumed that my stay in Russia and/or my knowledge of the language would provide me with some extra insight into the matter. Initially, that deeper insight on my part was non-existent.

Although Winston Churchill described Russia as " *a riddle wrapped in a mystery inside an enigma*" I will, nonetheless, attempt to give a deeper insight into the Russian stance on this conflict. By means of my three main research questions : What is the Russian position in the Syrian conflict? (RQ1), Does the Russian population support this position? (RQ2), What is the role of the Russian media? (RQ3) and armed with the results of recent surveys by the avowed Russian research centres VCIOM and Levada I will attempt to give a general view, as thoroughly as possible, of the many facets and building blocks that constitute the Russian stance.

Crucial in my search was the formulation of verifiable and academically supported propositions that could act as a basis for further research within the three research questions. Based on the academic works of Dmitri Trenin, researcher and head of the 'Carnegie Endowment for International Peace Centre, Moscow' and in particular his article '*The mythical alliance: Russia's Syria Policy*' I was able to formulate four priorities that could act as leitmotifs for this master thesis.

Finally and arising from the research regarding my first three research questions, a fourth research question is formulated (RQ4) and the 'terrorist frame' as it is internationally being used is concisely addressed. Based on an analysis of the reporting by European and American media on four concrete events, seven dominant themes are formulated and subsequently compared to the Russian reporting on Syria.

In this research, all available information was used. So no pre-selection was made. That is why there are both elements 'à charge' as 'à décharge' concerning the Russian position.

A value judgment is left to the reader.

The main objective of this master thesis is to create an insight into the Russian position, because, as K. Malfliet, professor at the KUL Louvain, concluded in her latest book '*De Russische Rokade*', (2013):

“Trying to understand Russia’s domestic and foreign policy is a first step on behalf of the West to interact sensibly with Russia and to work with this undoubtedly important player towards an new world order. “

INHOUDSTAFEL

Voorwoord	2
Abstract	3
Inhoudstafel	4
Inleiding	7
1 De Russische houding in het Syrische conflict (OV1)	8
1.1 Een duidelijke en onveranderlijke positie die haaks staat op die van het Westen en Rusland profileert als ‘grote natie’	9
1.1.1 Tijdelijke toenadering tussen Rusland en het Westen	10
1.1.2 Revival van het Russisch patriottisme	11
1.1.3 Vermenging van kerk en staat	11
1.1.4 Nieuwe ambities van Rusland	12
1.1.5 Imperialistische droom	14
1.1.6 Invloed van het Byzantijnse rijk	15
1.1.7 Geopolitieke ramp	16
1.2 Een ‘eigenzinnig’ concept van ‘World Order’, gekenmerkt door een non-interventie politiek	17
1.3 Rusland als ‘stabilizing force’. Een pragmatische aanpak die traditie en procedure verkiest boven ideologie en emotie	19
1.4 Arabische lente als Islamistische revolutie	21
1.4.1 Internationale surveys die de globale houding/ongerustheid over Moslims in kaart brengt	22
1.4.2 Europese survey i.v.m. moslim fundamentalisme	23
1.5 Deelbesluit	24
2 Steunt de Russische bevolking deze houding ?(OV2)	25
2.1 Onderzoekscentra VCIOM & Levada	27
2.1.1 VCIOM	27
2.1.2 Methodologie	28
2.2.1 Levada	28
2.2.2 Methodologie	29
2.3 Survey resultaten	29
2.3.1 De vier speerpunten	29
2.3.1.1 Een duidelijke en onveranderlijke positie die haaks staat op de positie van het Westen en Rusland profileert als ‘grote natie’	30
a. stabiliteit	30
b. eigenheid van Rusland	30
c. Russische identiteit en patriottisme	30
d. godsdienst en vermenging van kerk en staat	30
e. monarchie, autocratie	32
f. territoriale uitbreiding, imperialisme	32
2.3.1.2 Een ‘eigenzinnig’ concept van ‘World Order’ gekenmerkt door een non-interventie politiek	35
2.3.1.3 Rusland als ‘stabilizing force’. Een pragmatische aanpak die traditie en procedure verkiest boven ideologie	36
a. Conservatisme	36
b. Pussy Riot	37
c. homofobie	37
2.3.1.4 Arabische lente als Islamistische revolutie	38
2.3.2 Specifieke vragen over het Russische beleid in Syrië	38

2.4	Samenvatting van deze data	45
2.4.1	Kanttekeningen bij deze resultaten.....	
	2.4.1.1. Verschil in surveyresultaten tussen grootsteden Moskou en St.Petersburg en andere steden en provinciale gebieden	
	2.4.1.2. De uitsluiting van de bevolking van Tsjetsjenië en Ingoesjetië uit de surveys van VCIOM.....	
	2.4.1.3. Groot percentage van de respondenten dat ‘moeilijk te beantwoorden’ aanvinkt.....	48
2.5.	Deelbesluit	
3	Welke rol spelen de Russische media (OV3)	50
3.1	Hypothesen en sub-onderzoeksvragen	
3.2	De situatie van de media in Rusland	
3.2.1	Persvrijheid in Rusland.....	
3.2.2.	Vermoorde journalisten.....	51
3.2.3.	De zaak Sergei Magnitsky.....	52
3.2.4.	Het Kremlin breidt zijn greep op de media uit	53
	3.2.4.1. Bekroning van journalisten door V. Poetin.....	
	3.2.4.2. Internationaal informatie agentschap ‘Rossija Sevodnja’.....	
	3.2.4.3. VKontakte, het Russische Facebook.....	
3.3.	De Russische verslaggeving	
3.3.1	Kan de Russische verslaggeving over Syrië gekwalificeerd worden onder de term ‘War Journalism?’(SOV1)	
3.3.2	De Russische pers neemt in grote mate de informatie en inzichten van regeringsbronnen over (H1).....	54
3.3.3	Corpus	55
3.3.4	Analyse.....	56
3.3.5	Case: De Russische verslaggeving over het bloedbad in Adra.....	59
3.4.	De houding van de Russische bevolking t.o.v. de binnen- en buitenlandse pers	62
3.5.	Het gebruik van beeldmateriaal over de aanval met chemische wapens in de Russische media	64
3.6	Van welke frames maken de Russische media gebruik in hun verslaggeving over Syrië? (SOV2)	68
3.6.1	Wat is een frame	
3.6.2	Wat is framing	
3.6.3	Framing device – framing package	
3.6.4	Reasoning devices – Van Gorp	
3.6.5	De constructionistische benadering	
3.6.6	Framing analyse, de inductieve of deductieve benadering.....	69
3.7.	Inductieve framing analyse/SOV2	
3.7.1	Rusland als standvastige verdediger van de wereldvrede.....	
3.7.2	Het Westen als oorlogszuchtige, manipulatieve en opportunistische verdediger van eigenbelang	70
3.7.3.	De Syrische oppositie als een geheel van fanatiek islamitische, gruwelijke, onmeedogenloze afslachters van het Syrische volk.....	72

3.8	Deductieve framing analyse//SOV3: Is deze framing cultuurgebonden?.....	73
3.8.1	Rusland als grote eigenzinnige staat (cf. punt 1.1).....	
3.8.2	Rusland als vredesduif (cf. punt 1.2).....	74
3.8.3	Rusland als rots in de branding (cf. punt 1.3).....	75
3.8.4	De Syrische oppositie als door het Westen gesteunde demonen (cf. punt 1.4).....	76
3.9	Deelbesluit	77
4.	Beperkt onderzoek naar ‘terroristenframe’ in internationale verslaggeving (OV4).....	78
4.1	Marathon Boston.....	
4.2	Vlaamse Syrië-strijders onthoofden bejaarde Syrische man.....	
4.3	Aanslag op Franse militair in Parijs	
4.4	Moord op jonge militair in Londense straat.....	79
4.5	Analyse corpus hoofdstuk 4	
4.5.1	De religieuze verwijzing.....	
4.5.2	De verwevenheid van Moslims/het ‘import’ fenomeen.....	
4.5.3	De bloedige actie	
4.5.4	De onschuld van de slachtoffers.....	80
4.5.5.	Het meedogenloze en laffe karakter van ‘de terrorist’	
4.5.6	De antiwesterse boodschap.....	
4.5.7	Verwijzingen naar eerdere terroristische aanslagen of terroristische groepen.....	
4.5.8	Opmerkingen	81
4.6.	Tabel.....	82
4.6.1.	Opmerkingen bij deze analyse.....	84
4.7	Deelbesluit	
5	Algemeen Besluit	86
5.1	Tekortkomingen onderzoek	89
5.2	Aanbevelingen voor verder onderzoek.....	90
BIJLAGEN.....		91
1	Bibliografie & Filmografie.....	92
2	Corpus Hoofdstuk 3 (Russisch corpus)	95
3	Corpus Hoofdstuk 4 (Westers corpus)	134
4	Concept of the Foreign Policy of the Russian Federation.....	146
5	Lijst vermoorde Russische journalisten sinds 1992.....	147
6	Brief van de ‘Glasnost defence foundation’ naar aanleiding van het 10-jarige bestaan van ‘Dosch’.....	151

Inleiding

Tijdens de zomer van 2013 kreeg ik heel wat vragen van vrienden en familie over de -voor vele Westerlingen- onbegrijpelijke houding van Rusland in het Syrische conflict. Zij dachten dat ik via mijn jarenlange verblijf in Rusland en/of kennis van de taal misschien meer tekst en uitleg kon geven.

Dat was aanvankelijk zeker niet het geval.

Hoewel Winston Churchill Rusland ‘*een raadsel, verpakt in een mysterie en omringd door een enigma*’ noemde, probeer ik in deze masterproef toch inzicht te geven in de houding van Rusland in het kader van het Syrische conflict.

Aan de hand van drie grote onderzoeksvragen, nm. Wat is de Russische houding in het Syrische conflict (OV1), Steunt de Russische bevolking deze houding (OV2) en Welke rol spelen de Russische media (OV3), en gewapend met honderden pagina’s recente survey resultaten van de algemeen erkende Russische onderzoekcentra VCIOM en Levada probeer ik een algemeen, maar tegelijk zo diep gaand mogelijk beeld te scheppen van de vele facetten en bouwstenen achter de Russische houding in Syrië.

Cruciaal in deze zoektocht was het formuleren van enkele verifieerbare en door academici gedragen stellingen, die als basis konden dienen voor verder onderzoek binnen de drie onderzoeksvragen. Op basis van het academisch werk van Dmitri Trenin, onderzoeker en hoofd van het ‘Carnegie Endowment for International Peace Centre, Moscow’ en meer bepaald zijn artikel ‘*The mythical alliance: Russia’s Syria Policy*’ was het mogelijk om vier speerpunten te formuleren die als een rode draad door deze masterproef lopen

Tenslotte en gebaseerd op het onderzoek naar de eerste drie onderzoeksvragen, wordt er een vierde onderzoeksvraag geformuleerd (OV4) en wordt er beknopt ingegaan op het ‘terroristenframe’ zoals dit internationaal wordt gebruikt.

Aan de hand van een analyse van de Europese en Amerikaanse verslaggeving over vier concrete gebeurtenissen worden zeven dominante thema’s geformuleerd en vervolgens vergeleken met de Russische verslaggeving over Syrië.

In dit onderzoek werd niet geselecteerd, maar werd er gewerkt met alle ter beschikking zijnde informatie. Er is dan ook plaats voor zowel elementen ‘à charge’ als ‘à décharge’ van Rusland.

Een waardeoordeel laat ik over aan de lezer.

Het hoofddoel van deze Masterproef is inzicht scheppen in de Russische houding, want, zoals hoogleraar aan de KULeuven, K. Malfliet, in haar recentste boek ‘De Russische Rokade’, (2013) concludeert:

“Rusland proberen te verstaan in zijn binnen-en buitenland politiek is een eerste stap om vanuit het Westen op een verstandige manier met Rusland om te gaan en met deze onmiskenbaar gewichtige speler samen te werken aan een nieuwe wereldorde.”

Hoofdstuk 1. Wat is de Russische houding in het Syrische conflict? (OV1)

Om te onderzoeken in welke mate de Russische media zich al dan niet kritisch uitspreken over het beleid van de Russische regering is het belangrijk om allereerst deze houding, of dit beleid duidelijk te specificeren.

Het Syrische conflict begon in maart 2011, en het aantal getelde slachtoffers bereikte in november 2013 de kaap van 120.000. Op het moment dat deze masterproef wordt geschreven zijn er naar schatting vier miljoen Syriërs binnen Syrië op de vlucht voor het geweld en nog eens ruim 2 miljoen vluchtelingen vluchtten naar omliggende landen, voornamelijk naar Libanon en Irak. Sinds december 2013 kan zelfs de VN geen concrete cijfers meer geven over het aantal slachtoffers.

Wereldwijd zijn er ontelbare artikelen geschreven over het Syrische conflict. Over de rol en het beleid van Rusland binnen dit conflict werd er in tegenstelling erg weinig geschreven. Dat is zeker zo, wanneer we de stukken uitsluiten waarin de rol van Rusland simplistisch wordt uitgedrukt in termen van economische interesses¹ en strategische belangen².

Bij analyse van wetenschappelijke artikelen en interviews die wel de intentie hebben dieper in te gaan op deze complexe materie, ziet men steeds³ opnieuw dezelfde naam opduiken: **Dmitri Trenin**, academicus, onderzoeker en hoofd van het 'Carnegie Endowment for International Peace Centre, Moscow'. Publicaties als 'The mythical alliance: Russia's Syria Policy' van zijn hand, geven een duidelijke analyse van de politieke positie die Rusland inzake Syrië aanneemt.

Gebaseerd op het werk van Trenin was het mogelijk om het 'Russische beleid' inzake Syrië samen te vatten in vier belangrijke punten, waarna verder in deze masterproef wordt verwezen als 'de vier speerpunten' namelijk:

1. Een duidelijke en onveranderlijke positie die haaks staat op die van het Westen en Rusland profileert als 'grote natie'
2. Een 'eigenzinnig' concept van 'World order', gekenmerkt door een non-interventie politiek
3. Rusland als 'stabilizing force'. Een pragmatische aanpak die traditie en procedure verkiest boven ideologie en emotie
4. De Arabische lente als Islamistische revolutie

Volledigheidshalve is het belangrijk te vermelden dat er niet kan worden gepretendeerd dat deze lijst van vier punten het Russische beleid inzake Syrië volledig zou weergeven.

Toch bevestigen - zoals verder in deze masterproef zal blijken - beleidsdocumenten van het Russische ministerie van Buitenlandse Zaken (MID), een groot aantal expliciete en impliciete uitspraken van Russische gezagsdragers, waaronder Poetin zelf, deze vier punten als belangrijke en steeds terugkomende Russische standpunten binnen de Syrische problematiek.

In een gesprek met Professor Slavistiek en Oost-Europakunde aan de KULeuven, Dr. Professor Lien Verpoest, bevestigde ook zij deze vier punten als belangrijkste speerpunten van het Russische beleid t.o.v. Syrië.

Via zijn opiniestuk 'A plea for Caution From Russia' dat uitgerekend op 11 september 2013 werd gepubliceerd in de New York Times, en waarin hij uit eigen naam het Amerikaanse volk adresseert, krijgen we ook de bevestiging van President Vladimir Poetin zelf. Zijn artikel bevat namelijk dezelfde elementen. Ik meen dan ook dat de legitimiteit van deze vier speerpunten als basis voor mijn onderzoek voldoende zijn bewezen

---

1 Rusland exporteerde in 2010 voor \$1.1 miljard naar Syrië en Russische investeringen in Syrië werden door de The Moscow Times geraamd \$19.4 miljard in 2009. Naast wapenleveringscontracten ter waarde van \$4 miljard, hebben Russische firma's er een groot aandeel in de infrastructuur, energie en toerismesector

2 Haven Tartus: gelegen ten zuiden van het Griekse eiland Cyprus. Is Rusland's enige militaire maritieme uitvalsbasis aan de Middellandse zee

3 Interviews in verschillende toonaangevende Westerse kranten, zoals The New York Times, The Washington Post

1.1. Een duidelijke en onveranderlijke positie die haaks staat op de positie van het Westen en Rusland profileert als ‘grote natie’

Dit eerste speerpunt binnen het Russische beleid is op te splitsen in twee onderdelen die erg met elkaar verweven zijn. Enerzijds de onveranderlijkheid en stabiliteit en anderzijds de unieke visie die duidelijk en heel bewust afstand neemt van de ‘Westerse houding’.

Stabiliteit is steeds een belangrijke issue geweest in de geschiedenis van Rusland. De enorme uitgestrektheid en culturele diversiteit binnen het grondgebied maakten het altijd al moeilijk om overzicht en rust te bewaren. Ook vandaag lijkt het belang van duidelijkheid en stabiliteit nog steeds erg belangrijk. Zo toont het resultaat van een aantal recente surveys⁴ aan dat het nu al 15 jaar aanhoudende bewind van Poetin⁵ en zijn populariteit grotendeels te wijten is aan het gevoel van stabiliteit enerzijds en anderzijds zijn duidelijke standpunten, waarmee hij Rusland profileert als ‘grote natie’ met een totaal eigen visie.

De historische en culturele rijkdom van Rusland is een gegeven waar zelfs de grootste scepticus moeilijk omheen kan. Rusland heeft het niet nagelaten om dit gegeven onlangs tijdens de openings- en slotceremonie van de Olympische winterspelen in Sotsji nog eens duidelijk te maken aan miljoenen kijkers wereldwijd. Het opzet om zoveel mogelijk historische en culturele figuren aan bod te laten komen tijdens deze ceremonies kadert duidelijk in de politiek van het Kremlin om de nationalistische gevoelens bij de eigen bevolking te bevorderen en Rusland internationaal te profileren als ‘grote natie’.

Heel wat van de opgevoerde figuren in deze gemediatiseerde ceremonies waren voor de internationale kijkers vrij onbekend, maar anderen, zoals de schrijvers Dostojewski, Tolstoj en Poesjkin maken al erg lang deel uit van een zeker internationaal literair erfgoed.

Dat we deze schrijvers in West-Europa wel al heel lang kennen hebben we vooral te danken aan Peter Aleksejevitsj Romanov⁶ en in één geval is dat zelfs letterlijk op te vatten. Hij was het die de jonge zwarte Ethiopische slaaf Abram Gannibal⁷ onder zijn hoede nam, een opleiding gaf en hem zelfs in de adelstand verhief. Diezelfde Gannibal was de grootvader van Aleksandr Poesjkin⁸, een van de grote boegbeelden van de Russische literatuur.

---

4 Surveys, Laatste in april 2014 door onderzoekcentrum Levada.(zie bijlage)

5 Bewind van Poetin: sinds 9 augustus 1999 is Vladimir Poetin aan de macht. Eerst even als zesde premier onder Boris Jeltsin, vanaf 31 december 1999 tot 7 mei 2008 als tweede president van Rusland, van 8 mei 2008 tot 7 mei 2012 de 10^e premier onder zijn stroman, Dmitrii Medvedev als ‘officiële president’ en sinds 8 mei 2012 tot vandaag als vierde president van Rusland.

6 Peter A. Romanov, beter bekend als Tsaar Peter I of Peter de Grote (1672-1725)

7 Abram Petrovitsj Gannibal (1696-1781), Russische naam gekozen door de man zelf. Gannibal (Hannibal) verwijst naar die andere grote zwarte man die geschiedenis schreef, Hannibal Barkas (Carthago, 247 VC - Libyssa, 183 VC) Het Russisch alfabet heeft geen letter ‘H’

8 Aleksandr Sergejevitch Pousjkin (1799-1837)

1.1.1. Tijdelijke toenadering tussen Rusland en het Westen

De enorme nieuwsgierigheid van Peter voor alles wat anders en vreemd was, maakte van hem een ‘bruggenbouwer’ tussen Rusland en het Westen. Voorheen bleven de contacten immers beperkt tot handelsovereenkomsten en waren ze getekend door wederzijds onbegrip⁹ en oorlogen¹⁰.

Peter reisde eind 17e eeuw (1697-1698) voor het eerst naar het Westen. Onder invloed van wat hij er zag en leerde, volgde onmiddellijke actie. Zo richtte hij meteen na zijn eerste reis naar het Westen (1698) de eerste Russische marine op in Taganrog.¹¹ In 1721 herdoopte hij het ‘Tsarendom Rusland’ om tot het ‘Russische rijk’.

In het kader van op het eerste zicht onverenigbare en onbegrijpelijke visies van respectievelijk Rusland en het Westen, is het belangrijk om ons eraan te herinneren dat de toenadering tussen beiden in een heel beperkt tijds kader moet worden geplaatst. Namelijk tussen dat historische jaar 1721 en de al even historische avond van 17 juli 1918. Een periode die werd ingeleid door Peter Romanov en nog geen tweehonderd jaar later definitief werd afgesloten met de executie van Nikolai Romanov en zijn familie in de kelder van het Itapiev-huis in Yekaterinburg (Oeral). De opkomst van het communisme en de vorming van de USSR.

Daarmee verdween Rusland opnieuw van onze radar. Achter het Ijzeren Gordijn met een zeer uitgesproken en eigenzinnige ideologie (het Marxisme-leninisme)¹² die opnieuw erg haaks stond op het Westerse systeem.

1.1.2 Revival van het Russisch patriottisme

Wat we zagen na de val van de Berlijnse muur was verrassend. Het land dat wij vooral associeerden met topatleten, hoogopgeleide wetenschappers en een ambitieus ruimteprogramma, was nog een armtierige schim van wat het ooit was. Een grijs post-communistisch land met verloederde infrastructuur en een gebrek aan de meest elementaire producten en voorzieningen. Toch moest het ergste nog komen. Na jaren van moeizaam opbouwen en enorme inspanningen van de bevolking kwam er in 1998 de bankencrisis¹³. Op ‘black Monday’ devalueerde de Russische munt in 36 uur tijd van 400 roebel voor een dollar naar bijna 2000 roebel voor een dollar. De bevolking was radeloos. De Russische economie draaide haast uitsluitend op importproducten. Importproducten die niemand meer kon betalen. De wasmachine die gisteren nog 100.000 roebel kostte en na jaren sparen eindelijk binnen bereik, was de volgende dag 500.000 tot 600.000 roebel waard en gereduceerd tot voer voor dromen.

Toen Oscar winnaar/ filmregisseur Nikita Mikhalkov in datzelfde jaar (1998) ‘Сибирский цирюльник’ uitbracht, werd dat vooral buiten Rusland als ‘The Barber of Siberia’ een succes. Het verhaal van een

---

9 In ‘Ivan Grozny’ maakt regisseur Sergey Eisenstein allusie op de kwaadsprekerij die aan het hof van aartsvijand Polen leefde in die periode^[10].”De Moscovieten eten hun eigen kinderen levend op.

10 Oorlogen in het bijzonder met de Tataren, de Khan’s uit de Krim, de Duitser, de Baltische staten en buurland Polen

11 Taganrog: plaats in de huidige Rostov oblast. De stad werd officieel op 12 september 1698 gesticht door Peter de Grote als eerste Russische marinehaven met het fort Troitski . De naam ‘Taganrog’ is een samentrekking van het Turkse woord *tagan* ("onderstel van de ketel" voor het gebied waarin de stad ligt en het Russische woord *rog* ("kaap"). Het was een strategisch belangrijke plaats in de context van de verovering van de Azov zee en de Zwarte zee. Na een nederlaag tegen het Ottomaans-Tataarse leger op de rivier ‘Proet’ (1710), was Rusland genoodzaakt om het vredesverdrag van Proet te ondertekenen. Een van de in het verdrag opgenomen condities was de vernietiging van de marinebasis van Tanganrog. De nieuwe stad, haven en het Troitski fort werden op bevel van Peter platgelegd op 19 september 1711. Taganrog werd pas 50 jaar later opnieuw opgebouwd

12 Het Marxisme-leninisme is een communistische ideologie die officieel gebaseerd is op de theorieën van het marxisme en het leninisme zoals Jozef Stalin en zijn aanhangers die interpreteerde. De marxistische theorie stelt dat het socialisme slechts een overgangsfase is op weg naar het communisme. Het leninisme voegt daaraan toe dat er een voorhoedepartij nodig is om de proletarische revolutie te leiden en om erop toe te zien dat de politieke macht na de revolutie naar de werkende klasse zou gaan.

13 <http://research.stlouisfed.org/publications/review/02/11/ChiodoOwyang.pdf>:_A Case Study of a Currency Crisis: The Russian Default of 1998

onmogelijke liefde tussen een Amerikaanse vrouw en een Russische cadet uit de militaire academie van de Tsaar kreeg veel kritiek in Rusland. Het was de duurste film uit de Russische geschiedenis met een budget van 35 miljoen dollar. Dat bedrag zorgde voor veel politieke commotie. Dat de straatarme Russische overheid, die geen geld had om leraren, verplegers en gepensioneerden te betalen, tien miljoen dollar in de productie stak was onaanvaardbaar voor de Russen. Bovendien figureerde het Russische leger in de film, waardoor hardnekkige geruchten over een betrokkenheid van de regering bij het filmproject en de politieke aspiraties van Mikhalkov ontstonden. Toch was het Vladimir Poetin en niet Nikita Mikhalkov die op 9 augustus 1999 de zesde premier van Rusland werd onder president Boris Jeltsin. Onder leiding van Poetin moest Rusland zich als productieland volledig heropbouwen. De aankoop van eigen Russische productlijnen werd gefaciliteerd. Ambtenaren, gepensioneerden en leger werden opnieuw betaald. Althans in de grote steden ¹⁴

1.1.3. Vermenging van kerk en staat

In 2000 werden de vermoorde Tsaar Nikolai II en zijn familie heilig verklaard door de Russisch Orthodoxe kerk. Deze heiligverklaring kan ons Westerlingen erg controversieel lijken. Ten eerste vanuit het principe van scheiding van kerk en staat. Maar zeker ook omwille van het geweld en autocratische houding ten opzichte van de bevolking waaraan de man zich, naar aloude Tsaren traditie, schuldig maakte.

In 1894, op zesentwintigjarige leeftijd kwam Nikolai op de troon na het onverwacht overlijden van zijn vader Tsaar Alexander III. Door een gebrek aan voorzorgsmaatregelen en organisatie werden honderden mensen vertrappeld tijdens zijn Kroningsfeest. Kort daarna trouwde hij met de Duitse prinses Alix van Hesse, die na haar bekering tot de orthodoxe kerk Tsarina Alexandra Feodorovna werd. Nikolai was een echte autocraat, net zoals zijn vader. In een speech bij zijn eerste grote publieke optreden in 1895 zei hij:

“...мне известно, что в последнее время слышались в некоторых земских собраниях голоса людей, увлекавшихся бессмысленными мечтаниями об участии представителей земства в делах внутреннего управления. Пусть все знают, что я, посвящая все свои силы благу народному, буду охранять начало самодержавия так же твердо и неуклонно, как охранял его мой незабвенный, покойный родитель”

“...het is mij ter oren gekomen dat er de laatste maanden binnen bepaalde zemstvo bijeenkomsten¹⁵ stemmen opgaan van hen die zich te buiten gaan aan zinloze dromen over de participatie van de zemstvo's in zaken van binnenlands bestuur. Laat het voor iedereen duidelijk zijn dat ik al mijn krachten zal aanwenden om, in het belang van het hele land, de principes van absolute autocratie te handhaven. Even stevig en onwankelbaar als mijn betreunde vader dit deed”

Nikolai II had echter niet de sterke wil van zijn vader. Meer dan een staatsman was Nikolai II een liefhebbende vader en toegewijde echtgenoot en werd sterk beïnvloed door zijn echtgenote Alexandra Feodorovna. Mede door de invloed van Alexandra Feodorovna en later via haar, van Grigory Raspoutin¹⁶, nam Nikolai II een reeks bijzonder ongelukkige beslissingen. Zo trok hij in 1904 ten strijde in een oorlog tegen Japan. De gênante nederlaag van Rusland in dit conflict vernietigde het prestige van de monarchie binnen alle lagen van de Russische bevolking (van landbouwers tot adel) en leidde op 9 januari 1905 (volgens de huidige kalender: 22 januari 1905) tot Кровавое воскресенье 'bloedige zondag'. Het volk ging onder leiding van de charismatische priester Georgi Gapon de straat op. Een menigte van ruim honderdduizend mensen, waaronder arbeiders, intelligentsia, vrouwen en kinderen marcheerde met kerkvaandels, afbeeldingen van de tsaar en iconen naar het winterpaleis van de tsaar in St.Petersburg. Ze wilden er veranderingen en verbetering van het lot van de boeren en arbeiders bepleiten. Getuigenissen tonen dan velen onder de aanwezigen die dag dachten dat de tsaar niet op de hoogte was van hun ontberingen. Op het Vasilevski eiland ter hoogte van de

---

14 Verder in deze masterproef wordt verder ingegaan op de specifieke situatie van het platteland t.o.v. de grote steden

15 **Zemstvo's** (Земство) werden in de negentiende eeuw in Rusland ingevoerd als zelfbesturende regionale regeringen. Ze hadden echter beperkte bevoegdheden. De Zemstvo's werden gesteund door liberale intellectuelen. Zemstvo's hieven belastingen en waren verantwoordelijk voor de welvaart van het volk, regionale landbouw, handel en verkeer

16 **Grigori Raspoutin** (geboren Grigori Novitsj) was een gebedsgenezer, die voor alle duidelijkheid geen officiële banden had met de Russisch orthodoxe kerk. Hij verscheen in 1907 aan het Russische hof om de Tsarevitsj (de troonopvolger van de Tsaar) Aleksej te genezen van hemofilie. Door zijn bijzondere resultaten inzake de gezondheid van Aleksej, werd hij op termijn een vertrouwenspersoon aan het hof en ging van Alexandra F. en Tsaar Nikolai II beïnvloeden, zelfs in Staatszaken.

imposante façade van de Narvapoort¹⁷, viel een eskader grenadiers te paard van het Garderegiment van de Tsaar de ongewapende massa aan. Buitenlandse journalisten maakten melding van minstens 4800 slachtoffers. Bloedige zondag werd de aanleiding tot een eerste revolutie, waaruit Nikolai althans tijdelijk de lont wist te halen, door de creatie van een parlement, de Staatsduma, Ruslands eerste democratisch gekozen volksvertegenwoordiging. Bijzonder interessant aan deze geschiedenis is dat ze erop lijkt te wijzen dat de veer van het Russische volk ondanks langdurige verschrikkelijke levensomstandigheden en brutaliteit van de Tsaren pas echt brak toen ze onder een zwakke Tsaar terecht kwam. Een Tsaar die door zijn nederlagen tegen Japan en later Duitsland het prestige van de staat Rusland onderuit haalde.

Vandaag wordt Nikolai II en zijn familie binnen de Orthodoxe kerk geportretteerd als martelaren. In Rusland was hun heiligverklaring het startschot voor een groeiend aantal initiatieven en projecten die van hun nostalgie naar de monarchie geen geheim maakten. Grote groepen volwassen mannen over het hele land, die in uniform uit de tsarentijd en te paard het verleden naspelen, oude 'legeracademies' zoals die waaraan Poesjkin studeerde en die ook de achtergrond vormde voor Mikhalkov's film van enkele jaren eerder, werden -weliswaar als private elite initiatieven-opgericht. Maar zonder enige inmenging of verbod vanwege de overheid. Ook ontstond er de Unie van Orthodoxe Vaandeldragers waarover hoogleraar K.Malfliet in haar boek 'De Russische Rokade' het volgende schrijft:

'De Unie van Orthodoxe Vaandeldragers is een Russisch-orthodoxe nationalistische beweging. Hun ideaalbeeld is het Russische rijk onder de laatste Tsaar Nicolas II. De Russische etnie – de beweging stelt het officiële concept van Rusland als veelvolkerenstaat in vraag- en het orthodoxe geloof maken Rusland volgens hen tot een superieure natie. Zij organiseren de 'Russische marsen' met slogans als 'Rusland voor de Russen' en 'Stop met de Kaukasus te voeden.' Opvallend is dat de Russische marsen wel toegelaten worden door de autoriteiten, terwijl de protestmarsen georganiseerd door de liberale oppositie, met boegbeelden als Kasparov en Nemtsov, systematisch hardhandig worden uiteengedreven en hun leiders worden gearresteerd.'

1.1.4. Nieuwe ambities van Rusland

Eind jaren '90, begin 2000, leek Matushka Rossia (moedertje Rusland) dus opnieuw ambities te krijgen, dromen voor een 'grote toekomst'. Wellicht is het correcter te zeggen dat die ambitie van Batushka Vladimir (vadertje Vladimir, cfr. Vladimir Poetin) kwamen.

Ongeacht ons West Europese waardeoordeel of vragen bij zijn achterliggende motieven, is het een feit dat Poetin erin slaagde om Rusland opnieuw, en voor het eerst sinds het post-communistische tijdperk, als één van de hoofdrolspelers op het internationale politieke toneel te plaatsen. Enerzijds in conflicten als Irak, Iran en Syrië en anderzijds via zijn plannen voor een 'Eurasian union'.

De Euraziatische Unie (EAU) is een voorstel voor een economische en politieke unie van Wit-Rusland, Kazachstan, Kirgizië, de Russische Federatie, Tadzjikistan en andere Euraziatische post Sovjet staten. Het idee is gebaseerd op de Europese Unie. Het specifieke idee kwam van de toenmalige premier van Rusland, V. Poetin, maar het concept werd voor het eerst verwoord door de president van Kazachstan, N. Nazarbajev, tijdens een toespraak in 1994 op een universiteit in Moskou.

Op 18 november 2011 ondertekenden de presidenten van Wit-Rusland, Kazachstan en Rusland een overeenkomst, waarin het doel om de Europees-Aziatische Unie op te richten voor 2015 wordt gepland. De overeenkomst bevat onder andere een routekaart voor de toekomstige integratie en de vestiging van een Euraziatische Commissie (naar het model van de Europese commissie) en de Euraziatische vrije handelsruimte, die bestaat sinds 1 januari 2012.

Hoewel Poetin zelf verklaart dat er geen sprake van is om de USSR weer in het leven te roepen, op welke manier dan ook. En dat het zou naïef zijn om iets uit het verleden te proberen te herstellen of te kopiëren, wordt er niet alleen in de pers, maar ook in de academische wereld meer en meer gesproken over de imperialistische aspiraties van Vladimir Poetin.

---

17 Triomfboog gebouwd naar aanleiding van de overwinning op Napoleon. De eerste werd in 1814 op heel korte termijn opgetrokken in hout om de terugkerende soldaten te verwelkomen. Tussen 1827 en 1834 werd de stenen versie gebouwd door de befaamde Russische architect Vassily Stasov

“Perhaps Putin, as the successor to Boris Jeltsin, divider of the Soviet realm, aims to secure a place in history as the leader responsible for its reunification. But the Russian president is also confronting a more prosaic imperative. As the Kremlin confronts a weakening of the props that have enabled it to maintain power. Mr. Putin has turned to imperialism as a flying buttress for Russian authoritarianism. Today the Russian elite views the Eurasian idea as a justification for recreating the Soviet firmament under the auspices of Russia, albeit in a limited form and without communist doctrine.”¹⁸

Deze stelling uit het recente artikel ‘*Putin’s Attempt to Recreate the Soviet Empire is futile*’ (jan.2014) van Lilia Shevtsova, academica, doctor in de politieke wetenschappen, senior associate in het ‘Carnegie Endowment for International Peace’ is bijzonder interessant. Er zijn in Rusland anno 2014 heel wat nieuwe initiatieven te bespeuren die doen terugdenken aan de Sovjettijd, maar tegelijk worden gebruikt voor een heel ander doel. Zo zijn er de jongerenbewegingen Nasji (‘de onzen’) en Molodaja Gvardija (de Jonge Garde) die beiden werden opgericht in 2005 en duidelijke, zij het in het geval van Nasji niet geformaliseerde, banden hebben met de politieke partij ‘Verenigd Rusland’.

‘Deze jongerenbewegingen doen eerder denken aan de vroegere Komsomol van de Communistische partij, die een reservoir van aankomend talent vormde, dan wel aan een kritische jongerenbeweging in het kader van gezond partijpluralisme. Nasji is een patriotistische jongerenbeweging, in april 2005 opgericht door Vasili Jakemenko met de hulp van de presidentiële administratie en van toenmalige president Poetin... De hoofddoelstelling –merkwaardig voor een jongerenbeweging– is de territoriale integriteit van Rusland te bewaren en Rusland als globale leider opnieuw op de wereldkaart te zetten.’ Katlijn Malfliet ‘De Russische rokade’ 2013, Lannoo

De Deense documentaire ‘*Putin’s Kiss*’ van Lise Birk Pedersen uit 2012, brengt via een portret van de 19-jarige Masha Drokova een interessante kijk op de werking van ‘Nasji’.

Maar ook de manier waarop ‘de Rus’ meester wil spelen over de natuur brengt herinneringen terug. Zo spaarde het sovjet regime kosten nog moeite om op één mei de zon te laten schijnen boven het Rode plein in Moskou, alsook op andere belangrijke locaties. Dit kan via een proces dat in de wetenschap is gekend onder de term ‘wolkenbezaaiing’. Wolkenbezaaiing is een vorm van wolkenmodificatie. Het principe van wolkenbezaaiing is het massaal toevoegen van condensatiekernen in een ontwikkelende regenwolk. De vochtige lucht in de wolk condenseert rond deze kernen waardoor de wolk in korte tijd uitregent en niet of beperkt verder kan ontwikkelen door gebrek aan vochtige lucht. Minuscule zilverjodidekristallen (AgI) worden als condensatiekernen gebruikt omdat ze qua vorm en eigenschappen erg lijken op de natuurlijke stofdeeltjes die in een wolk als condensatiekern dienen. In de praktijk kwam het erop neer om voldoende vliegtuigen uit te sturen die op de juiste plaats en juiste tijdstip zilverjodidekristallen uitstrooide. Dit geheim van de zonnige 1 mei vieringen boven het Rode plein doet denken aan de manier waarop kosten noch moeite werden gespaard om in het kader van de Olympische winterspelen totaal artificieel en met behulp van wetenschappelijke expertise, een winterlandschap te voorschijn te toveren in Sotsji dat bekend staat om zijn bijzonder mild (te verstaan warm) klimaat en de bijnaam ‘Russische riviera’ heeft.

---

18 Lilia Shevtsova, academicus, doctor in de politieke wetenschappen, senior associate in het ‘Carnegie Endowment for International Peace’

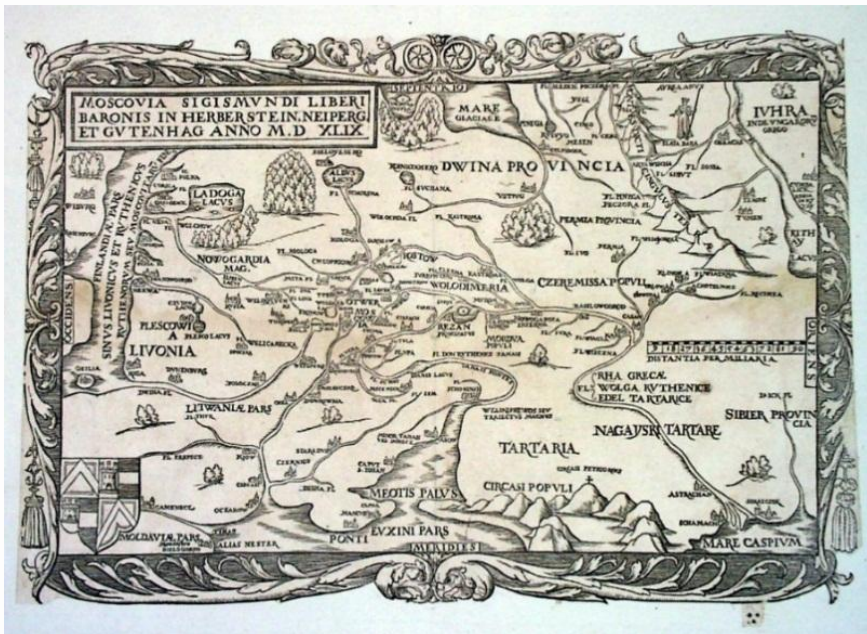
1.1.5. Imperialistische droom

De ‘imperialistische droom’ van een groot en verenigd Rusland is geen nieuw fenomeen en gaat veel verder terug dan de USSR. Tsaar Ivan Vasilievitsj IV, beter bekend als ‘Ivan de verschrikkelijke’ (Ivan Grozny¹⁹) was als eerste niet enkel Tsaar van Moskovië, maar ‘Tsaar van heel Rusland’. Hij droomde in de 16^e eeuw al van zo’n uitgestrekt groot Rusland .

In het eerste deel van de propaganda film ‘Ivan Grozny’, in 1944 gemaakt op vraag van Stalin door filmregisseur Sergey Eisenstein, legt Tsaar Ivan in zijn troonrede uit waarom die drang naar uitbreiding van het Russische grondgebied voor hem (en dus ook Stalin) geen hebberigheid, maar pure noodzaak is:

“Ons land is maar een romp, een lichaam afgesneden van aan de knieën en ellebogen. De bovenloop van de Wolga, Dvina en Volkhova blijven onder onze heerschappij terwijl hun toegang tot de zee toebehoort aan andere landen. De zeelanden die van onze voorvaderen waren, werden van ons weggenomen. Daarom heb ik mezelf ook gekroond tot eigenaar van de voormalige Russische landen, die niet voor lang meer aan andere landen toebehoren.”

Onderstaande kaart (illustratie 1) van het Moskovië ten tijde van de kroning van Ivan illustreert dat er aan de grenzen van Moskovië, of hoe Rusland destijds werd genoemd, geen zee te bespeuren was.

Illustratie 1:Kaart Moskovië van Sigismund von Herberstein uit 1549. Twee jaar na de kroning van Tsaar Ivan Vasilievitsj IV

Met een oppervlakte van 17.075.400 km² is het huidige Rusland het grootste land ter wereld, maar ligt zelfs vandaag geografisch nog steeds ingesloten.

Toch liggen mogelijk ook andere elementen aan de basis van dit Russische ‘imperialisme’.

19 De vertaling van ‘grozny’ als ‘verschrikkelijke’ klopt niet. Het is eerder ‘geduchte’, ‘ontzagwekkende’

1.1.6. Invloed van het Byzantijnse rijk

"Twee Romes zijn gevallen. Het derde houdt stand. En een vierde zal niet zijn. Niemand zal uw christelijk Tsarendom vervangen!". " (Troonrede 'Ivan Grozny', 1944 van S. Eisenstein)

In twee lijvige volumes van 'History of the Byzantine empire' (Volume 1, 1925 en Volume 2, 1935) vertelt de Russische historicus A.A. Vasiliev op bijzonder uitvoerige wijze de geschiedenis van het Oost-Romeinse rijk. Daaruit blijkt een eerste echte link met Rusland te ontstaan tijdens de Macedonische dynastie van het Byzantijnse imperium (867-1081). De vroeg middeleeuwse voorloper van wat nu Rusland, Oekraïne en Wit-Rusland is heette toen 'Kievskaya Rus'. Het woord 'Rus' werd indertijd, en nog heel wat eeuwen later gebruikt als benaming voor het land waar de Oosterse Slaven zich vestigde. Het Grootvorstendom bestond van 882 tot 1240 en had Kiev als hoofdstad.

De wortels van de Russisch Byzantijnse relaties brengen ons naar het actuele Russisch-Oekraïense conflict. In 988 trouwde grootvorst Vladimir van Kiev, heerser van de Киевская Русь (*Kievse Rus, Rijk van Kiev* of het *Grootvorstendom Kiev*) met een zus van de Byzantijnse keizer en bekeerde zich tot het orthodoxe geloof. Het Kievse rijk dat toen, officieel tenminste, nog heidens was nam het Katholieke geloof aan. Uit de versmelting van de Slavische, Byzantijnse en christelijke cultuur ontstond later de Russische natie

De oorsprong van de Russisch orthodoxe Kerk liggen dus in de Kerk van Byzantium en maakte in oorsprong deel uit van het Oecumenisch patriarchaat van Constantinopel. In 1054 verbraken de Russen tijdens het Oosters schisma, in navolging van Constantinopel de band met de Rooms Katholieke kerk. Tot op vandaag bestaat er binnen de Russisch orthodoxe kerk het patriarchaat Kiev en het patriarchaat Moskou. Het patriarchaat Moskou is uiteraard 'jonger' dan dat van Kiev, maar is ook belangrijk. In 1589 nam de metropoliet van Moskou met toestemming van de oecumenische patriarch van Constantinopel - die zelf onder Ottomaanse (Turkse) overheersing te lijden had - de titel 'patriarch' aan.

In de decennia na de val van Constantinopel noemden sommigen Mosковиë al het 'Derde Rome'. Ivan III van Mosковиë en grootvader van Ivan Grozny, was getrouwd was met Sophia Palaeologus, de nicht van de laatste Byzantijnse keizer Constantijn XI, en kon het erfrecht van het gevallen Oost-Romeinse rijk opeisen. Aangezien enkele (Oost-)Romeinse prinsessen getrouwd waren met Tsaren van Mosковиë, en Rusland na de val Constantinopel de machtigste christelijk orthodoxe staat was, vonden de tsaren dat zij, en niet Griekenland, zich de opvolgers van het Byzantijnse Rijk, en zodoende de rechtmatige heersers over de (christelijke) wereld mochten noemen.

Hoewel de film van Eisenstein een andere indruk kan geven zijn de woorden bovenaan dit onderdeel niet de woorden van Tsaar Ivan Vasilevitsj zelf. Het is echter wel een historisch citaat, nm.uit de panegyrische brief van de Russische monnik Filofej aan grootvorst Vasili III van Mosковиë, de vader van Ivan Grozny. *"Twee Romes zijn gevallen. Het derde houdt stand. En een vierde zal niet zijn. Niemand zal uw christelijk tsarendom vervangen!"*. Het is een soort van visionaire tekst van de monnik die het Derde Rome expliciet identificeert met Rusland, en niet met Mosковиë, terwijl 'Rusland' als dusdanig op dat moment nog niet aan de orde is. Dat gebeurt pas op het moment dat Ivan Grozny (Ivan IV) als Tsaar van heel Rusland wordt gekroond, in 1547. Op dat moment is Constantinopel, hoofdstad van het Oostelijke (Byzantijnse) Romeinse rijk nog geen honderd jaar eerder, in 1453, gevallen en veroverd door het Ottomaanse leger onder leiding van sultan Mehmet II. De val van het Oost-Romeinse ofwel Byzantijnse rijk, een bijzonder belangrijke historische gebeurtenis, was in die tijd dus net iets recenter als WOI voor ons.

Naast 'Byzantijnse erfenissen' zoals het cyrillisch schrift, de orthodoxe godsdienst en de vermenging van kerk en staat, is ook de vlag van Rusland, de tweekoppige adelaar een verwijzing naar de Palaeologus dynastie van het Byzantijnse rijk en is de benaming 'Цар' [tsar] een verwijzing naar de benaming van de (Oost-)Romeins keizers, 'Caesar'

1.1.7. Geopolitieke ramp

Hoever we ook teruggaan in de geschiedenis, Rusland heeft steeds te maken gehad met aanvallen vanuit de vier windstreken, met de bedoeling het door de Russen buitgemaakte zeewaarts grondgebied te veroveren. Zo kreeg het Kievse rijk te maken met invallen van Koemanen, Khazaren en Petsjenegen. Moskovië voornamelijk met de Tataars-Mongoolse Khan's en Rusland met invallen van Polen-Lithouwen en Zweden. Op onderstaande kaart (illustratie 2) wordt duidelijk op welke manier het grondgebied van Rusland zich vanaf het begin van haar Al-Russische dimensie (↔ Moskovië), tussen 1613 en 1914, ondanks vele invallen heeft uitgebreid.

Illustratie 2: uitbreiding Russisch territorium tussen 1613 en 1914

Het uitgestrekte en stabiele grondgebied van de USSR was vanuit geografisch standpunt dan ook een droom situatie voor Rusland. In een toespraak voor de Duma in 2005 noemde Vladimir Poetin

“De ineerstorting van de Sovjet-Unie de grootste geopolitieke ramp van de twintigste eeuw (...) een werkelijk drama dat tientallen miljoenen Russen buiten de Russische Federatie verweest achterliet.”

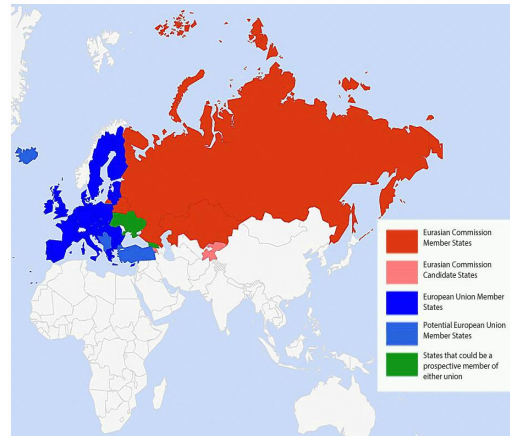
Het is in die context dat Poetin's droom van een euro-aziatische unie duidelijk te begrijpen is. De gebeurtenissen op het Maidanplein in Kiev ontstonden nadat President Viktor Yanukovych een stap terugzette ten opzichte van een voorstel voor vrije handel en verdere politieke samenwerking tussen Oekraïne en de Europese Unie. Hoewel hiervoor geen echte garanties op tafel lagen, werd het voorstel voor vrije handel wel beschouwd als eerste stap naar een potentiële status van lidstaat van de EU. Yanukovych had opeens meer oren naar een overeenkomst met de door Rusland geleidde ECU (Eurasian Customs Union). De unie telt vandaag maar drie leden: Rusland, Wit-Rusland en Kazachstan.

De Eurasian custom union is echter niet meer dan een voorsmaakje van de 'Eurasian Union', een project dat we eerder in deze masterproef behandelden en dat Vladimir Poetin nauw aan het hart ligt. Zo'n Euro-Aziatische unie zou Rusland en zijn bondgenoten niet enkel de mogelijkheid bieden om te concurreren met economische grootmachten als de VS, China en de EU, maar plaatst Rusland ook in het centrum van de regionale macht.

Voor een juist begrip is het interessant om de Europese Unie en de Euro-aziatische vrije handelsruimte, als voorteppe van de Euraziatische unie, zoals ze vandaag bestaat, naast elkaar te plaatsen op de kaart. (illustratie 3)

*In het rood: de huidige leden van de 'Eurasian commission': Rusland, Wit-Rusland, Kazachstan.
*In het roze: landen die beschouwd worden als kandidaten voor toetreding tot de 'Eurasian commission': Armenië; Tadjikistan en Kyrgizië.
*In het donkerblauw: de 28 lidstaten van de EU
*In lichtblauw: landen die beschouwd worden als kandidaten voor toetreding tot de EU. Deze groep omvat zowel de reeds erkende kandidaten (zoals IJsland, Macedonië, Montenegro, Servië en Turkijë) maar ook andere landen waarvan enkel de intentie bekend is maar nog geen toetredingsdossier hebben ingediend of waarvan het dossier nog niet werd erkend: Albanië; Bosnië&Herzegovina en Kosovo.
*In het groen: de staten die zich nog moeten uitspreken over hun keuze tussen toetreding tot de Europese- of Euro-Aziatische Unie. Naast Oekraïne zien we in deze groep ook Georgië op deze -door premier Dmitry Medvedev opgemaakte- lijst staan, terwijl het land uitgesproken en duidelijke plannen heeft voor toetreding tot de EU.

Illustratie 3

1.2. Een 'eigenzinnig' concept van 'World order', gekenmerkt door een non-interventie politiek

De positie die Rusland de laatste jaren aanneemt in haar buitenlandse politiek is die van non-interventie. Anders gezegd, geen buitenlandse inmenging in nationale aangelegenheden van eender welke staat. Dat Rusland deze kaart trekt is niet verwonderlijk. Na jarenlange buitenlandse kritiek op de Russische politiek in deelstaten binnen de Russische federatie, voornamelijk in Tsjetsjenië, is de non-interventie politiek een 'honourable way out'.

Enige uitzondering op die non-interventie politiek is een interventie onder toezicht van de VN. In zijn artikel in de New York Times van 11 september jl.²⁰ maakt Poetin zijn standpunt nogmaals bijzonder duidelijk:

'The United Nations' founders understood that decisions affecting war and peace should happen only by consensus, and with America's consent the veto by Security Council permanent members was enshrined in the United Nations Charter. The profound wisdom of this has underpinned the stability of international relations for decades.

No one wants the United Nations to suffer the fate of the League of Nations, which collapsed because it lacked real leverage. This is possible if influential countries bypass the United Nations and take military action without Security Council authorization.

Under current international law, force is permitted only in self-defense or by the decision of the Security Council. Anything else is unacceptable under the United Nations Charter and would constitute an act of aggression.'

In deze alinea's van 'A plea for caution from Russia' van Vladimir Poetin, wordt exclusief verwezen naar het VN handvest uit 1945, en gaat volledig voorbij aan het bestaan van de 'Responsibility to protect' (R2P) akkoorden uit 2005. Ondanks de aanvankelijke bedenkingen van een aantal landen bij de R2P norm, zoals blijkt uit de 'State-by-State Positions on the Responsibility to Protect'²¹ werd de tekst unaniem aangenomen op de VN Wereldtop in 2005.

Het idee voor dat R2P principe kwam in 2001 al ter sprake in het rapport van de Internationale Commissie voor Interventie en Staatsoevereiniteit (ICISS). Dat was een gevolg van nieuwe ontwikkelingen in het internationale politieke landschap.

²⁰ Verschenen op 11 september 2013 op de NYTimes online. Volgende dag verschenen in de gedrukte krant, op pagina A31.

²¹ http://www.responsibilitytoprotect.org/files/Chart_R2P_11August.pdf

Terwijl historisch gezien oorlogen vooral voorkwamen tussen soevereine staten onderling²², zijn het vandaag vooral interne conflicten die de meeste slachtoffers maken en waar mensenrechten op grote schaal worden geschonden. Het systematisch ontbreken van daadkrachtig optreden van de internationale gemeenschap in deze context deed het besef groeien dat er nood was aan een nieuw normatief kader. Het collectief veiligheids-systeem van het VN Handvest dat vrede en veiligheid na de tweede wereldoorlog moest garanderen was niet ontworpen voor dit soort van interne, nationale conflicten.

Uit het slotdocument van 2005 in combinatie met de aanvullende rapporten van de Secretaris Generaal valt af te leiden dat R2P de primaire verantwoordelijkheid heeft om burgers te beschermen tegen genocide, etnische zuivering, oorlogsmisdaden en misdaden de menselijkheid bij de staat zelf legt. Indien nodig moet de internationale gemeenschap die staat helpen om zijn verantwoordelijkheid na te komen. Pas als een staat manifest faalt om zijn burgers te beschermen, moet de internationale gemeenschap tijdig afdoend reageren om deze gruweldaden te voorkomen of te beëindigen. Hiervoor beschikt de internationale gemeenschap binnen het R2P concept over een hele waaier aan maatregelen gaande van vreedzame middelen tot militaire interventie.

Hoewel Rusland deze R2P norm mee heeft aangenomen, lijkt het alsof ze die niet wenst toe te passen en steeds teruggrijpt naar de naoorlogse VN conventie van non interventie. Toch vertonen de documenten over de Russische visie op het buitenlands beleid van het ministerie van Buitenlandse Zaken (MID) enkele duidelijke nuanceringen op dat non-interventie beleid. Meer bepaald voor wat betreft Russische minderheden in naburige landen, waar Rusland dan wel unilateraal zou kunnen tussenkomen :

‘ ensuring comprehensive protection of rights and legitimate interests of Russian citizens and compatriots residing abroad, and promoting, in various international formats, Russia's approach to human rights issues’ (‘General Provisions’, punt 4.g van het ‘Concept of the Foreign Policy of the Russian Federation’, goedgekeurd door de President van de Russische Federatie V. Poetin op 12 February 2013).

Gezien de afwezigheid van een significante Russische minderheid in Syrië, is deze nuance louter een kanttekening die de eigenzinnigheid en complexiteit van het Russische ‘World order’ concept aangeeft. (Tegelijk is het een interessant gegeven dat inzicht geeft in de actuele crisis in Kiev. Maar dat is dan weer stof voor een andere masterproef.)

---

22 Met uitzondering van vooral Afrikaanse landen

1.3. Rusland als ‘stabilizing force’. Een pragmatische aanpak die traditie en procedure verkiest boven ideologie en emotie

“We are not protecting the Syrian government, but international law. We need to use the United Nations Security Council and believe that preserving law and order in today’s complex and turbulent world is one of the few ways to keep international relations from sliding into chaos. The law is still the law, and we must follow it whether we like it or not. Under current international law, force is permitted only in self-defense or by the decision of the Security Council. Anything else is unacceptable under the United Nations Charter and would constitute an act of aggression.”

Uitruksel uit ‘A plea for caution’ door Vladimir Poetin, 11 september 2013, NYTimes

Wanneer het gaat om het in stand houden van tradities en procedure, zou men Vladimir Poetin de kampioen van het status-quo kunnen noemen. De manier waarop hij in zijn ‘*A plea for caution*’ hierboven terugkomt op het VN charter zonder melding te maken van de R2P norm is veelzeggend. Schendingen van mensenrechten komen dan ook totaal niet aan bod in zijn positie. Alles wordt herleid tot internationaal recht en het VN handvest zoals na WO II werd goedgekeurd. Of het hier gaat om politieke overtuiging of een positie ingegeven door eigenbelang is onduidelijk. Wel zijn er duidelijke overeenkomsten met het Russische ‘maatschappelijke beleid’.

Ook in de maatschappelijke thema’s komt deze conservatieve houding en het vastklampen aan traditionele waarden naar boven. Het traditionele gezin als enige legitieme en toelaatbare gezinsvorm en het actief promoten van homofobie zijn daar enkele voorbeelden van. Ook de veroordeling van ‘Pussy riot’ voor ‘hooliganisme’, en de perceptie die bij het Russische publiek ²³werd gecreëerd, alsof het vooral om een aanval zou gaan tegen de traditionele Russisch orthodoxe kerk, terwijl het om puur anti-Poetin protest ging, lijkt er op te wijzen dat hier eigenbelang schuil gaat onder een bedje van conservatisme. Toen de leden van Pussy Riot op 21 februari 2012, de kathedraal ‘Christus de Verrijzenis’ in hartje Moskou binnengingen brachten ze -voor de iconostase- een lied waarin ze Moeder Maria bidden hen te verlossen van Poetin. Toch toont de resultaat tabel 10.22 van een survey die werd uitgevoerd door het onafhankelijk onderzoekscentrum Levada aan dat 23% van de respondenten gelooft dat deze actie gericht was tegen de kerk als instituut en tegen de gelovigen. 20% van de respondenten geloofden in juli 2012, enkele maanden na de feiten, dat de actie was gericht tegen de inmenging van de kerk in politieke aangelegenheden. Terwijl 19% van mening is dat de actie gericht was tegen V. Poetin. (tabel is te vinden onder punt 2.3.1.3 b. van hoofdstuk 2)

‘De huidige Kremlinpolitiek heeft zich sinds het nieuwe presidentschap van Poetin in 2012 nog sterker gekeerd naar traditionele waarden.’ stelt hoogleraar aan de KU Leuven K.Malfliet. (De Russische Rokade, 2013, Lannoo)

Toch is het standpunt van de Russische regering inzake homofilie verrassend. Hoewel er nooit propaganda was voor alternatieve relatievormen was er – ondanks de USSR wet die homoseksualiteit strafbaar maakte – eerder een gedoogbeleid. De Russische publieke opinie weet dat heel wat ‘grote Russen’ van Ivan Vasilievitch (de Verschrikkelijke) en zijn Fedor Basmanov tot componist Petr Ilytch Tchaikovsky, homofiele neigingen hadden. Daar werd eerder geen geheim van gemaakt. Deze dualiteit komt ook duidelijk tot uiting in de resultaten van het jaarrapport 2013 van onafhankelijk onderzoekscentrum Levada. De respondenten spreken zich heel duidelijk afgetekend uit tegen homofilie. Wanneer echter gevraagd wordt hoe ze persoonlijk omgaan met het werken, of in de buurt wonen van homofiele mensen of koppels, of homofilie in het algemeen, antwoordt telkens rond de 25% van de respondenten[22] “*Спокойно, без особых эмоций*”, of vrij vertaald: “rustig, zonder veel emoties”.

---

23 Uit tabel 10.22 uit het publieke opinie jaarboek van onafhankelijk onderzoekscentrum Levada, blijkt dat in Augustus 2013, 40 % van de respondenten (N=1600) dacht dat de actie van Pussy Riot gericht was tegen de kerk, gelovigen of de deelname van de kerk in de politiek. Maar 19% van de respondenten dacht dat de actie gericht was tegen Poetin. Deze en andere tabellen zijn te zien in Hoofdstuk 2 van deze masterproef, waar ook meer uitleg staat over de omstandigheden van de verschillende peilingen.

Als repliek op de internationale kritiek op de recente verstrenging van de antihomo wet, benadrukt het Kremlin dat de wet niet bedoeld is om mensen te straffen omdat ze homoseksueel zijn, zoals in de tijd van de USSR. Homoseksualiteit is niet meer strafbaar sinds 1993. “De wet is bedoeld om jonge mensen niet het slachtoffer te maken van het promoten van niet-traditionele relaties” aldus de Russische minister van sport, Vladimir Moetko. Wanneer Poetin op een persconferentie in aanloop naar de Olympische winterspelen zegt dat homofiele atleten en supporters niet zullen worden aangevallen ‘zolang ze maar van onze kinderen blijven’, waarbij de perceptie wordt gecreëerd alsof homofilie een verband heeft met pedofilie, is dat dan hoogstwaarschijnlijk ook te interpreteren als een verwerping van de ‘morele verloedering van het Westen in zijn geheel en inherent het duidelijk profileren van de volgens hem ‘meerderwaardigheid’ van de Russische traditionele waarden. Dit gegeven vinden we ook terug in een interview dat op 9 september 2013 verscheen in enkele van de voornaamste Russische kranten zoals ‘Pravda’ en ‘Izvestya’²⁴. In dit interview doet voormalig hoofd van de ‘Directie internationale militaire samenwerking’ en huidig reserve Kolonel Generaal van het Russische leger, Leonid Ivashov, enkele uitspraken over deze vermeende normenverloedering waarvan de conservatieve Russische publieke opinie het Westen beschuldigt²⁵:

"What is happening today around Syria is nothing but the rebirth and legitimization of fascism in the West. The West has brought the biggest disasters to humanity, including Crusades, Napoleon, the First and the Second World War. Today we see that the ideological basis for the Western elites is not some humanistic, messianic goals. Some sort of a dangerous mixture of perverted liberalism, fascism and homosexuality was formed in the ideological sphere. These are insane people, but they, unfortunately, rule today in their countries and determine their policy. This explosive mixture is being distributed worldwide."

---

24 Het interview werd afgenomen door ‘Pravda’ maar verscheen eveneens in ‘Izvestya’

25 Verder in deze meesterproef wordt hier uitvoerig op teruggekomen met talloze voorbeelden

1.4. De Arabische lente als Islamistische revolutie.

“The reverse side of the globalization processes is the increased emphasis on civilizational identity. Desire to go back to one's civilizational roots can be clearly seen in recent events in the Middle East and North Africa where political and socioeconomic renewal of society has been frequently carried out under the banner of asserting Islamic values. Similar processes can be observed in other regions as well, which makes it a priority for world politics to prevent civilizational fault line clashes.”

(punt 14 van 'Foreign Policy of the Russian Federation and the Modern World, Concept of the Foreign Policy of the Russian Federation' Approved by President of the Russian Federation V. Poetin on 12 February 2013)

De voorstelling van de Arabische lente als Islamistische revolutie, die door extremistische groepen zal worden gedomineerd en zal leiden tot een radicaler Syrië; een broeihaard die verder zal uitbreiden en een gevaar is voor de internationale gemeenschap, is een thema waarmee Rusland erg vertrouwd is.

Door de problemen, voornamelijk in de Kaukasus en met name de oorlogen in Tsjetsjenië, is Rusland al langer geconfronteerd met de problemen van 'Islam fanatisme'. De Wahabisten²⁶ in Tsjetsjenië zijn in wezen maar een andere benaming voor de Salafisten²⁷ waarmee Europa de laatste jaren in groeiende mate te maken heeft.

In tegenstelling tot Europa distantieert het Rusland van Poetin zich duidelijk van de Westerse visie inzake begrippen als 'culturele diversiteit' en de daarmee samengaande 'politieke correctheid'. Hiermee verwijst ik naar de moeilijkheden en druk die verkozen politici in West Europa ervaren bij het aanpakken van problemen die verband houden met delicate thema's zoals bijvoorbeeld immigratie, abortus, euthanasie, en huwelijk tussen mensen van hetzelfde geslacht. In zijn boek 'Tegen verkiezingen' gaat Dirk Van Reybrouck hier dieper op in. Deze druk, die ik eerder beschrijf als 'politieke correctheid' heeft er in landen als Ierland en IJsland toe geleid dat een geloten volksvertegenwoordiging, die vrij is van de druk om herkozen te worden, dit soort van ethische vragen mee beslist. De 'Irish constitutional convention' is zo'n initiatief.
<https://www.constitution.ie/>

Als we de uitspraken van Poetin over Tsjetsjenië lezen, waarin hij bijvoorbeeld de Tsjetsjeense bevolking in zijn geheel gelijkstelt aan terroristen en vergelijkt met ongedierte dat moet worden uitgeroeid, dan lijkt hij zich niet te bekommeren om de 'politieke correctheid' van zijn uitspraken.

Uit punt 1.1. en de verdere verwerking ervan in deze masterproef, blijkt dat een uitgesproken mening, en dan liefst een die haaks staat op die van het Westen, het erg goed doet bij de Russische publieke opinie. Zo heeft de controversiële, maar stabiele houding van Poetin inzake het recente Oekraïense conflict hem geen windeieren gelegd en tonen recente surveys over de laatste maanden, de piekende populariteit van de Russische president. (tabellen in bijlage)

Sinds 9/11 is Islamisme een bron van bezorgdheid wereldwijd. Op regelmatige basis doen zich nieuwe aanslagen voor. De marathon in Boston, de aanslag op een militair in Parijs en de moord op een jonge militair in een Londense straat bij klaarlichte dag zijn hier de recentste voorbeelden ervan. Maar ook het discours en acties van verschillende nationale takken van de Europese Sharia beweging (bvb. Sharia4Belgium) leiden tot verontwaardiging en blijven niet zonder gerechtelijke gevolgen.

Het nieuwe fenomeen van de Syrië strijders die vanuit verschillende, ook Europese landen zoals België, naar Syrië zijn getrokken, heeft het probleem opnieuw op de politieke agenda gebracht en misschien nog belangrijker, geleid tot publieke ongerustheid.

Ongerustheid, niet alleen over de ronselpraktijken en het extremisme zelf, maar ook over de problemen en gevaren die potentieel terugkerende Syriëstrijders kunnen betekenen voor onze maatschappij.

---

26 Wahabisme:stroming binnen de islam die door Mohammed ibn Abd al-Wahhaab (1703 - 1792) is gesticht. Het is een erg conservatieve stroming die een vertakking is van het soennisme. De Stroming vindt haar oorsprong in Saudi-Arabië.

27 Salafisme:stroming binnen het soennisme die is geïnspireerd op de eerste generaties Moslims uit de begintijd van de islam. Ze zijn gefocust op de geboden en verboden van de authentieke Hadith van Mohammed en worden gekenmerkt door hun drang naar het Paradijs.

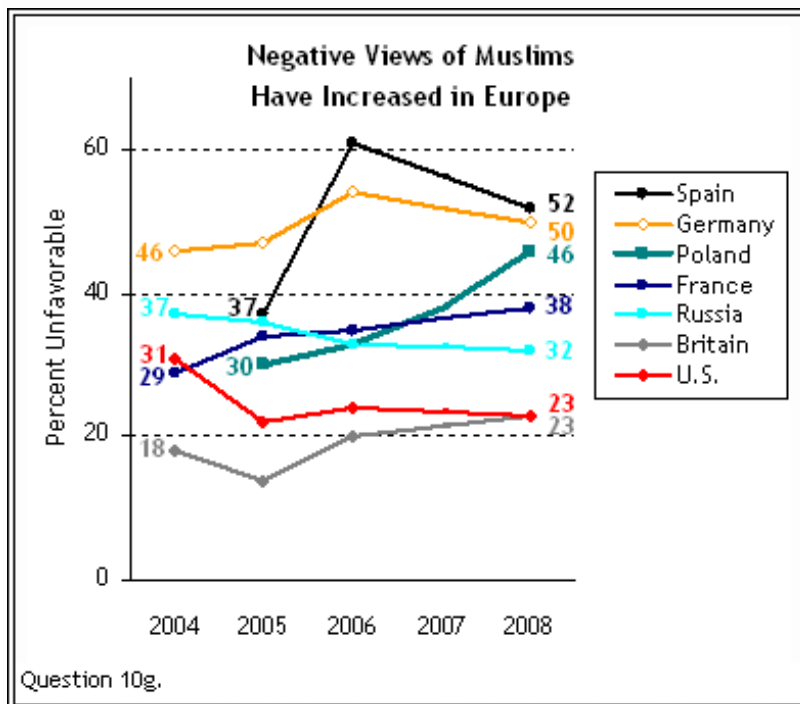
(Bilal Benyaïch, auteur van 'Islam en radicalisme bij Marokkanen in Brussel.' Van Halewyck, 2013)

Twee voorbeelden van academisch onderzoek dat zowel deze tendens van ongerustheid (Pew research center, 2008), als ook de vraag of deze ongerustheid al dan niet gegrond is (Evelyn Ersanilli en Ruud Koopmans, 2013) behandelt, worden hieronder kort besproken.

1.4.1 Internationale survey die de globale houding/ongerustheid over Moslims in kaart brengt

Het onderzoek (Pew Global Attitudes Project) van het Pew Research Centre werd uitgevoerd in de lente van 2008 in Spanje, Duitsland, Polen, Frankrijk, Rusland, G.B. en V.S.

Het onderzoek bestond uit twee delen. Een eerste ging over antisemitische gevoelens, een tweede luik over het wantrouwen t.o.v. de Islam/Moslims. De resultaten van het onderzoek (illustratie 4) tonen dat de houding van de respondenten t.o.v. Moslims beduidende negatiever zijn dan hun houding t.o.v. hun Joodse medeburgers. De helft van de Spaanse (52%) en Duitse respondenten (50%) geven Moslims een negatieve rating. Minder negatief staan Polen t.o.v. Moslims (46%) en een nog lagere score werd geconstateerd in Frankrijk (38%). Een op vier bewoners van Groot-Brittannië spreken zich negatief uit over Moslims en in de V.S. is dat –ondanks de aanslagen van 9/11- net iets minder (23%).

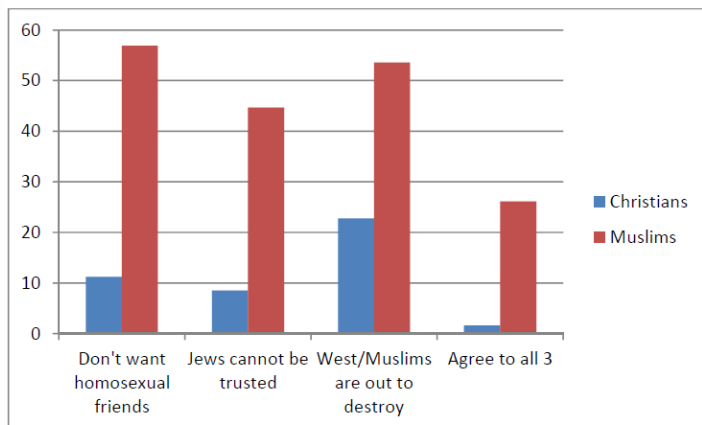
Illustratie 4: grafiek over groeiende negatieve perceptie van Moslims in Europa, Pew Research Centre, 2008

1.4.2. Europese survey i.v.m. Moslim fundamentalisme.

In een telefoonsurvey (2008) van Prof. Dr. Ruud Koopmans van het ‘Wissenschaftszentrum Berlin’ werden 9000 respondenten in zes Europese landen: Nederland, Duitsland, België, Frankrijk, Oostenrijk en Zweden, geïnterviewd. De respondentengroep bestond uit zowel Turkse en Marokkaanse immigranten, als een vergelijkingsgroep van Christenen.

Uit de resultaten van deze survey blijkt dat Moslim immigranten geloven dat slecht een enkele Koran interpretatie mogelijk is, en dat elke Moslim zich daaraan moet houden. (75%) Ook vindt 65% van de respondenten dat religieuze wetten primeren op de wetten van het land waarin ze wonen. De resultaten bevestigen ook dat deze mening evenredig verspreid is onder jonge Moslims, als onder de oudere generatie Moslims. Onderstaande grafiek (illustratie 5) maakt de negatieve perceptie van Moslims ten opzichte van Homoseksuelen, Joden (negatieve perceptie kan gelinkt worden aan Islamietisch geloof) alsook het wederzijds wantrouwen tussen Moslims en ‘het Westen’ weer.

Figure 2: Out-group hostility among native Christians and Muslim immigrants in Western Europe

Illustratie 5: Grafiek door Ruud Koopmans <http://www.econstor.eu/bitstream/10419/80345/1/756598168.pdf>
Hoewel we voorzichtig moeten omspringen met het dooreenhaken van termen als ‘Moslim extremisme’, ‘Islamisme’, ‘Moslim fundamentalisme’ etc., maken de resultaten van deze wetenschappelijke onderzoeken duidelijk dat een groot deel (65%, N=9000) van de Islamietische bevolking van Europa, over de generaties heen, religieuze wetten boven de wetten stellen van het land waarin zij leven. Daarnaast geeft de internationale survey van het *Pew Research Center* de globale anti-Moslim gevoelens weer.

De Russische houding ten opzichte van Moslim extremisme is dan ook heel strategisch geworteld op dat globale, groeiend wantrouwen ten opzichte van Moslims, en onderbouwd met argumenten die moeilijk kunnen worden onderuit gehaald. Want doordat de gevaren ervan veelvuldig zijn bewezen, door aanslagen wereldwijd, kan geen enkel land, zij het een Moslim of niet-Moslim land, de problematiek naast zich neerleggen. In zijn ‘Call for caution from Russia’ in de *NYTimes* zegt Vladimir Poetin hierover het volgende:

“Syria is not witnessing a battle for democracy, but an armed conflict between government and opposition in a multireligious country. There are few champions of democracy in Syria. But there are more than enough El Qaeda fighters and extremists of all stripes battling the government. The United States State Department has designated Al Nusra Front and the Islamic State of Iraq and the Levant, fighting with the opposition, as terrorist organizations. This internal conflict, fueled by foreign weapons supplied to the opposition, is one of the bloodiest in the world.

Mercenaries from Arab countries fighting there, and hundreds of militants from Western countries and even Russia, are an issue of our deep concern. Might they not return to our countries with experience acquired in Syria? After all, after fighting in Libya, extremists moved on to Mali. This threatens us all.”

In punt 3.7.4 en onderzoeksvraag vier wordt uitgebreid teruggekomen op deze problematiek.

1.5 Deelbesluit

De Russische houding ten opzichte van het Syrische conflict kon -op basis van de werken van Dmitri Trenin inzake- worden gereduceerd tot vier belangrijke basis elementen, onze vier speerpunten:

1. Een duidelijke en onveranderlijke positie die haaks staat op die van het Westen en Rusland profileert als 'grote natie'
2. Een 'eigenzinnig' concept van 'World order', gekenmerkt door een non-interventie politiek
3. Rusland als 'stabilizing force'. Een pragmatische aanpak die traditie en procedure verkiest boven ideologie en emotie
4. De Arabische lente als Islamistische revolutie

Deze speerpunten werden na bevestiging door verschillende relevante bronnen gebruikt als onderzoeksbasis voor dit onderzoek en geven tevens een antwoord op onze eerste onderzoeksvraag, nm. Wat is de Russische houding in het Syrische conflict.(OV1)

Een opsomming van vier speerpunten zonder meer leidt echter nauwelijks tot beter inzicht. Daarom gingen we in dit eerste hoofdstuk op zoek naar de culturele en historische elementen die aan de basis liggen van deze 'Russische houding' inzake Syrië.

Hoewel de vier speerpunten duidelijk wortelen in de Russische cultuur en geschiedenis, zien we voor wat betreft speerpunt vier een ruimere invulling. De Russische houding inzake Moslim extremisme is immers niet enkel gebaseerd op de Russische problemen in het Noorden van de Kaukasus (Tsjetsjenië, Ingoesjetië) maar lijkt op bijzonder strategische wijze gebruik te maken van het groeiende wantrouwen ten opzichte van Moslims wereldwijd.

In onderzoeksvraag vier (OV4) (in hoofdstuk vier) gaan we na of dit strategisch gebruik van groeiend wantrouwen, onderbouwd met sterke en moeilijk te weerleggen argumenten, de puur Russische context overstijgt.

Hoofdstuk 2. Krijgt deze houding steun van de Russische bevolking?(OV2)

Zoals reeds gezegd, kan er niet zomaar worden gesteld dat de Russische bevolking als één blok achter Poetin en zijn regering staat. Meer dan 116 miljoen inwoners van zeer diverse etnische afkomst bevolken de Russische federatie. De mate van etnische heterogeniteit zoals die zich voordoet in Rusland is voor ons Europeanen moeilijk te vatten. Zelfs in onze geglobaliseerde wereld kennen verschillende Europese landen problemen tussen groepen van verschillende etniciteiten/culturen.

Volgens officiële gegevens zijn er in Rusland meer dan 160 etnische groepen of zoals ze in het Russisch natsional'nosti ('nationaliteiten') worden genoemd²⁸ Naast 79,8% etnische Russen, bestaat ongeveer 20 % van de bevolking van Rusland uit niet etnische Russen: 3,8% Tataren, 2 % Oekraïners, 1,2% Basjkieren, 1,1% Chuvases, 0,9% Tsjetsjenen en 0,8 % Armeniërs; Andere, veel kleinere, minderheden representeren samen 10.2 % van de bevolking van de Russische federatie.

In haar derde deeltijdse rapport²⁹ aan het adviescomité van de raad voor Europa, stelt het FNCM dat de Russische overheid groot belang hecht aan haar lange traditie van inschikkelijkheid t.o.v. nationale diversiteit. De aanwezigheid van deze overvloed aan diverse etniciteiten op verschillende historische kruispunten in de Russische geschiedenis: het Russische Rijk, de Sovjet- Unie en de Russische Federatie, maakt dat speciale aandacht voor diversiteit noodzakelijk is om conflicten te vermijden. Deze aanpak kwam bij uitstek naar voren tijdens de Sovjet periode. Gebaseerd op de ideeën van Stalin³⁰, die etniciteit linkte aan grondgebied, ontstond het concept van 'etnisch federalisme'. Het concept leidde tot deportatie van volledige volkeren naar een bepaald, hen toegekend gebied. Sinds die tijd en tot onlangs vermeldde het Russische paspoort niet enkel het staatsburgerschap, maar ook de etnische afkomst van de drager.

Sinds het post-Jeltsin tijdperk kiezen de Russische autoriteiten er echter voor om zich te distantiëren van die vroegere praktijken en opteren voor etnisch culturele homogenisering. Dit lijkt op het eerste zicht tegenstrijdig met actieve promotie en revival van de Russische identiteit, zoals we die eerder hebben besproken. Misschien brengen volgende citaten uit het werk van verschillende academici beter inzicht in deze complexe materie.

"In de grondwet van 1993 omschrijft Rusland zich niet als nationale, maar als multinationale staat. Een compositie van naties (volkeren) met etno-territoriale autonomieën, een federatie van nationale territoria." (Marat Salikov, 'The Russian Federal system. Sub-national and Local Levels' Working paper, June 2000 Rutgers School of Law)

"De officiële titel van Rusland is Rossijskaja federatsija (de Federatie van Rusland en zijn burgers) en niet Roesskaja Federatsija (De federatie van de Russen), een begrip dat verwijst naar de etnische identiteit van de Russen. Historisch en vanwege de idee van het Rijk (zowel het Sovjetrijk als het tsaristische imperium) moest de etno-culturele identiteit ondergeschikt worden gemaakt, opdat de transnationale burgeridentiteit zou kunnen openbloeien in de context van het Rijk."

De vervaging tussen etnische Russen en Russischtaligen, de vermenging van etnische identiteit met het burgerschapbegrip, dat ook in de term 'Rossijanin verscholen ligt, leidt tot een problematisch begrip van het Russisch-zijn.

---

28 'natsional'nosti' ('nationaliteiten') wijst op etnische afkomst, terwijl 'grazhdanstvo' wijst op wat wij nationaliteit of staatsburgerschap noemen.

29 FCNM: Framework Convention for the Protection of National Minorities Russia's Third Report to the FCNM Advisory Committee, 9 April 2010,

3 http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_3rd_SR_RussianFed_en.pdf

30 Stalin, J. Marksizm i Natsional'nyi Vopros (*Marxism and the National Question*). Moscow: State Political Literature Publishing, 1950.

Volgens de directeur van het Levada-centrum Lev Goedkov, zouden 60% van de Russen de slogan 'Rusland voor de Russen' ondersteunen. 50% van de inwoners van Moskou ondersteunen maatregelen om de stroom van migranten uit de Kaukasus en Centraal-Azië naar de stad te beperken.

Zo komt het dat de Russische nationale identiteit, basis van het Russische nationale belang, bijzonder problematisch en verwarrend is. " (K.Malfliet, De Russische russische rokade, 2013)

"Russia remains a multicultural, multiethnic country. There are schools teaching a myriad of minority languages, in numerous cases teaching in the languages of minorities. There are governmental institutions, both at the federal and regional levels, working to promote minority cultures and languages. These efforts are the continuation of a long tradition of attention to diversity, made imperative by the coexistence of a plurality of ethnicities in Russia.

Unlike other countries, Russia recognizes ethnic diversity within its borders.

At the same time, Poetin's homogenizing policies are pressing for the development of a common loyalty, a joint identity unifying the country's nationalities. " F.Priya ^{31]}

Het is inderdaad opmerkelijk dat het huidige Rusland als staat relatief goed omgaat met deze kwestie, aangezien onderzoek³² duidelijk maakt dat een meerderheid van de Russen helemaal niet positief staat ten opzichte van mensen met een niet-Russische etniciteit. Hoewel er toch een duidelijk verschil zichtbaar is tussen hun verhouding met niet-Russische etniciteiten die binnen het etnisch federalisme van de Sovjet unie werden erkend en 'migranten'. Grootste uitzondering op deze regel blijkt de negatieve houding ten opzichte van de bevolking van het Noorden van de Kaukasus, hetgeen een duidelijk gevolg is van de gespannen relaties tussen Rusland en de Tsjetsjeense deelrepubliek. Het lijkt er dus op dat de Russische policy inzake culturele diversiteit geen bottom-up fenomeen is maar een strategische politieke keuze, waar academici volgende theorieën over publiceerden.

'The civic identity that should replace ethnic consciousness is an identity coloured by elements of Russian 'patriotism', yet after having been carefully disassociated from 'nationalism'. Poetin has espoused the view that 'nationalism' is a destructive force, generating conflict and secessionist tendencies. 'Patriotism', by contrast, represents the overarching values through which any Russian citizen might find pride in his/her country and its achievements (Daucé et al., 2010³³).

It brings together elements of imperial, Soviet and Russian history, whose threads have been pulled together. The former*president has been at pains to trace a continuum throughout Russian history, and to find positive outcomes in all eras (Sakwa³⁴, 2004:241)

* Poetin is na het ambtstermijn van Medvedev opnieuw president.

Auteurs als Kymlicka³⁵, Parekh³⁶, Phillips³⁷, Taylor³⁸ en Young³⁹ stellen in hun werk dat Multi culturaliteit de beste weg is naar stabiliteit in een multi-etnische maatschappij.

---

31 Prina, F. 'Homogenisation and the 'New Russian Citizen': A Road to Stability or Ethnic Tension?' *University College London. Verschenen in ' Journal on Ethnopolitics and Minority Issues in Europe' Vol 10, No 1, 2011, 59-93*

32 Onderzoek onafhankelijk onderzoekcentrum Levada, Jaarrapport 2013. Tabellen 17.1 tot 17.15

33 Daucé, F., M. Désert, M. Laruelle, A. Le Huérou and K. Rousselet. 'Les usages pratiques du patriotisme en Russie' *Questions de Recherche* 32 (2010).<http://www.ceri-sciencespo.com/publica/question/qdr32.pdf>.

34 Sakwa, R. *Poetin: Russia's Choice*. London: Routledge, 2004

35 Kymlicka, W. *Multicultural Odysseys: Navigating the New International Politics of Diversity*. Oxford University Press, 2007

36 Parekh, B. *Rethinking Multiculturalism: Cultural Diversity and Political Theory*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2006

37 Phillips, A. *Democracy and Difference*. Cambridge UK: Polity Press, 2002. *Multiculturalism Without Culture*. Princeton University Press, 2007.

38 Taylor, C. *Multiculturalism and the 'Politics of Recognition': An Essay by Charles Taylor*. Princeton University Press, 1992.

39 Young, I.M. *Justice and the Politics of Difference*. Princeton University Press, 1990.

Aangezien via surveys van onderzoekscentrum Levada kan worden aangetoond dat belang voor culturele en etnische diversiteit niet gedragen wordt door de Russische bevolking, lijkt het inderdaad een politieke strategie die enkele stellingen uit hoofdstuk 1, zijnde Poetin's aandacht voor stabiliteit en patriotisme (Rusland als grote natie) bevestigt.

2.1. Onderzoekscentra VCIOM en Levada

2.1.1 VCIOM (ВЦИОМ)

Het 'Всероссийский центр изучения общественного мнения' ofwel het 'Al-Russisch onderzoekscentrum voor publieke opinie' is het oudste en grootste marketing-en opinieonderzoek centrum van de voormalige Sovjet-Unie .

VCIOM is gevestigd in Moskou en heeft kantoren over heel Rusland . Het heeft eveneens stevige banden met onderzoekscentra over de hele wereld. Het onderzoekscentrum werkt zowel voor de publieke als private sector. Belangrijkste klanten zijn de Russische overheid, de VN, de NATO, Samsung en Reuters.

VCIOM is lid van ESOMAR en INTERSEARCH

2.1.2. Methodologie voor het verzamelen van de in deze meesterproef gebruikte data

De gebruikte VCIOM opinie polls werden uitgevoerd op 12 en 13 oktober 2013. Er werden 1600 respondent geïnterviewd in 130 gemeenschappen in 42 Russische regio's. De foutmarge in de data van de studie is niet groter dan 3,4%. De 'bevolking' wordt hier aangenomen als de volledige volwassen bevolking van Rusland met uitzondering van de volgende categorieën :

*personen die hun militaire dienst van de dienstplicht (ongeveer 1% van de totale volwassen bevolking)

*personen onder gevangenisstraf vóór het proces of veroordeeld (ongeveer 0,8 % van de totale volwassen bevolking) ;

*personen die in afgelegen of moeilijk toegankelijke regio's van Far North (ongeveer 1,9 % van de totale volwassen bevolking) ;

* de bevolking van Tsjetsjenië en Ingoesjetië (1,1 % van de totale volwassen bevolking) ;

*personen , wonende in landelijke nederzettingen met niet meer dan 50 inwoners (ongeveer 0,8 % van de totale volwassen bevolking) ;

*personen met psychische aandoeningen , voortdurend leven in psycho - neurologische ziekenhuizen (ongeveer 1,2 % van de volwassen bevolking) .

*Naast de daklozen niet te krijgen in de steekproef (ongeveer 1,5 % van de totale volwassen bevolking) .

2.2.1 Levada

Het Analytisch Centrum Levada (Levada Center) is een Russische niet - gouvernementele onderzoeksorganisatie en een van de grootste onderzoekscentra van de Russische federatie

Personeel van het centrum omvat experts op het gebied van sociologie, politicologie, economie, psychologie, marktonderzoek , opiniepeilingen en gegevensverwerking bij elkaar. Het team werkt volgens de beginselen van WAPOR en ESOMAR . De senior medewerkers zijn opgeleid in de VS en West-Europa . Het onderzoeksteam voert sinds 1988 regelmatige opiniepeilingen uit over het hele land.

Levada heeft een netwerk van 67 regionale kantoren en onderhoudt partnerships met centra voor publieke opinie onderzoek in het GOS en de Baltische landen.

Over de survey resultaten en de deskundigheid van het personeel van het Centrum wordt uitgebreid geschreven door nationale en internationale media zoals Kommersant , Vedomosti , Gazeta.ru , The Economist , The Wall Street Journal , The New York Times , Reuters , BBC Radio , Radio Liberty , en anderen .

Ook Vlaamse academici maken gebruik van de onderzoeksresultaten van onderzoekscentrum Levada. In haar recent boek 'Russische Rokade' verwijst professor Katlijn Malfliet naar de opiniepeilingen van Levada, en in een gesprek bevestigt professor Lien Verpoest Levada's deskundigheid.

Het centrum is vernoemd naar de Russische socioloog Joeri Levada (1930-2006)

2.2.2 Methodologie voor het verzamelen van de in deze meesterproef gebruikte data

Levada Center voert brede surveys uit op stedelijke en landelijke bevolking ouder dan 18 jaar op basis van een representatieve steekproef van 1600 mensen uit 130 nederzettingen 45 regio's van het land. De foutmarge in de data van de studie is niet groter dan 3,4%.

2.3 Survey resultaten

In volgende onderdelen van dit hoofdstuk wordt aan de hand van surveyresultaten van de hierboven besproken onderzoekscentra nagegaan hoe de 'Russische bevolking' (hoe complex ook de invulling van deze term is) staat ten opzichte van de houding van het Kremlin inzake het Syrische conflict, alsook specifiek ten opzichte van het conflict zelf.

Voor wat betreft de houding van de Russische regering, worden opnieuw de vier eerder genoemde en gerechtvaardigde speerpunten als referentie gebruikt. Voor dit onderdeel wordt gebruik gemaakt van data uit het jaarrapport 2013 van Levada, aangevuld met recente resultaten van surveys van VCIOM.

Voor wat betreft de specifieke houding van de Russische bevolking inzake het Syrische conflict worden de datagegevens van VCIOM van november 2012 en september 2013 gebruikt, alsook resultaten uit het jaarrapport 2013 van Levada

2.3.1 De vier speerpunten

2.3.1.1 Een duidelijke en onveranderlijke positie die haaks staat op de positie van het Westen en Rusland profileert als ‘grote natie’

a. Stabiliteit

Hieronder de resultaten van een survey van VCIOM uitgevoerd op 8 en 9 maart 2014. 1600 respondenten in 130 gemeenschappen in 42 Russische regio's werden geïnterviewd. De foutmarge overschrijdt 3,4% niet.

Wat is volgens U het belangrijkste voor Rusland? (gesloten vraag, een antwoord)					
	1998	1999	2000	2010	2014
Orde, zelfs als dit leidt tot schending van democratische principes en beperking van de persoonlijke vrijheid	69	87	85	72	71
Democratie, zelfs als consequente naleving van de democratische beginselen vrijheid geeft aan destructieve elementen	15	13	15	16	20
Ik weet het niet	15	-	-	12	9

Wat is ‘orde’ volgens U? (gesloten vraag, niet meer dan twee antwoorden)			
	1994	2010	2014
Politieke en economische stabiliteit in het land	38	41	45
Strikte naleving van de wet	32	24	29
Stoppen van verduistering in het land	21	25	23
De mogelijkheid voor eenieder om zijn rechten te gebruiken	13	25	20
Stoppen van machtsstrijd, die leidt tot de ineenstorting van het land	21	27	17
Sociale bescherming voor de burgers met een laag inkomen	11	29	17
Streng discipline	14	18	15
Criminaliteit bestrijden met behulp van het leger en de veiligheidstroepen	11	7	5
Beperkte democratische rechten en vrijheden	1	1	1
Een slogan die de weg naar dictatuur opent	-	1	1
Anderen	-	1	1
Ik weet het niet	2	4	1

b. Eigenheid van Rusland

Tabel 3.2.3 uit het Levada jaarrapport 2013

Welk historisch pad moet Rusland volgen?

	2000 april	2001 maart	2008 februari	2008 oktober	2013 maart
Op de weg van de modern wereld, nm.de Europese beschaving	15	21	22	21	31
Terug naar het pad van de Sovjet Unie	18	19	11	14	22
Zijn eigen en bijzonder pad	60	53	60	58	37
Moeilijk te beantwoorden	7	7	8	7	10

Tabel 3.3.3. uit het Levada jaarrapport 2013

Wat voor democratie heeft Rusland nodig ?

	2005 VI	2006 XII	2007 XII	2008 VI	2009 VI	2009 XII	2010 VI	2011 VII	2011 X	2012 VII	2013 IIX
Een democratie zoals die bestaat in beschaafde landen van Europa en Amerika	24	18	22	20	20	23	23	23	19	27	24
Een democratie zoals ten tijde van de Sovjet Unie	16	13	10	13	18	14	17	16	14	20	17
Een heel eigen democratie, overeenkomstig de nationale tradities en bijzonderheden van Rusland	45	48	47	45	39	43	44	45	49	38	34
Rusland heeft geen nood aan democratie	6	10	7	8	10	7	7	7	7	3	8
Moeilijk te beantwoorden	9	11	14	15	14	13	10	10	11	12	16

N=1600

c. Russische identiteit en patriotisme

Deze VCIOM survey werd uitgevoerd op 8 en 9 maart 2014. 1600 respondenten in 130 gemeenschappen over 42 regionen van Rusland werden geïnterviewd. De foutmarge is niet hoger dan 3,4%.

Hoe zou U de vraag “Wie ben ik?” beantwoorden? (gesloten vraag, niet meer dan 3 antwoorden)								
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2014
Russisch staatsburger	60	59	58	70	48	58	55	63
Bewoner van mijn regio, stad, landelijk gebied (bewoner van Siberië, Moskou, Nizhny Novgorod etc.)	19	16	16	22	12	19	18	24
Gewoon een mens	29	24	27	26	32	30	30	21
Nationaliteit (Russisch, Oekraïens etc.)	16	16	20	18	18	18	19	20
Sovjet man/vrouw	14	13	9	12	8	15	14	14
Rol binnen de familie (vader, moeder, grootmoeder, etc.)	7	8	8	13	10	17	11	12
Beroep, job (leraar, ondernemer, etc.)	6	4	6	7	7	7	7	6
Religie, geloof (Orthodox Christen, Moslim etc.)	4	3	2	4	4	5	4	5
Wereldburger	4	3	2	4	3	6	5	3
Europeaan	2	2	1	1	1	2	1	2
Andere	<1	1	2	1	3	1	2	<1
Ik weet het niet	<1	1	1	1	2	1	2	<1
Beschouwt U zichzelf een patriot? (gesloten vraag, één antwoord mogelijk)								
	2013				2014			
Absoluut	37				40			
Eerder wel	44				41			
Eerder niet	12				13			
Absoluut niet	2				2			
Ik weet het niet	5				4			

d. Godsdienst en Vermenging kerk en staat

Deze VCIOM survey werd uitgevoerd op 9 en 10 juni 2012. 1600 respondenten in 130 gemeenschappen over 42 regionen van Rusland werden geïnterviewd. De foutmarge is niet hoger dan 3,4%.

Kent U de naam van de Patriarch van Moskou en heel Rusland? Wat is zijn naam?(open vraag, een antwoord)				
	2009	2010	2011	2012
Geven juiste naam (Kyrill)	68	71	70	62
Ik weet het niet	26	26	27	35
Geven verkeerde naam (bvb.Aleksej, etc.)	1	1	1	2
Moeilijk te beantwoorden	5	2	2	1

Wat is de Patriarch van de Russisch orthodoxe kerk in de eerste plaats voor U? (gesloten vraag, een antwoord)			
	2009	2011	2012
De leider van een van de godsdiensten die worden gepraktiseerd in Rusland.	30	28	37
De morele mentor van de Russen	48	50	45
Een eminente politieke leider, lid van het politieke management op het hoogste niveau	8	9	9
Andere	0	0	2
Moeilijk te beantwoorden	15	12	8

Zie ook tabel over Pussy Riot (Tabel 10.22 uit het jaarrapport 2013) onder punt 2.3.1.3

e. monarchie, autocratie

Hieronder de resultaten van een survey van VCIOM uitgevoerd op 9 en 10 maart 2013. 1600 respondenten in 130 gemeenschappen in 42 Russische regio's werden geïnterviewd. De foutmarge overschrijdt 3,4% niet.

Welke vorm van overheid past volgens U het beste bij Rusland? (gesloten vraag, een antwoord)							
	Totaal aantal respondenten	Moskou & St. Petersburg	+1000.000 steden	+500.000 steden	100.000 - 500.000 steden	-100.000 steden	Landelijk gebied
Monarchie waar de opperste macht wordt geërfd.	11	19	10	14	9	8	11
Republiek met een verkozen leider	82	69	79	78	86	86	84
Moeilijk te beantwoorden	7	12	11	8	5	6	6

Welke stelling over de monarchie sluit het dichtst aan bij uw mening (gesloten vraag, een antwoord.)		
	2006	2013
Ik ben voor de Russische monarchie en ken iemand die voor de rol van monarch in aanmerking komt.	3	4
Ik ben niet tegen de monarchie, maar ken niemand die voor de rol Russisch monarch in aanmerking komt	19	24
Ik ben tegen de Russische monarchie; Rusland is deze etappe voorbij	66	67
Moeilijk te beantwoorden	12	6

Tabel 8.2.9 uit het Levada jaarrapport 2013

Denkt U dat indien alle macht van het land opnieuw geconcentreerd in handen van V. Poetin komt, dit Rusland ten goede komt, of integendeel helemaal niets goeds belooft?

	2004 III	2005 XII	2006 IX	2007 X	2009 VII	2010 VII	2012 III	2013 III
Komt Rusland ten goede	68	57	62	66	63	52	53	49
Belooft niets goeds voor Rusland	20	29	24	20	16	22	26	33
Moeilijk te beantwoorden	12	14	14	14	21	26	21	19

N=1600

Tabel 8.4.1 uit het Levada jaarrapport 2013

Heeft Rusland volgens U een Staatsduma (parlement) nodig, of kan het land evengoed bestuurd worden door de president?

	2007 oktober	2011 augustus	2013 november
Rusland heeft een Staatsduma (parlement) nodig	48	47	39
Het land kan evengoed bestuurd worden door de president	37	32	43
Moeilijk te beantwoorden	15	21	18

N=1600

f. territoriale uitbreiding, imperialisme

in deze materie zijn surveys i.v.m. de zeer recente situatie in de Krim een uitgelezen referentie, voor het toetsen van de houding van de Russische bevolking t.o.v. uitbreiding naar het oude U.S.S.R. grondgebied.

Hieronder de resultaten van een survey van VCIOM uitgevoerd op 8 en 9 april 2014. 1600 respondenten in 130 gemeenschappen in 42 Russische regio's werden geïnterviewd. De foutmarge overschrijdt 3,4% niet.

Waarover getuigt volgens U de vereniging van de Krim met Rusland in de eerste plaats?

	21-24 maart 2014	april 2014
Het feit dat Rusland terugkeert naar haar traditionele rol als "grootmacht", en bevestigt haar interesse in het voormalige Sovjet-Unie territorium	79	75
Over het groeiende avonturisme van de Russische autoriteiten die de bevolking wil afleiden van de echte sociale en economische problemen, corruptie en onvrede van de bevolking t.o.v. de Russische overheid	9	15
Moeilijk te beantwoorden	13	11

Samenvoeging met andere gebieden

Hieronder de resultaten van een survey van VCIOM uitgevoerd in 8 en 9 april 2014. 1600 respondenten in 130 gemeenschappen in 42 Russische regio's werden geïnterviewd. De foutmarge overschrijdt 3,4% niet.

Heeft Rusland het recht om grondgebied van de voormalige Sovjet-republieken over te nemen, op basis van het feit dat de Russische bewoners ten prooi vallen aan intimidatie en schending van hun rechten?

	21-24 maart 2014	april. 2014
Rusland heeft dit recht, het moet 'de zijne' beschermen	58	54
Eigenlijk heeft Rusland dat recht niet, maar in het geval van de Krim gedraagt Rusland zich waardig en binnen de wet, conform internationaal recht.	28	34
Rusland heeft hier geen recht toe, de acties van Rusland kunnen enkel gezien worden als annexatie van vreemd territorium en militaire interventie tegen een soevereine staat.	4	4
Moeilijk te beantwoorden	10	8

Tabel 20.2 uit het Levada jaarverslag 2013

Beschouwt U Wit-Rusland als 'het buitenland'?

	2006	2007	2007	2009	2013
Ja	29	36	30	36	34
Nee	67	61	66	62	63
Moeilijk te beantwoorden	4	3	4	2	3

N=1600

2.3.1.2. Een eigenzinnig concept van ‘World Order’ gekenmerkt door een non interventie politiek

Dit onderdeel wordt behandeld aan de hand van de specifieke vragen over het Russische beleid in Syrië (punt 2.3.2.)

2.3.1.3 Rusland als ‘stabilizing force’. Een pragmatische aanpak die traditie en procedure verkiest boven ideologie en emotie

a. Conservatisme

Hieronder de resultaten van een survey van VCIOM van 15 en 16 februari 2014. 1600 respondenten in 130 gemeenschappen in 42 Russische regio's werden geïnterviewd. De foutmarge overschrijdt 3,4% niet.

Met welke stelling bent U het het meeste eens? (gesloten vraag, een antwoord)		
	2003	2014
Conservatisme helpt de tradities van ons land en de huidige sociale structuren te vrijwaren en leidt ons gestaag vooruit zonder verstoringen	44	56
Conservatisme belet ons om vooruit te gaan	27	31
Ik weet het niet	29	13

Met welke stelling bent U het het meeste eens? (gesloten vraag, een antwoord)						
	Totaal aantal respondenten	Leeftijd van 18-24	25-34	35-44	45-59	vanaf 60
Conservatisme helpt de tradities van ons land en de huidige sociale structuren te vrijwaren en leidt ons gestaag vooruit zonder verstoringen	56	45	54	53	56	68
Conservatisme belet ons om vooruit te gaan	31	41	33	36	31	20
Ik weet het niet	13	14	13	11	14	12

Apprecieert U conservatisme? (gesloten vraag, een antwoord)		
	2003	2014
Absoluut	9	11
Eerder wel	28	37
Eerder niet	24	27
Absoluut niet	9	8
Ik weet het niet	30	17

b. Pussy Riot

Tabel 10.22 uit het Levada jaarrapport 2013

Tegen wie denkt U dat de actie van ‘Pussy Riot’ in de Kathedraal ‘Christus de Verrijzenis’ was gericht? (Deze vraag werd gesteld aan de respondenten die in een eerdere vraag aangaven reeds gehoord te hebben over de groep ‘Pussy Riot’)

	2012 juli	2013 augustus
Tegen de kerk en tegen de gelovigen	23	23
Tegen V, Poetin	19	19
Tegen de inmenging van de kerk in de politiek	20	17
De eerste, tweede en derde stelling zijn juist	19	20
Moeilijk te beantwoorden	19	22

N=1600

c. Homofobie

Tabel 8.4.56 uit het Levada jaarrapport 2013

Hoe staat U persoonlijk ten opzichte van homofielen ?

Vriendelijk	1
Met belangstelling	3
Rustig, zonder veel emotie	23
Beducht	18
Geïrriteerd	23
Met walging of angst	27
Moeilijk te beantwoorden	5

februari 2013 N=1600

Tabel 8.4.52 uit het Levada jaarrapport 2013

Hoe staat U tegenover de wet tegen homo propaganda die momenteel door de Staatsduma wordt besproken?

Positief	52
Eerder positief	15
Eerder negatief	6
Negatief	8
Dit interesseert mij niet	14
Moeilijk te beantwoorden	5

februari 2013 N=1600

2.3.1.4 De Arabische lente als islamistische revolutie

Tabel 18.5 uit het Levada jaarrapport 2013

Bent U ongerust over de verspreiding van het terrorisme in de Noord-Kaukasus naar andere regionen van Rusland?

	2011 mei	2013 mei
Ja, heel erg ongerust	60	49
Ja, maar niet heel erg ongerust	27	30
Nee, niet ongerust	6	12
Ik denk daar niet aan	4	6
Moeilijk te beantwoorden	3	3

N=1600

Tabel 19.2 uit het Levada jaarrapport 2013

Denkt U dat het in de dichtstbijzijnde toekomst mogelijk zou zijn dat er terroristische aanslagen gebeuren in de Russische grootsteden?

Absoluut	5
Eerder wel	42
Eerder niet	29
Absoluut niet	6
Moeilijk te beantwoorden	18

april 2013; N=1600

Tabel 19.3 uit het Levada jaarrapport 2013

Denkt U dat het in de dichtstbijzijnde toekomst mogelijk zou zijn dat er terroristische aanslagen gebeuren in de Noord-Kaukasus?

Absoluut	19
Eerder wel	53
Eerder niet	13
Absoluut niet	2
Moeilijk te beantwoorden	13

april 2013; N=1600

2.3.2. Specifieke houding over het conflict in Syrië

Hieronder de resultaten van een survey van VCIOM uitgevoerd op 12 en 13 oktober 2013. 1600 respondenten in 130 gemeenschappen in 42 Russische regio's werden geïnterviewd. De foutmarge overschrijdt 3,4% niet.

Bent U persoonlijk geïnteresseerd in wat er momenteel gebeurt in Syrië? (gesloten vraag, een antwoord)			
	2012	aug. 2013	okt. 2013
Ik volg het nieuws over Syrië op regelmatige basis	8	20	15
Af en toe	37	49	53
Ik ben niet geïnteresseerd in Syrië	52	30	31
Moeilijk te beantwoorden	3	2	1

e

Hieronder de resultaten van een survey van VCIOM uitgevoerd op 7 en 8 juni 2012. 1600 respondenten uit 130 gemeenschappen in 42 Russische regio's werden geïnterviewd. De foutmarge overschrijdt 3,4% niet.

Sommige mensen geloven dat de Syrische opstand een opstand is van de bevolking tegen de dictatuur in hun land. Anderen zeggen dat de opstand wordt veroorzaakt door acties van andere landen die gericht zijn op de versterking van hun eigen positie in het Midden-Oosten. Wat is uw mening hierover? (gesloten vraag, een antwoord)			
	Totaal aantal respondenten	Respondenten die interesse hebben voor de situatie in Syrië	Respondenten die geen interesse hebben voor de situatie in Syrië
Dit is een provocatie van andere landen die hun positie in de regio willen versterken en Syrië willen verzwakken	46	63	33
Dit is waarschijnlijk een opstand van de bevolking tegen het regime	19	24	14
Anderen	2	2	2
Moeilijk te beantwoorden	34	12	51

Tabel 21.11 uit het Levada jaarrapport 2013

Hieronder enkele stelling over wat er precies aan de hand is in Syrië. Met welke stelling bent U het meeste eens?

	2012 maart	2013 juni
In Syrië is er een burgeroorlog aan de gang	29	37
Terroristen worden door het Westen aangezet om een bloedige strijd aan te gaan met de legitieme regering van het land	28	26
Het regime van Bashar Asad slacht de oppositie tegen hem op bloedige wijze af.	6	6
Moeilijk te beantwoorden	37	31

N=1600

Tabel 21.12 uit het Levada jaarrapport 2013

Naar welke partij in het huidige conflict in Syrië gaat Uw sympathie?

	2012	2013	
	XI	VI	IX
Naar de regering van Bashar Assad	11	19	25
Naar de rebellen	9	7	6
Naar geen van beide partijen	52	51	33
Moeilijk te beantwoorden	28	24	13

N=1600

Tabel 21.14 uit het Levada jaarrapport 2013

Hoe zal het politieke conflict in Syrië zich volgens U verder ontwikkelen?

	2011	2012		2013	
	VII	II	VII	VI	IX
De NAVO zal zich mengen in het	21	28	28	22	20
De burgeroorlog zal verder gaan	18	18	25	19	15
Regering en oppositie zullen een	11	14	10	11	14
De Syrische machthebbers maken een einde aan de oppositie	5	6	8	12	9
De oppositie zal overwinnen	4	6	3	3	1
Weet hier niets over	21	16	9	15	-
Moeilijk te beantwoorden	27	23	26	23	16

N=1600

Tabel 21.15 uit het Levada jaarrapport 2013

Zou U militaire actie in Syrië, gericht op de bescherming van de burgerbevolking van Syrië (zoals die een jaar geleden gebeurde in Libië) ondersteunen

	2012		2013	
	maart		Juni	
Absoluut wel	3		4	
Eerder wel	9		18	
Eerder niet	20		22	
Absoluut niet	25		18	
Moeilijk te beantwoorden	44		38	

N=1600

Tabel 21.16 uit het jaarverslag 2013 Levada

Welke positie zou Rusland moeten aannemen tegen de leiders van Syrië, die door de Westerse landen beschuldigd worden van schendingen van de mensenrechten en brutale onderdrukking van de oppositie protesten?

	2012		2013	
	II	VII	VI	IX
Syrië is een historische bondgenoot van Rusland, Rusland moet daarom Syrië steunen en tegenstand bieden tegen de Westerse landen.	23	29	21	27
Gezien de schendingen van de mensenrechten in Syrië, moet Rusland de door Westerse landen voorgestelde sancties tegen Syrië steunen.	13	14	11	6
Rusland moet geen oppositie voeren, niet tegen Syrië, noch tegen het Westen, maar moet net proberen munt te slaan uit hun onderlinge confrontatie	29	28	34	23
Moeilijk te beantwoorden	35	29	34	17

N=1600

Hieronder de resultaten van een survey van VCIOM uitgevoerd op 12 en 13 oktober 2013. 1600 respondenten in 130 gemeenschappen in 42 Russische regio's werden geïnterviewd. De foutmarge overschrijdt 3,4% niet.

Rusland en de VS hebben recent een vreedzaam akkoord gevonden en hebben de VN resolutie over Syrië aanvaard. Weet U dit / heeft U hierover gehoord/ Hoort U dit voor het eerst? (gesloten vraag, een antwoord)							
	Tot.N	Moskou & St.Petersb.	+1000.000 inwoners	+500.000	100.000-500.000	-100.000	Landelijk gebied
Ik ben hier goed van op de hoogte	16	24	8	15	16	17	15
Ik heb er een en ander over gehoord maar ken geen details	42	54	42	49	45	33	42
Ik hoor dit voor het eerst	41	21	46	36	37	50	43
Moeilijk te beantwoorden	1	1	3	0	2	1	0

Kan U deze akkoorden in twee of drie woorden samenvatten? Wat maakt de akkoorden zo uniek? (open vraag, % van hen die stellen dat ze op de hoogte zijn van de VN resolutie over Syrië)	
Een vreedzame oplossing van het conflict, bereidheid om militaire acties te vermijden	17
Elimineren van chemische wapens	36
Non interventie van de VS in Syrië	6
Blauwhelmen zullen worden uitgestuurd om de situatie te controleren	2
Ontwapening van Syrië	3
Geen inmenging in Syrische binnenlandse aangelegenheden	2
Andere	1
Moeilijk te beantwoorden	38

Welk orgaan/land was de initiatief nemer voor het akkoord in Syrië? ? (open vraag, % van hen die stellen dat ze op de hoogte zijn van de VN resolutie over Syrië)	
Rusland	77
VN	7
VS	3
NAVO	2
Syrië	2
Moeilijk te beantwoorden	10

Wat is de positie van Rusland binnen deze onderhandelingen? Kan U die in twee of drie woorden beschrijven? (open vraag, % van hen die stellen dat ze op de hoogte zijn van de VN resolutie over Syrië)	
Hoofd, de leiderspositie	15
Vreedzame oplossing van het conflict, vredesmissie	24
Rusland steunt Syrië	5
Rusland steunt de vernietiging van chemische wapens	8
Rusland was tegen militaire acties in Syrië; tegen inmenging in de binnenlandse zaken van Syrië	17
Ik ken de positie van Rusland hierin niet	25
Andere	0
Moeilijk te beantwoorden	11

Denkt U dat de akkoorden tussen Rusland en de VS een internationale aanval op Syrië zal kunnen voorkomen? ((open vraag, % van hen die stellen dat ze op de hoogte zijn van de VN resolutie over Syrië)						
	Total aantal respondenten	Leeftijd 18-24	25-34	35-44	45-59	60 en +60
Eerder wel; er zal geen militaire actie komen in Syrië	63	47	59	60	68	71
Eerder niet; deze akkoorden vormen geen obstakel voor militaire actie	23	33	26	27	19	17
Moeilijk te beantwoorden	14	20	14	13	13	13

Hieronder de resultaten van een survey van VCIOM uitgevoerd op 31 augustus en 1 september 2013. 1600 respondenten in 130 gemeenschappen in 42 Russische regio's werden geïnterviewd. De foutmarge overschrijdt 3,4% niet.

Volgt U het nieuws over Syrië? (gesloten vraag, een antwoord)		
	juli 2012	augustus 2013
Ik volg de situatie regelmatig en met veel aandacht	8	20
Van tijd tot tijd; maar niet op regelmatige basis	37	49
I am not interested in what happens in Syria	52	30
Moeilijk te beantwoorden	3	2

Bij welke van volgende stellingen zou U zich eerder aansluiten (gesloten vraag, een antwoord)		
	juli 2012	augustus 2013
Andere landen zouden niet mogen tussenkomen in het Syrische conflict omdat het een binnenlands probleem van Syrië is en het dus door de eigen bevolking moet worden opgelost.	46	50
De internationale gemeenschap zou moeten tussenkomen in de situatie en een eind maken aan de rellen en bloedvergieten in Syrië	31	36
Moeilijk te beantwoorden	23	15

Westerse landen zullen mogelijk een internationale militaire operatie opstarten tegen Syrië. Zou U voor of tegen zo'n actie zijn? (gesloten vraag, een antwoord)		
	maart 2011 (survey over de situatie in Libië)	augustus 2013 (survey over de situatie in Syrië)
Eerder voor	20	11
Eerder tegen	64	77
Moeilijk te beantwoorden	16	11

Wat zou Rusland in dat geval moeten doen? (gesloten vraag, een antwoord)	
Syrië steunen met wapens maar niet tussenkomen met militaire acties	23
Tussenkomen, door het verstrekken van militaire hulp aan Syrië	13
Tussenkomen in het conflict door steun te geven aan de Westerse landen	4
Rusland moet afzijdig blijven	43
Moeilijk te beantwoorden	17

2.4. Samenvatting van deze data

Onderzoeksvraag twee van deze meesterproef is de vraag of de houding van de Russische regering inzake Syrië de steun krijgt van de Russische bevolking. Om een antwoord te geven op deze vraag is het nodig om de data van de surveys van het VCIOM en Levada te analyseren.

Als we opnieuw gaan kijken naar de analyse van de houding van het Kremlin, namelijk de 4 speerpunten, dan zien we volgende tendensen:

Speerpunt 1: Een duidelijke en onveranderlijke positie die haaks staat op die van het Westen

Orde en stabiliteit

*71% van de respondenten vindt 'orde' (zelfs ten koste van democratische principes) een prioriteit voor Rusland. 45% linkt het begrip 'orde' aan politieke en economische stabiliteit in het land. (N=1600)

Specifieke eigen pad

* 37% van de respondenten vindt dat Rusland zijn eigen, specifieke pad moet volgen en 34% wil een heel eigen democratie, overeenkomstig de nationale tradities en bijzonderheden van Rusland. 17% wil een democratie zoals in de Sovjet tijd en 8% vindt dat Rusland geen nood heeft aan democratie. (N=1600)

Russisch patriottisme

*63% identificeert zichzelf voornamelijk met de term 'Russisch staatsburger'. Slechts 12% identificeert zich met zijn rol binnen het gezin (vader, moeder, dochter, zoon) en 6% met zijn beroep. 81% beschouwt zichzelf eerder als patriot.(N=1600)

Rol van de Russisch orthodoxe kerk en inmenging van kerk in de politiek

*45% vindt patriarch van Moskou en heel Rusland, Kyrill, de morele mentor van de Russen. 37% denkt dat de actie van Pussy riot in de Moskouse Kathedraal was gericht tegen de vermenging van de orthodoxe kerk in de Russische politiek.(N=1600)

Monarchie en autocratie

* In Moskou en St.Petersburg is bijna een op vijf bewoners van mening dat de monarchie, als vorm van leiderschap, het best past bij Rusland. Dit blijkt vooral een trend te zijn in deze twee grootste steden. In andere steden en in landelijk gebied ligt dit percentage aanzienlijk lager. Hoewel 67% van de Russen meent dat Rusland te etappe van de monarchie voorbij is, is er een groeiend aantal (sinds 2006) respondenten die de monarchie op zich zien als een mogelijke regeringsvorm (26%). Hoewel 24% van de respondenten niemand kan noemen die voor deze rol in aanmerking komt. Met het begrip autocratie lijken de Russen geen probleem te hebben. 49% vindt dat het Rusland ten goede komt indien alle macht binnen het land in handen is van V. Poetin. Maar 39% vindt dat er nood is aan de Staatsduma. Volgens 43% kunnen de taken van het parlement evengoed uitgevoerd worden door de president.

Speerpunt 2: Een eigenzinnig concept van World order dat gekenmerkt wordt door een non-interventie politiek

* 50% van de respondenten steunt het idee van non interventie politiek en vindt de problemen in Syrië een binnenlandse aangelegenheid die door Syrië zelf moet worden opgelost.

* 77% zegt tegen internationale acties is Syrië te zijn.

Speerpunt 3: Rusland als ‘stabilizing force’

Conservatisme

* 56%* van de respondenten (T/o/v/ 44% in 2003) is van mening dat conservatisme er voor zorgt dat de Russische tradities en sociale structuren in stand blijven en Rusland gestaag doet evolueren zonder obstakels.

*45% bij jongeren tot 24 jaar, 55% bij respondenten tussen 25 en 59 jaar en 68% vanaf 60 jaar.

* 48% apprecieert conservatisme en 35% apprecieert het niet.

Pussy Riot als actie tegen de traditionele kerk en gelovigen

* Meer dan 23% van de respondenten denkt dat de actie van Pussy riot gericht was tegen de Russische orthodoxe kerk en de gelovigen.

Homofobie

* De helft van de Russen staat persoonlijk duidelijk negatief (met irritatie of walging/angst) t.o.v. homofilie. Ruim een op vier staat er rustig of positief tegenover.

Tegenover de anti-homowet (eerder principiële kwestie en geen persoonlijk gevoel) staat 67% van de Russen positief en maar 14% negatief.

Speerpunt 4: De Arabische lente als islamistische revolutie

Verspreiding van terrorisme vanuit broeihaard naar andere gebieden

* 79% van de respondenten is ongerust over de verspreiding van terrorisme uit de Noordelijke Kaukasus naar andere regionen van Rusland. (gestegen tot 87% in mei 2013)

Ongerustheid over aanslagen door moslim terroristen

* Bijna de helft acht het mogelijk dat er in de dichtstbijzijnde toekomst in een van de Russische grootsteden een terroristische aanslag wordt gepleegd.

* 72% acht die mogelijkheid in de dichtstbijzijnde toekomst reëel in de Noordelijke Kaukasus

Houding van de respondenten in surveys die specifiek gaan over de situatie in Syrië

* In 2012 volgt 45% van de respondenten de situatie in Syrië. 52% zegt hierin niet geïnteresseerd te zijn. In augustus 2013 is dat respectievelijk 69% (volgend) en 30% (niet geïnteresseerd).

Rol van het Westen in het Syrische conflict

* Volgens 46% (63% bij de respondenten die zich interesseren in Syrië) is de opstand in Syrië een provocatie van andere landen die hun positie in de regio willen versterken en Syrië willen verzwakken.

*Een kleine 30% van de respondenten denkt dat de ‘terroristen’ door het Westen worden aangezet om een bloedige strijd aan te gaan. Ruim een op drie respondenten kan de vraag niet beantwoorden en een groeiend (sinds 2012) aantal respondenten, nm. 37% in juni 2013, is van mening dat het gaat om een burgeroorlog.

Sympathie voor Bashar El Assad

* Een groeiend aantal respondenten zegt dat hun sympathie in het Syrische conflict uitgaat naar Bashar El Assad. (11% in november 2012 en 25% in november 2013). Een klein aantal (9% in november 2012 en 6% in november 2013) heeft sympathie voor de rebellen.

* 27% van de respondenten vindt dat Rusland zijn historische bondgenoot Syrië moet steunen en tegenstand moet bieden aan het Westen, en 23% vindt dat Rusland tegen Syrië, noch het Westen oppositie moet voeren, maar integendeel munt moet proberen te slaan uit hun onderlinge confrontatie.

Akkoorden over de vernietiging van chemische wapens

* Slechts 16% (24% in Moskou en St.Petersburg) is goed op de hoogte van de akkoorden tussen Rusland en de VS en de VN resolutie over Syrië.

* Voor 77% van de respondenten is Rusland initiatiefnemer van deze 'vreedzame' akkoorden. 7% meent dat dit de verdienste is van de VN en 3% van de VS.

* 15% van de respondenten ziet de positie van Rusland in de onderhandelingen als 'de leiderspositie'. 24% omschrijft de positie van Rusland als 'vredesmissie', zoeker naar een vreedzame oplossing van het conflict.

Non interventie

* 77% is tegen een internationale militaire interventie

* 43% vindt dat Rusland zich -in geval van internationale militaire interventie- afzijdig moet houden.

2.4.1. Kanttekeningen bij deze resultaten

2.4.1.1. Verschil in surveyresultaten tussen de grootsteden Moskou en St.Petersburg en de andere steden en provinciale gebieden.

Het verschil tussen de surveyresultaten van de bewoners van de grootsteden Moskou en St.Petersburg - met eind 2013 respectievelijk 11.979.529 inwoners (8,4% van de Russische bevolking) en 4.879.566 inwoners (3,4% van de Russische bevolking) in de surveys is opvallend. Dat de mening van de bevolking van deze twee steden, die samen goed zijn voor bijna 12% van de totale bevolking van de Russische federatie, beduidend dichter ligt bij de houding van het Kremlin kan mogelijk verklaard worden door volgende feiten.

Terwijl de provincies tijdens het sovjet regime nog van groot belang waren, bijvoorbeeld in de enorme landbouwproductie en defensie/wapenproductie (sinds WOII door Stalin verhuisd naar en geconcentreerd in de provincie Oeral, op 3000 km van Moskou), concentreert de aandacht van het Kremlin zich sinds de val van de USSR op economische welvaart van deze twee grootsteden. Het is in deze steden dat de rijke elite van Rusland woont. Ondanks hun elitestatus staan ze sterk onder invloed van het Kremlin. De verwikkeling van het Kremlin met de oligarchen en grote ondernemers ontstond ten tijde van het bewind van Boris Jeltsin. De volledig door de staat geleide economie viel als een kaartenhuisje in elkaar en kwam onder leiding van Jeltsin's vrienden. Zij waren het ook die er, samen met politieke technologen, in slaagde om de verzwakte Jeltsin te laten herverkiezen via een groots opgezette kiescampagne waarin de staatstelevisie een cruciale rol speelde. Ze deden dat echter niet zomaar, want op korte tijd konden ze fortuinen vergaren en kregen ze de basissectoren van de Russische economie, met name olie, gas en nikkel, in handen. Het begin van de ommezwaai kwam er via de in 1995 opgezette 'loans for shares'. Op deze manier zou de staat opnieuw invloed krijgen op de ondernemerswereld. Maar vanaf zijn verkiezing tot president ging V. Poetin een stuk verder. Hij maakte bijzonder duidelijk dat de privatisering ten allen tijde terugdraaibaar is, en de ondernemerswereld dus maar beter naar de pijpen van het Kremlin danst. Met de Joekos affaire en de veroordeling van oligarch Mikhail Chodorkovsky maakte V.Poetin duidelijk dat het hem menens is, en geen enkele magnaat het recht heeft om tegen hem in te gaan. Om de controle nog sterker in handen te houden, worden dichte medewerkers van Poetin in afwisselend termijnen binnen het Kremlin en in het kader van de grote bedrijven geplaatst.

Een ander element dat de provincies potentieel minder Poetin gezind kan maken is zijn beslissing (in 2004) om de gouverneurs niet meer te laten verkiezen maar integendeel zelf aan te stellen. Het is maar een van de vele beslissingen die ertoe leiden dat de stem van de provincies niet zou worden gehoord. In 2003 werden van de in totaal 450 zetels in de Doema, 'het Lagerhuis' van het parlement, nog honderden zetels bekleed door onafhankelijken of kandidaten van kleine partijen. Sinds een wet van V. Poetin uit 2005 worden de zetels enkel toegewezen op basis van partijlijsten en werd een kiesdrempel van 7% ingevoerd. Nochtans spreekt de Russische grondwet over een electorale democratie.

Ook het feit dat beide partners van de Poetin-Medvedev tandem afkomstig zijn uit St.Petersburg zou een invloed kunnen hebben, althans voor wat de specifieke resultaten van St.Petersburg betreft,

2.4.1.2. De uitsluiting van de bevolking van Tsjetsjenië (0,9) en Ingoesjetie uit de surveys van VCIOM

Het is opvallend dat de mening van de Tsjetseense bevolking, die nochtans (en niet bij keuze) deel uitmaken van de Russische federatie, wordt geweerd uit de surveys van onderzoekscentrum VCIOM. Hoewel de Tsjetseense bevolking maar 1% van de totale bevolking van de Russische federatie uitmaakt, en er in deze surveys een maximale foutmarge van 3,4% is, zou hun deelname geen wezenlijk verschil kunnen maken in de algemene resultaten. Toch is het een veelzeggende signaal. Een van de klanten van VCIOM is de Russische overheid. Het is onduidelijk of onafhankelijk onderzoekscentrum Levada Tsjetsjenen en Ingoesjen eveneens uitsluit in hun surveys.

2.4.1.3. Groot percentage van de respondenten dat ‘moeilijk te beantwoorden’ aanvinkt.

Bij het bekijken van de data in deze meesterproef en van data van surveys bij de Russische bevolking valt op hoe vaak respondenten ofwel aanvinken dat ze niet echt op de hoogte zijn, ofwel aanvinken dat ze de vraag niet kunnen beantwoorden. Nochtans geeft 78% van de respondenten in een VCIOM survey van 21 en 22 april 2012 aan dat ze vaak naar de centrale televisie kijken. Zodoende zouden ze toch toegang hebben tot het journaal. Helaas waren er geen data ter beschikking over het specifieke mediagebruik van de Russische bevolking en hebben we daarom geen inzicht in de vraag naar welke programma's deze respondenten op de centrale televisie kijken. De centrale televisie geeft namelijk ook erg veel ontspanningsprogramma's en mogelijk wordt er gewoon niet veel, of aandachtig naar het journaal gekeken. Dezelfde survey (zie hierboven) van VCIOM leert ons wel dat maar 27% van de respondenten de gedrukte centrale en lokale kranten leest. (volledige survey in hoofdstuk 3)

Het blijft daarom gissen naar de reden waarom de respondenten aangeven niet op de hoogte te zijn of geen mening kunnen of willen geven. Hebben ze geen vertrouwen in het anonieme karakter van de survey? Zijn ze niet geïnteresseerd in het nieuws, en waarom niet? Hebben ze niet de gewoonte om zelf een mening te vormen aan de hand van verzamelde informatie en zou dat eventueel een potentiële reden kunnen zijn waarom een aanzienlijk percentage van de Russische bevolking geen graten ziet in een autocratische leider die hen zegt wat ze moeten denken en duidelijk en standvastig is zijn houding?

Een onderzoek naar het mediagebruik in Rusland zou wellicht, althans gedeeltelijk, antwoorden kunnen bieden op deze vragen.

2.5 Deelbesluit:

De Russische federatie telt meer dan 116 miljoen inwoners, verdeeld over 160 verschillende etnische groepen. Een kleine 80% van de bevolking is van etnisch Russische afkomst, de rest van de bevolking maakt deel uit van minderheidsgroepen, waarvan de grootste groepen de Tataren (3,8%), de Oekraïeners (2%), de Basjkieren (1,2%), de Chuvases (1,1%), de Tsjetsjenen (0,9%) en Armeniërs (0,8%) zijn.

Surveys leren ons dat de etnisch Russische bevolking niet erg positief staat t.o.v. minderheden in het algemeen, en vooral tegen minderheden die geen deel uitmaakten van de vroegere USSR. Toch zien we dat het FNCM in haar derde deeltijdse rapport aan het adviescomité van de raad voor Europa, stelt dat de Russische overheid groot belang hecht aan haar lange traditie van inschikkelijkheid t.o.v. nationale diversiteit. Deze top-down beweging lijkt veel te maken hebben met elementen uit onze vier speerpunten, namelijk het verzekeren van stabiliteit enerzijds, en anderzijds het creëren van een algemeen gedragen Russisch patriottisme. Sinds Jeltsin is Rusland zich immers steeds meer gaan focussen op het concept van 'etnisch culturele homogenisering', waarin minderheden worden erkend en faciliteiten hebben, maar binnen een concept van een overkoepelende Russische identiteit en Russisch patriottisme. Wanneer we in de surveyresultaten zien dat 63% van de respondenten zichzelf voornamelijk identificeert met de term 'Russisch staatsburger', lijkt dit opzet geslaagd.

Om een antwoord te kunnen bieden op onze tweede onderzoeksvraag, met name: Krijgt deze houding (= de Russische houding inzake het Syrische conflict) de steun van de Russische bevolking? (OV2), was het essentieel om de Russische bevolking zelf aan het woord te laten. We deden dat op basis van recente bestaande surveyresultaten van de Russische onderzoekcentra VCIOM en Levada, die internationaal gekend zijn om hun betrouwbare data.

Hoewel we een duidelijk verschil kunnen opmerken tussen de eerder pro-Poetin mening van de bewoners van Moskou en Sint Petersburg en de andere steden en provincies, en hoewel een aanzienlijk aandeel van de respondenten het moeilijk heeft zich uit te spreken over de in de surveys geformuleerde vragen, bevestigen de verzamelde data van onderzoekscentra Levada en VCIOM op consistente wijze de stellingen (speerpunten en analyse ervan) uit het eerste hoofdstuk van deze masterproef en kunnen we een positief antwoord geven op onze tweede onderzoeksvraag.

Met een maximum foutmarge van 3,4%, zou de mening van de Tsjetsjeense bevolking (0,9% van de totale bevolking van de Russische Federatie) geen wezenlijk verschil kunnen maken. Toch is het veelzeggend dat deze bevolkingsgroep uit sommige surveys wordt geweerd.

De resultaten van de surveys die specifiek gaan over Syrië brengen bijkomende en opmerkelijke tendensen aan het licht. Zo treedt er een zekere antiwesterse houding op de voorgrond via de percentuele bijval die uitspraken als ‘de opstand in Syrië is een provocatie van landen die hun positie in de regio willen versterken en Syrië willen verzwakken’ en ‘de Westerse landen zetten de ‘terroristen ‘aan een bloedige strijd te voeren’. Opvallend is ook de afgetekende en groeiende voorkeur en sympathie voor Bashar El Assad, ten nadelen van de oppositie, die in deze survey ‘rebellen’ en niet (zoals in sommige surveys) ‘terroristen’ worden genoemd. De afgetekende non interventie houding is opnieuw een bevestiging van speerpunt twee uit het eerste hoofdstuk.

Gezien de aangetoonde voorkeur voor tradities, verbaast het niet dat 27% van de respondenten vindt dat Rusland zijn historische bondgenoot Syrië moet steunen. De voorkeur voor een haakse positie op die van het Westen, verklaart het tweede onderdeel van die stelling, nm. dat Rusland daarbij tegenstand moet bieden aan het Westen. Wel bijzonder opmerkelijk is dat een op vier respondenten zegt dat Rusland geen oppositie moet voeren tegen het Westen noch Syrië, maar integendeel munt moet proberen te slaan uit het conflict tussen Syrië en het Westen. Een of vier Russen vindt dus dat het versterken van de positie van Rusland prioriteit heeft over het vermijden van burgerslachtoffers in Syrië, het steunen van een historische bondgenoot en het onderhouden van internationale relaties. Deze stelling brengt ons naadloos bij volgende bekende one-liner van Winston Churchill:

Rusland is een raadsel, verpakt in een mysterie en omringd door een enigma, maar er is een sleutel tot het verstaan: die sleutel is het Russische nationale belang”.

Hoofdstuk 3. Welke rol spelen de Russische media (OV3)

3.1 Hypothesen en sub-onderzoeksvragen

In het eerste hoofdstuk analyseerden we de houding van de Russische regering inzake Syrië en in hoofdstuk twee gingen we kijken of de Russische bevolking die houding steunde en hoe zij specifieke vragen over de situatie in Syrië beantwoorden.

In hoofdstuk drie gaan we verder in op de rol van de Russische media in deze gelijklopende houding van het Kremlin enerzijds en de ‘Russische bevolking’ anderzijds. Is de Russische pers wel voldoende kritisch? Heeft ze wel die mogelijkheid, of zit er voor de Russische media niets anders op dan de beweringen en het gedachtengoed van het Kremlin eenvoudigweg te herscheppen op papier? Wat met het vertrouwen van de Russen in de media?

Daarnaast hebben een grondige studie van wat er in de Russische pers dit laatste jaar verscheen over het conflict in Syrië, een studie van de wettelijke wijzigingen die plaatsvonden sinds het herintreden van V. Poetin als president van de Russische Federatie, en een algemene literatuurstudie over ‘de Russische media’ geleid tot het formuleren van volgende hypothesen en sub-onderzoeksvragen:

- Hypothese één (H1) De Russische pers neemt in grote mate de informatie en inzichten van regeringsbronnen over.
- Sub-onderzoeksvraag één (SOV1) Kan de Russische verslaggeving over Syrië gekwalificeerd worden onder de term ‘War Journalism?’
- Sub-onderzoeksvraag twee (SOV2) Van welke frames maken de Russische media gebruik in hem verslaggeving over Syrië?
- Sub-onderzoeksvraag drie (SOV3) Is deze framing verweven met de Russische cultuur en dus cultuurgebonden?

Respectievelijk een inhoudsanalyse, inductieve framing analyse en deductieve framing analyse, zou uitsluitel moeten bieden inzake bovenstaande hypothese en sub-onderzoeksvragen.

3.2 De Situatie van de media in Rusland

3.2.1 Persvrijheid in Rusland

In juli 2012 stemde de Russische Doema bijna unaniem een wet die zware restricties oplegt aan door het buitenland gefinancierde ngo's en zij ‘waarvan het werk is gericht tegen Ruslands belangen.’ Door de wettelijke restrictie dat persberichten van zulke ngo's/ groepen, verplicht worden te vermelden dat het bericht in kwestie werd geschreven door een ‘buitenlandse agent’, is veelzeggend. In Rusland is deze term namelijk bijzonder zwaar beladen en sinds de Sovjettijd synoniem voor ‘spion’ of verrader’.

In een rapport van de Venetiëcommissie van de Raad van Europa, noemen Europa's beste mensenrechtenspecialisten deze nieuwe Russische wetgeving ‘een stap achteruit voor de bescherming van het recht van vereniging.’ In wezen gaat de wetgeving echter verder dan het recht van vereniging, want de ‘wet op verraad’ definieert verraad op zo'n manier dat zelfs het verdedigen van internationale mensenrechten kan worden gecriminaliseerd.

Daarnaast wordt de vrijheid van meningsuiting beperkt door een wet die laster strafbaar maakt. Bijvoorbeeld door een straf van omgerekend 115.000 € voor verkeerde informatie die negatieve gevolgen heeft voor reputatie van een persoon. Journalisten protesteerden, maar tevergeefs. Tijdens het presidentschap van Medvedev was de wet op ‘laster er smaad’ afgeschaft, maar zeven maanden na de herverkiezing van Poetin als president werd ze opnieuw ingevoerd.

In diezelfde maand juli (nm, op 11 juli 2012) werd er daarnaast ook een wet ‘over de beperking van vrijheid van informatie op het internet’ goedgekeurd in de Doema. Officieel is die wet gekant tegen websites met kinderporno, narcotica en websites ‘die aanzetten tot het plegen van zelfmoord’. Maar door de clausule dat overheidsorganen, zonder rechterlijk bevel, websites kan blokkeren en er geen onafhankelijke controle is kan de ‘Internet-inhoudswet’ misbruikt worden om oppositie tegen de overheid de mond te snoeren.

Desondanks blijven er Russischtalige media bestaan die zich soms bijzonder kritisch uitlaten over de Russische regering, terwijl ze hun basis hebben op Russisch grondgebied. Een voorbeeld hiervan is de in Moskou gevestigde Tsjetsjeense krant Журнал "ДОШ" (Dosch, het Tsjetsjeense woord voor ‘Woord’) <http://www.doshdu.ru/> Uit een brief (zie bijlage) van het Фонд защиты гласности (The glasnost defence foundation) aan Dosch, naar aanleiding van hun 10 jarig bestaan maakt wel duidelijk, dat ook zij deze tien jaar niet zonder problemen zijn doorgekomen. Hoofdredacteur van Dosch, Israpil Shovkhalov, staat op de website van ‘Reporters without borders’ vermeld als een van 100 ‘information heroes’ wereldwijd.

3.2.2 Vermoorde journalisten

‘Er is politiek debat in de pers en op radio en televisie, maar journalisten worden geïntimideerd door ‘onopgeloste’ moorden op hun collega’s en doen aan zelfcensuur’
K.Malfliet, “De Russische rokade”, 2013

De lijst van gevluchte en vermoorde Russische journalisten en zelfs mediabazen is lang. De bekendste zijn ongetwijfeld Anna Politkovskaja, die het waagde kritisch te schrijven over de Tsjetsjeense oorlogen, en mediatycoons Vladimir Gussinsky (onafhankelijke media groep Media Most) en Boris Berezovssky (Kanaal 1), die weigerden te buigen voor de invloed van het Kremlin en -in een soort Joekos/Mikhail Chodorkowky scenario- door Rusland werd beschuldigd van fraude maar door respectievelijk Spanje en Engeland niet werd uitgeleverd aan Rusland.

Sinds 1992 werden 80 journalisten vermoord. (Lijst met namen, datum en plaats van de moorden in bijlage.) Belangrijke kanttekening hierbij is dat vrijwel al deze moorden ‘onopgelost’ bleven. Deze onopgeloste moorden zijn opmerkelijk in een land waar 80% van de moordzaken wordt opgelost, en creëren een akelig en onzeker werkklimaat voor journalisten in Rusland.

3.2.3 Sergey Magnitsky

Sergey Magnitsky (°1972, Odessa – †2009, Moskou) was advocaat, specialist burgerrecht, bij het Moskouse advocatenbureau 'Firestone Duncan' dat werkte voor het in Engeland gestationeerde investeringsmaatschappij 'Hermitage Capital Management'. Jarenlang gaf Hermitage de pers informatie waaruit bleek dat er meerdere gevallen van wangedrag en/of vermoedelijke corruptie plaats vond binnen bedrijven en Russische overheidsbedrijven. In november 2005 kreeg medeoprichter van Hermitage Bill Browder, te horen dat zijn visum op staande voet werd geannuleerd en een dag later werd hij het land uitgezet. Toen Browder in oktober 2007 een brief kreeg waarin te lezen stond dat een van zijn bedrijven veroordeeld was tot het betalen van honderden miljoenen dollars, en hij noch weet had van het feit dat er een rechtszaak was aangespannen, noch de advocaten kende die hem zouden hebben vertegenwoordigd, vroeg hij Sergey Magnitsky de zaak uit te zoeken. Grondig onderzoek van Magnitsky bracht een tactiek aan het licht waarop de Russische overheid op frauduleuze wijze systematisch de hand legde op bestaande bedrijven. Toen hij deze beschuldiging publiek maakte, werd hij in november 2008 gearresteerd en gevangengezet in de beruchte Boetyrka gevangenis van Moskou op beschuldiging van samenzwering met 'Hermitage'. Hij werd er vastgehouden in mensonwaardige omstandigheden en ontzegd van medische hulp, maar bleef desondanks weigeren zijn aanklacht in te trekken. Acht dagen voor het verstrijken van het maximale termijn van voorhechtenis zonder proces (in Rusland vastgesteld op een jaar) stierf Sergey Magnitsky in de cel. Ondanks de ophef die de dood van Magnitsky internationaal teweeg bracht liet de overheid de zaak niet rusten. Op 11 juli 2013, werd Sergey Magnitski postuum schuldig bevonden aan belastingontduiking. Over deze zaak maakten de Nederlandse filmregisseurs Hans Hermans en Martin Morat de bekroonde documentaire "Justice for Sergey". Met de postume vernedering van Magnitsky maakte de Russische overheid duidelijk dat klokkenluiders niet geduld worden in Rusland. Dat Rusland asiel bood aan Edward Snowden is dan ook bijzonder cynisch.

3.2.4 Het Kremlin breidt zijn greep op de media uit.

Naast de in punt 2.3.2 besproken verstrenging van de wetten op 'Verraad', 'Internet Inhoud' en 'Laster en Smaad' sinds het vernieuwde bewind van Poetin, zijn er opvallende andere feiten, die erop wijzen dat Vladimir Poetin zijn macht op de media verder wil uitbreiden:

3.2.4.1. Bekroning van journalisten door Vladimir Poetin

Waar het tot voor enkele jaren bleef bij zelfcensuur, lijkt de Magnitsky zaak, en de opnieuw verstrengde wetten bij de herverkiezing van Poetin als president zijn effect niet te missen en gaat de pers steeds verder in het volgen van het Kremlin. Op 8 mei 2014 publiceerde De Morgen (op basis van informatie van The Guardian) volgende kop: 'De nieuwe elitetroepen van Vladimir Poetin: journalisten'

'Eind april kregen 300 niet nader genoemde Russen een eervolle onderscheiding van de Russische president Vladimir Poetin. Twee weken lang werd er mist gespoten over de namen op die lijst. Maar nu is duidelijk wie die 300 zijn: stuk voor stuk journalisten. Of hoe Poetin de vierde macht heeft ontdekt.

De 300 journalisten kregen de medailles voor hun "hoge niveau van professionalisme en objectiviteit tijdens hun berichtgeving over de gebeurtenissen op de Krim", zo schrijft de krant Vedemosti. Ongeveer een derde van hen werkt bij de Russische staatstelevisie, de rest zijn journalisten van tv-stations en kranten die dicht aanschurken bij het Kremlin.'

Het bericht van de bekroning van 300 journalisten verscheen inderdaad ook de Russische pers. Poetin heeft duidelijk het belang van informatieoorlogsvoering begrepen, en in het bijzonder het domineren van de toon in de media.

3.2.4.2. Internationaal informatieagentschap 'Rossija sevodnja'

Op 9 december 2013 verscheen wereldwijd het bericht dat de Russische president Vladimir Poetin per decreet had besloten het staatspersagentschap RIA Novosti op te heffen. In de plaats van het persbureau komt een nieuw internationaal informatieagentschap 'Rossija Sevodnja' (Rusland Vandaag). Volgens Poetin moet dit nieuwe agentschap "het buitenlandse publiek informeren over de Russische politiek, het leven en de maatschappij". Als officiële reden voor de sluiting van het staatspersagentschap RIA Novosti geeft het Kremlin "besparingen" en een efficiëntere werking van de staatsmedia op.

Ook de radiozender Golos Rossii (Stem van Rusland, red) wordt geliquideerd en opgenomen in Rossija Sevodnja. Het nieuwe agentschap komt in het huidige hoofdkwartier van RIA in Moskou en zal geleid worden door de 59-jarige Kremlingetrouwe journalist Dmitri Kiseljov, die omstreden is omwille van zijn anti-Westerse en homofobe uitlatingen.

3.2.4.3. VKontakte, het Russische Facebook

"Vanaf vandaag is VKontakte compleet in handen van Igor Sechin en Alisher Usmanov", dat schreef Pavel Durov (29) volgens verschillende mediabronnen, op 1 april 2014 op zijn VKontakte- pagina.

Durov, de directeur en oprichter van VKontakte, het 'Russische Facebook', (<https://vk.com/>) werd ontslagen om, naar eigen zeggen, plaats te maken voor handlangers van het Kremlin. Durov verklaarde midden april 2014, dat hij maandenlang onder druk is gezet door de Russische geheime dienst FSB om persoonlijke informatie van gebruikers te geven. Het ging dan vooral om gegevens van leden van de oppositie, zoals Aleksej Navalny, en leden van de VKontakte-groep Euromaidan. De bewuste post over Kremlin aanhangers Igor Sechin en Alisher Usmanov was in mei 2014 niet meer terug te vinden op de nog bestaande VKontakte pagina van Durov. Wel bevestigen de (nog) aanwezige posts dat Durov, naar eigen zeggen, onder druk werd gezet om informatie over oppositie leden en leden van Maidan groep vrij te geven, alsook het bizarre verhaal rond zijn ontslag. De vermeende overname van VKontakte door Kremlin getrouwen zou, indien bewezen, een zoveelste bevestiging zijn van de groeiende wil van de Russische regering om de media te domineren.

3.3 De Russische verslaggeving

3.3.1. Kan de Russische verslaggeving over Syrië gekwalificeerd worden onder de term 'War Journalism?' (SOVI)

Hoewel er vaak, en ook in deze masterproef, wordt verwezen naar de situatie in Syrië als zijnde 'het Syrische conflict', gaat het in wezen over een langdurige gewapende confrontatie tussen twee . partijen, en voldoet zodoende aan de definitie van oorlog, nm. *een gewapende strijd tussen landen of bevolkingsgroepen*. Ik meen dan ook dat literatuur over oorlogsverslaggeving hier gerechtvaardigd is.

In dit onderdeel vertrek ik vanuit het wetenschappelijk artikel ‘War journalism and objectivity’ van Annabel McGormick uit 2006.

In dit artikel toont McGormick aan hoe het concept ‘journalistieke objectiviteit’ aanleiding geeft tot verwijzing naar officiële bronnen, zijnde regeringen, politie, rechtbanken, en anderen, en illustreert deze stelling met een citaat uit Sustaining democracy, van de academici Robert A. Hackett en Y. Ben Zhao, uit 1998

‘Journalism’s criteria of newsworthiness and factuality, and its routines of newsgathering anchored in bureaucratic institutions with designated spokespeople and prescheduled routines, are mutually constitutive. Taken together they tend to ensure routine and privileged access for bureaucrats and agency officials who provide the ‘hard facts’, credible claims and background information for objective reporting’

Dit maakt dat een (positief) vooroordeel ten gunste van officiële bronnen, waarschijnlijk nog steeds de meest wijdverspreide conventie binnen het mondiale nieuws is. Dit neveneffect van de drang tot ‘journalistieke objectiviteit’ leidt echter op contradictorische wijze mee tot het soort van gekleurde journalistiek met opruiend effect, dat in de literatuur omschreven wordt als ‘War journalism’.

‘Three conventions of objective reporting in particular are predisposed toward War Journalism. Their ‘natural drift’ as it were, is to lead us (or leave us) to over-value violent, reactive responses to conflict, and under-value non-violent, developmental ones:

* a bias in favour of official sources

* a bias in favour of event over process

* a bias in favour of dualism in reporting conflicts’

‘Peace journalism’, Lynch and McGoldrick, 2005

3.3.2 H1: De Russische pers neemt in grote mate de informatie en inzichten van regeringsbronnen over

In voorgaand punt zagen we dat het overnemen van ‘officiële bronnen’ een van de drie vooroordelen binnen de journalistiek zijn, die leiden tot ‘oorlogsverslaggeving’. In punt 3.3.3. ga ik door middel van een kwalitatieve analyse op zoek naar elementen in de Russische verslaggeving over Syrië die via bovenstaande 3 conventies volgens Lynch en McGoldrick leiden tot Oorlogsjournalistiek. In dit proces hoop ik al dan niet bevestiging te vinden op H1, nm. De Russische pers neemt in grote mate de informatie en inzichten van regeringsbronnen over. Een eventueel bevestiging van deze hypothese, gelinkt aan elementen die we potentieel zullen vinden bij analyse van het corpus, en die de voorkeur van de Russische pers voor gebeurtenissen (en niet proces) en dualisme zouden illustreren, zouden we gebaseerd op het werk van Lynch en McGoldrick kunnen besluiten dat de Russische verslaggeving niet enkel in grote mate informatie en inzichten van regeringsbronnen overneemt, maar tevens belangrijke kenmerken van oorlogsjournalistiek bevatten.

3.3.3 Corpus

Als corpus voor deze analyse werden Engelstalige Russische online media gebruikt. Nauwkeurige vergelijking maakt duidelijk dat de inhoud van de online artikelen in het Russisch en dezelfde stukken van het zelfde media in het Engels overeenkomen. Er is daarenboven enkel gebruik gemaakt van vertalingen van aanvaardbare tot uitstekende kwaliteit, die qua inhoud niet afweken van het Russischtalige origineel. De keuze voor een Engelstalig corpus is ingegeven door de wens om deze masterproef ook voor mensen die geen Russisch spreken, zicht te geven op wat er zoal in de Russische media verschijnt.

Het corpus bestaat uit 20 krantenartikelen uit vijf verschillende online kranten (The Moscow Times, Pravda.ru, The St.Petersburg Times, Izvestia en Ria Novesty) die verschenen tussen 15 juni 2013 en 31 januari 2014. Een gedetailleerd overzicht alsook de volledige artikelen, bevinden zich in bijlage bij deze Masterproef.

***Om technische redenen, was het onmogelijk om bij elk citaat de bron gedetailleerd weer te geven. Alle citaten komen uiteraard letterlijk uit de artikelen van het ‘Russische Corpus, Corpus hoofdstuk 3 en bevinden zich integraal in bijlagen.

3.3.4 Analyse

Bij het analyseren van het corpus op zoek naar een bevestiging of verwerping van H1, namelijk ‘**De Russische pers neemt in grote mate de informatie en inzichten van regeringsbronnen over**’ en in tweede orde naar de aanwezigheid van de 3 conventies die volgens van Lynch en McGoldrick leiden tot oorlogsjournalistiek, en waarvan het overnemen van officiële bronnen (met daaronder ‘regeringsbronnen’) een eerste conventie is, maken we volgende observaties:

3.3.4.1.H1 en SOV1/Conventie 1 (a bias in favour of official sources)

Wanneer we zoeken naar expliciete verwijzingen naar officiële bronnen, dan lijken het vooral de artikelen die gebaseerd zijn op Westerse (Europese of Amerikaans) persagentschappen, die heel expliciet en in grote mate gebruik maken van ‘officiële bronnen’. Artikel nr. 5 uit het corpus, gebaseerd op een bericht van The Associated Press, is daar een prima voorbeeld van. In dit artikel van 465 woorden, komen niet minder dan 13 expliciete verwijzingen: ‘*Defence Secretary Chuck Hagel said*’, ‘*U.S. officials said*’, ‘*Two administration officials said*’, ‘*Secretary of State John Kerrey has called*’, ‘*Officials said*’, ‘*Hagel told BBC television*’, ‘*said Hagel*’, ‘*The British government said*’, ‘*Hagel said*’, ‘*Assad has denied*’, ‘*the website of the state-run Syrian Arab News Agency*’ ‘*Assad warned*’, ‘*The Group Doctors Without Borders put the death toll at*’

Expliciete verwijzingen komen ook in de Russische pers veelvuldig voor. (zie corpus) Daarnaast geven een aantal van de ‘op eigen feiten’(niet op buitenlandse media/persagentschappen) gebaseerde artikelen uit het corpus soms de indruk in mindere maten gebruik te maken van officiële bronnen.

Toch leert een diepgaandere analyse ons het volgende:

De aanwezige expliciete verwijzingen naar ‘officiële bronnen’ worden vaak in een structuur en context van argumentatie gebruikt en niet als nieuwsfeit an sich. Het is net in die argumentering dat een duidelijke (latente) overname van ‘regeringsbronnen’ schuilgaat. Als we bijvoorbeeld kijken naar deze passage uit een exclusief interview van Izvestia met Bashar El Assad van 26 augustus 2013 (artikel nr.4 uit het corpus):

“Several months before the attack, American and Western statements were already preparing public opinion of the potential use of chemical weapons by the Syrian government. This raised our suspicion that they were aware of the terrorists’ intentions to use these weapons in order to blame the Syrian government. After liaising with Russia, we decided to request a commission to investigate the incident. Whereas we requested an investigation based on the facts on the ground, not on rumours or allegations; the US, France and the UK have tried to exploit the incident to investigate allegations rather than happenings. “ (B. El Assad)

dan zien we dat de stelling van president Assad, [nm. dat 1.het Westen al maanden voor de feiten op de hoogte was dat ‘de terroristen’ een aanval met chemische wapens planden, 2.Syrië in samenspraak met Rusland gevraagd heeft een onderzoekscommissie in te stellen om dit ‘incident’ te onderzoeken en 3.het westen het ‘incident’ wil exploiteren en geen grondig onderzoek wenst] wordt samengevoegd met Assad’s onderstaande stelling inzake de vermeende verwevenheid met en steun van het Westen aan ‘de terroristen’,

... “these politicians should know that terrorism is not a winning card you play when it suits you and keep it in your pocket when it doesn't. Terrorism is like a scorpion; it can unexpectedly sting you at any time. Therefore, you cannot support terrorism in Syria whilst fighting it in Mali; you cannot support terrorism in Chechnya and fight it in Afghanistan. To be very precise, I am referring to the West and not all world leaders” (B. El Assad)

en wordt vervolgens op 30 augustus in Pravda.ru, zonder verwijzing naar de uitspraken van Assad gepubliceerd als volgende redenering:

The U.S. allies have been trying to find a pretext for a long time. First Erdogan sent fighters to death and scattered shells, then Netanyahu sought "missiles for Hezbollah" in Syria and shelled the Syrian army in the Golan with artillery fire in response to a mortar fire of Syrian rebels, but to no avail. These provocations did not work, and the West was not able to raise a ruckus big enough to justify pulling significant forces to the Syrian coast. The West had to use another trick and played a long proven card of chemical weapons in Syria... It was clearly not in the interest of the U.S. to understand the details of the crime, because it is clear that it made no logical or tactical sense for the army to use such a weapon against civilians, most of whom support it... Of course, now the West needs to quickly cover the tracks of doings of their own appointees, or perhaps even their own security forces.(Pravda.ru)

In het corpus zien we niet enkel een heel aantal artikelen die, zoals in hierboven aangehaald voorbeeld, zonder verwijzing naar de ‘officiële bron’ (vaak de Syrische of Russische autoriteiten) de inhoud van die bron overnemen, en/of samenvoegt met stellingen (van dezelfde of andere bronnen) om zo tot een versterkte inhoud te komen; we zien ook enkele voorbeelden van officiële bronnen die elkaars inhoud overnemen.

Zo komen bijvoorbeeld de woorden van B. Assad in zijn interview van 26/08/2013 met Izvestia:

*“You may be wondering, like many Russians, why Russia continues to stand by Syria. It is important to explain this reason to the general public: **Russia is not defending President Bashar al-Assad or the Syrian government, since the Syrian people should decide their president and the most suitable political system – this is not the issue. Russia is defending the fundamental principles it has embraced for more than a hundred years, the first of which is independence and the policy of non-interference in internal affairs**”*

inhoudelijk overeen met een passage uit V. Poetin’s ‘A Plea for caution from Russia’, dat twee weken later, op 11 september 2013, verscheen in de NYTimes:

We are not protecting the Syrian government, but international law. We need to use the United Nations Security Council and believe that preserving law and order in today’s complex and turbulent world is one of the few ways to keep international relations from sliding into chaos.

*The law is still the law, and we must follow it whether we like it or not. **Under current international law, force is permitted only in self-defense or by the decision of the Security Council. Anything else is unacceptable under the United Nations Charter and would constitute an act of aggression.**”*

We kunnen dus zeker stellen dat onze H1, nm. ‘De Russische pers neemt in grote mate de informatie en inzichten van regeringsbronnen over’ kan worden bevestigd.

En dat ook aan de eerste conventie van Lynch en McGoldrick is voldaan.

3.3.4.2. SOV1/Conventie 2 (a bias in favour of event over process)

Bij analyse van het corpus valt meteen op dat ondanks het hier gaat om een gewapend conflict, een groot aantal woorden of woordengroepen aanwezig zijn die verwijzen naar het proces van onderhandeling en dus niet naar actie:

Het woord ‘**solution**’ komt 44 keer voor in het corpus, ‘**resolution**’ 26 maal, ‘**peace(full)**’ 19 maal, ‘**diplomatic**’ en ‘**agree(ment)**’ 14 maal, ‘**compromise**’ en ‘**negotiation**’ 5 maal, ‘**avoid**’, 8 maal, waarvan 6 in een context die gericht is op vreedzame oplossing: avoid direct international intervention, avoid harsh statements, avoid any scenario involving the use of force, avoid regime change, avoid the war, avoid a military strike.

Daar tegenover staat het gebruik van woorden als ‘force’ (84x), ‘war’ (69x), ‘force’ (84x) en ‘military intervention’ (24x) hoewel deze woordcombinatie 5 keer gebruikt wordt in met woorden als ‘avoid’, ‘against’, etc.

Voor zowel het gebruik van de woorden gericht op proces en onderhandeling als de woorden die meteen verwijzen naar actie en geweld, kan worden gesteld dat de focus hierop niet vertrekt van een bewuste keuze van de media, maar ingegeven wordt door de situatie. De oplossingsgerichte woordenschat is namelijk inherent aan de non-interventie politiek van Rusland. Men kan uiteraard niet stellen dat het verslag brengen over een non interventie politiek gelijk staat aan ‘peace journalism’ of vice versa. Enkel de afwezigheid van deze woorden in de media, ondanks de gerichtheid van de Russische regering op een vreedzame oplossing, zou opmerkelijk zijn en wijzen in de richting van ‘War journalism’. Dit is niet geval en lijkt dus opnieuw een bevestiging te betekenen van H1, de overname van officiële bronnen, in dit geval zijnde de officiële non interventie politiek van het Kremlin en bondgenoot Syrië.

Ook het veelvuldig gebruik van woorden als ‘force’, ‘war’ en ‘military intervention’ wanneer verslag wordt gebracht over een oorlogssituatie, kan onmogelijk worden geïnterpreteerd als aanwijzingen van ‘War journalism’.

Opmerkelijk en leidend naar de derde conventie, nm. de perceptie van dualiteit, is de vrijwel exclusieve link die wordt gelegd tussen enerzijds oplossingsgerichte woordenschat en Rusland/Syrië en anderzijds woorden als ‘force’, ‘war’ en ‘military intervention’ en het Westen en de ‘terroristen’.

3.3.4.2. SOV1/Conventie 3 (a bias in favour of dualism in reporting conflict)

Ondanks de perceptie van dualiteit die wordt gecreëerd door die exclusieve link van bepaalde woordengroepen aan partijen, toont analyse aan dat het hier bijzonder zelden gaat om een ‘on the one end x and on the other hand y’ verhaal. De Russische media schetsten namelijk duidelijk drie verschillende partijen in dit conflict:

Rusland en bondgenoot Syrië enerzijds, anderzijds het Westen, en tenslotte het FSA (Free Syrian Army). Rusland is in dit verhaal de vredebrenger, vol goede wil en redelijkheid, op zoek naar compromissen. (“Moscow ‘Working Hard’ to Prevent Use of Force Against Syria”, (artikel nr.8) “Putin Relishes Role as Syria Peacemaker” (artikel nr. 15),

De anti-Westerse houding uit zich in enerzijds het ridiculiseren van het Westen (bvb. ‘Syria and the West’s stupidity’, artikel nr.19 en ‘How little the West knows about Syria’ artikel nr.20) en anderzijds in het beschuldigen van het Westen van samenwerking met de ‘terroristen’ (‘Syria: Who is the West supporting?’ artikel nr.18 en “Whose dollars fund Syrian war” artikel nr.2 en “All contracts signed with Russia are implemented” artikel nr. 4) het gebrek aan staatsmanschap van de Westerse leiders (opnieuw heel expliciet in artikel nr. 4 “All contracts signed with Russia are implemented”), en een onduidelijke en wisselende positie (lijnrecht tegenover de houding van Rusland zoals besproken in speerpunt 1)

Derde partij in het conflict is het FSA, dat wordt gediaboliseerd (*Terrorists in Syria play soccer with heads of civilians*, artikel nr.18) en waarover de rapportering, zoals in vorig punt besproken wel bijzonder focust op bloedige actie in al zijn vormen.(*Syria: War crimes by terrorist FSA*, artikel nr.3)

Conclusie: Hoewel er kan geopperd worden dat de focus van de Russische media op proces (onderhandelingen, akkoord over vernietiging van chemische wapens, ontwijken van militaire interventie) en in veel mindere mate op actie, geen bewuste keuze is van de media, maar integendeel inherent is aan de non-interventie houding (speerpunt 2) van de Russische regering, en de perceptie van dualiteit die wordt gecreëerd door het exclusieve linken van enerzijds oplossingsgerichte woordenschat aan Rusland/Syrië en anderzijds woorden als ‘force’, ‘war’ en ‘military intervention’ aan het Westen en de ‘terroristen’, moeten we uit deze analyse toch besluiten dat niet alle drie conventies die leiden tot oorlogsjournalistiek hier aanwezig zijn. Op onze SOV1 moeten we dus een negatief antwoord geven. Gezien de eerste conventie, namelijk het overnemen van officiële bronnen, wel kon worden aangetoond, kunnen we onze hypothese 1 (H1) bevestigen.

3.3.5. Case: De Russische verslaggeving over het bloedbad in Adra

Het Russische 'RT network', dat eigendom is van de Russische staat, en eerder 'Russia Today' heette, bracht op 15 december 2013 het nieuws dat 80 burgers werden afgeslacht door radicale islamisten in de Syrische stad Adra. Lijken zouden in ovens zijn gegooid en deze 'verschrikkelijke daden' zouden worden verzwegen door de internationale media. RT verwoordde hiermee officiële beweringen van de Syrische en Russische regering.

Op 17 december had RT nog zorgwekkendere en meer gedetailleerde beweringen:

"Mensen werden in ovens gestoken, volledige families gekidnapt, Christenen en Alawieten geëxecuteerd. Deze gruwelijke verslagen hebben RT bereikt vanuit de stad Adra, ten noorden van de Syrische hoofdstad, en bezet is door islamistische rebellengroepen. Er wordt gesproken van minstens 100 mensen, die werden afgeslacht door de rebellen. Er wordt echter verwacht dat naarmate het Syrische leger de stad verder bevrijdt het aantal slachtoffers zal oplopen. Onze crew sprak met een aantal van de overlevenden. "

In de RT reportage werden de islamistische rebellen 'de onthoofders' genoemd en werd de stad Adra beschreven als een 'industriële stad'. De industriële werkers en het Syrische leger zouden in de val zijn gelokt door een verrassingsaanval.

De reden waarom dit voorbeeld van Russische verslaggeving over Adra aan bod komt is het feit dat drie weken na de eerste coverage door RT, er nog steeds geen enkel bewijsstuk was om te bevestigen dat 'radicale islamisten' ook maar iemand hadden vermoord in Adra. Er rees zelfs de vraag of het vermeende bloedbad überhaupt wel had plaatsgevonden. Onderzoek van journalisten die het nieuws over het bloedbad in Adra ook brachten, merkten bij hun verificatie van dit verhaal dat verschillende centrale informatiestukken die door RT werden gebruikt niet alleen vals waren, maar tevens op zo'n manier vervalst waren dat RT ofwel geen enkele poging had gedaan om deze informatie te verifiëren, ofwel zelf betrokken was in de vervalsing van de verslaggeving.

De initiële rapporten van RT waren gebaseerd op enerzijds Syrische regeringsbronnen en anderzijds verklaringen van ooggetuigen. Maar indien de Syrische overheid nog officiële bronnen of legereenheden had in Adra, waarom konden die dan respectievelijk geen bewijsmateriaal leveren en de bevolking beschermen?

Eerlijkheidshalve moet vermeld worden dat de aanvankelijke berichtgeving over Adra wel melding maakte van het feit dat de gegeven informatie niet onafhankelijk kon worden geverifieerd.

In een artikel van RT komen Human Rights Watch en The International Committee of the Red Cross (ICRC) aan bod en zeggen beiden dat er niet voldoende informatie is over Adra om hierop te reageren. Daarenboven linkt het ICRC het gebrek aan info aan het feit dat het gebied ontoegankelijk is voor onderzoekers. Toch zal RT ooggetuigen verslagen brengen. Het gaat om getuigenissen van mensen in een TV studio, waardoor het helemaal niet duidelijk is of die mensen überhaupt een link hebben met het stadje Adra en indien die link er zou zijn, op welke manier deze getuigen levend uit deze volledig ontoegankelijke en volledig omsingelde gebied konden ontsnappen.

Ook ander door RT gebruikt bewijsmateriaal kon worden ontmaskerd door een fotoverificatie op het internet. Door de 'reverse image search' tool via Google of TinEye.com kan worden nagegaan of een foto al eerder op het internet terecht kwam en zodoende kan er worden geverifieerd of de foto die wordt gebruikt al dan niet correct wordt gelinkt aan bepaalde feiten. De 'reverse image search' bewerking maakte bijvoorbeeld deel uit van de colleges van Professor Opgenhaffen binnen de Masteropleiding journalistiek, maar is op zich niet gecompliceerd en wordt niet enkel door professionele journalisten gebruikt.

Zo ontdekte de blogger "lopforum" dat de foto hieronder (illustratie 6), die door RT als bewijsmateriaal werd gebruikt voor het bloedbad in Adra (illustratie 7), bijna een maand (23 november 2013) voor dit vermeende bloedbad had plaatsgevonden (15 december 2013) reeds op het internet stond, en wel in een heel andere context.

Illustratie 6: foto herkenning via Google reverse image search tool.

"What is happening in Adra is unthinkable," one of the Adra escapees told RT. "Children are being slaughtered and thrown out of the windows. But no one is doing anything. The crisis in Syria continues in an environment where there is no international law, including those relating to the paramilitary operations."

Illustratie 7: foto die door RT werd gebruikt als bewijsmateriaal/bron voor de vermeende afslachting van burgers door de rebellen in Adra.

Ook andere gelijkaardige fotovervalsingen kwamen aan het licht. Zo nam de website van 'Pravda' foto's over van 'Alalam news'. De foto's waarop lijken van het vermeende bloedbad in Adra worden getoond, bleken na verificatie opnieuw vervalst te zijn, in de mate dat zij geen link hadden met Adra en eerder op het internet verschenen binnen een andere context. Ondanks de ontmaskeringen door bloggers en journalisten wereldwijd bleef RT deze zaken verslagen en gebruikte het om het Westen te beschuldigen van 'steun aan de terroristen' (zie hieronder. Bron: artikel 'The Masacre that wasn't - A look at Russian media coverage of Adra', a special project of the Institute of Modern Russia, van James Miller, verschenen op 10 januari 2014 in 'The interpreter')

RT: *We are hearing that atrocities and cruelty have happened in Adra, where 80 people have been killed. In your experience is it taking the atrocities to a new level?*

Mikhail Chossudovsky: *We have to ask who is behind these atrocities. This is a new wave of killings; it is part of the humanitarian crisis. But we must understand that from the very outset of this conflict **the Western military alliance has covertly supported the terrorists** with a view of destabilizing Syria's nation state. There's ample evidence to these facts that the United States, NATO and Israel are behind the rebels, and that these rebels are trained in Saudi Arabia and Qatar, and then they come in and commit atrocities. The issue is who the underlying masters behind this humanitarian disaster are, what the geopolitical implications are, what the agenda is.*

RT: *In terms what's been reported in Adra, there is very little mainstream media coverage of this, although we hear a lot about the alleged government attack on Aleppo recently. Why, do you think, that is?*

Mikhail Chossudovsky: *"I can't address this issue. The issue I'd like to address is the fact that in the recent weeks there has been an important shift in the relationship between the US government on the one hand and what is now being presented as the New Islamic Front. We see now that the United States is, in fact, negotiating and establishing a dialogue with the leaders of these terrorist organizations. There is also a possibility that the aid to Al-Nusra, to the jihadist groups involved in these atrocities will be channeled not through the Syrian Free Army, which is in disarray following the ransack of its headquarters, and the fact that General Idris has, in fact, resigned and he is no longer in command."*

Het over de Adra verslaggeving publiceerde artikel 'The Masacre that wasn't - A look at Russian media coverage of Adra' van James Miller, verscheen op 10 januari 2014 in 'The interpreter', een project van het 'Institute of Modern Russia' en is integraal te lezen op <http://www.interpretermag.com/the-massacre-in-syria- that-wasnt/>

3.4 De houding van de Russische bevolking ten opzichte van binnenlandse en buitenlandse media

Deze VCIOM survey werd uitgevoerd op 21 en 22 april 2012. 1600 respondenten in 138 survey punten over 46 regionen van Rusland werden geïnterviewd. De foutmarge is niet hoger dan 3,4%.

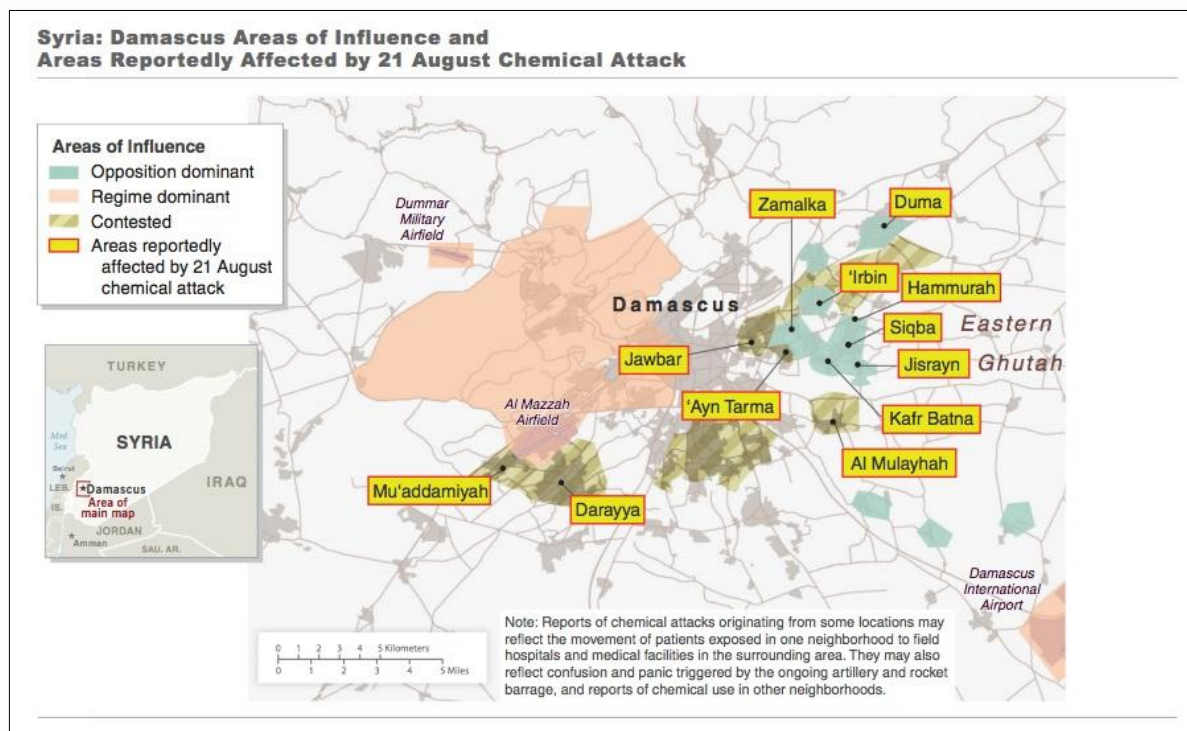
<i>Hoe vaak gebruikt U de volgende informatiebronnen? (gesloten vraag, een antwoord per variabele)</i>	
	<i>Centrale televisie</i>
<i>vaak</i>	78
<i>sporadisch</i>	20
<i>nooit</i>	1
<i>Moeilijk te beantwoorden</i>	1
	<i>Regionale en lokale televisie</i>
<i>vaak</i>	52
<i>sporadisch</i>	36
<i>nooit</i>	10
<i>Moeilijk te beantwoorden</i>	2
	<i>Centrale gedrukte kranten</i>
<i>Vaak</i>	27
<i>Sporadisch</i>	43
<i>Nooit</i>	28
<i>Moeilijk te beantwoorden</i>	2
	<i>Regionale en locale gedrukte kranten</i>
<i>Vaak</i>	26
<i>Sporadisch</i>	42
<i>Nooit</i>	30
<i>Moeilijk te beantwoorden</i>	2
	<i>Internet</i>
<i>Vaak</i>	39
<i>Sporadisch</i>	20
<i>Nooit</i>	39
<i>Moeilijk te beantwoorden</i>	2
	<i>Centrale radio</i>
<i>Vaak</i>	23
<i>Sporadisch</i>	30
<i>Nooit</i>	44
<i>Moeilijk te beantwoorden</i>	3
	<i>Regionale en lokale radio</i>
<i>Vaak</i>	17
<i>Sporadisch</i>	29
<i>Nooit</i>	51
<i>Moeilijk te beantwoorden</i>	4
	<i>Buitenlandse media</i>
<i>Vaak</i>	6
<i>Sporadisch</i>	20
<i>Nooit</i>	69
<i>Moeilijk te beantwoorden</i>	5

Vertrouwt U volgende informatiebronnen? (gesloten vraag, een antwoord per variabele, % van de respondenten die gebruiker zijn van massamedia)				
		2012	2009	2008
1) Centrale televisie	Ja	36	29	27
	Eerder wel	42	46	44
	Eerder niet	16	17	17
	Nee	3	5	8
	Moeilijk te beantwoorden	3	3	4
2) Regionale en lokale televisie	Ja	30	25	25
	Eerder wel	48	47	44
	Eerder niet	15	19	18
	Nee	3	5	8
	Moeilijk te beantwoorden	5	4	5
3) Centrale gedrukte media	Ja	23	20	19
	Eerder wel	47	44	43
	Eerder niet	21	24	23
	Nee	4	7	9
	Moeilijk te beantwoorden	6	5	6
4) Regionale en lokale gedrukte media	Ja	21	18	22
	Eerder wel	47	46	40
	Eerder niet	21	24	22
	Nee	5	7	8
	Moeilijk te beantwoorden	7	5	7
5) centrale radio	Ja	26	23	25
	Eerder wel	46	46	43
	Eerder niet	16	18	17
	Nee	3	6	8
	Moeilijk te beantwoorden	9	7	8
6) regionale en lokale radio	Ja	24	19	22
	Eerder wel	42	46	41
	Eerder niet	19	19	18
	Nee	4	7	8
	Moeilijk te beantwoorden	11	8	10
7) Buitenlandse media	Ja	13	-	11
	Eerder wel	30	-	21
	Eerder niet	30	-	23
	Nee	7	-	23
	Moeilijk te beantwoorden	19	-	23
8) Internet	Ja	23	22	15
	Eerder wel	41	34	34
	Eerder niet	22	17	20
	Nee	7	8	13
	Moeilijk te beantwoorden			

3.5 Het gebruik van beeldmateriaal over de aanval met chemische wapens in de Russische media

Een uitgebreid onderzoek naar het gebruik van beeldmateriaal in de Russische media zou op zich het onderwerp van een masterproef kunnen zijn. Binnen het kader van deze masterproef spitst dit onderdeel zich echter toe op de berichtgeving over de aanvallen met chemisch wapens op 21 augustus 2013. De keuze voor dit afgebakende event is ingegeven door de opmerkelijke keuze van beeldmateriaal inzake. Het staat in duidelijk contrast met de manier waarop de Westerse media deze chemische aanvallen in beeld brengen.

Op 21 augustus 2013 werden verschillende locaties (zie illustratie nr.8) rond Damascus getroffen door aanvallen met chemische wapens.

Illustratie nr. 8: een kaart van de regio van Damascus, met daarop de locaties waar zich 'incidenten' met chemische wapens zouden hebben voorgedaan.

De algemene teneur van de beelden die in de Westerse pers verschenen alsook de video's die op het internet verschenen, en vaak werden overgenomen van de Arabische pers, zijn duidelijk veel 'emotiever' dan het beeldmateriaal dat werd gebruikt in de Russische pers. Emotiever in die zin dat ze duidelijk werden genomen met de intentie om een sterke reactie van medelijden, verontwaardiging of woede uit te lokken. (zie illustraties nr.9 tot 15)

Illustratie 9 © ap

Illustratie 10 thesun.uk

Illustratie 11 ©reuters

Illustratie 12 thebusinessinsider

Illustratie 13 © ap.

Illustratie 14 bbc.co.uk

Illustratie 15 Daily mirror

Video voorbeelden:

https://www.youtube.com/watch?v=YaY_vySvq6w(CNN), <https://www.youtube.com/watch?v=7hxm8cjEc> (CNN), <https://www.youtube.com/watch?v=fLjEnqzcq6M> (CNN),

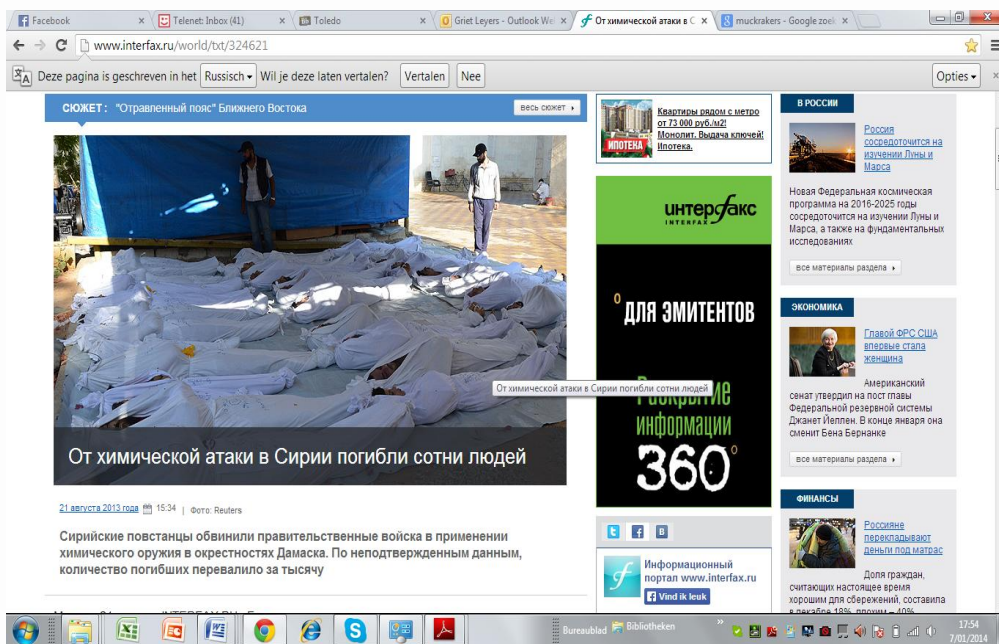
<https://www.youtube.com/watch?v=7ISKqOsqt-0> (BBC),

<http://www.deredactie.be/cm/vrtnieuws/videozone/programmas/journaal/2.31075?video=1.1804849>

(Deredactie) <http://nos.nl/op3/artikel/542608-opnieuw-chemische-aanvallen-in-damascus.html>

(NOS)

De Russische media maken daarentegen opvallend veel gebruik van relatief serene beelden van bedekte lijken. Meestal is er zelfs geen gezicht te zien, waardoor het beeldmateriaal anoniemer en meteen ook afstandelijker en pragmatischer wordt. (zie illustraties nr.16 tot 21)

Illustratie 16. Interfax.ru

Illustratie 17: Lenta.ru

Illustratie 18 Interfax.ru

Illustratie 19 lenta.ru

Illustratie 20 Rusplt.ru

Illustratie 21 Svoboda.ru

Het contrast met de beelden die gebruikt worden door het ‘Westen’ en de Arabische landen alsook de pragmatische, niet emotionele aanpak illustreert de pragmatische (niet emotionele) houding van Rusland inzake het conflict in Syrië. Het is in die zin een bijkomende bevestiging van speerpunten één en drie.

3.6. SOV2: Van welke frames maken de Russische media gebruik in hun verslaggeving over Syrië?

Om in te gaan op deze sub-onderzoeksvraag moet allereerst even stil worden gestaan bij de begrippen ‘frame’ en ‘framing’.

3.6.1. Wat is een frame ?

'organizing principles that are socially shared and persistent over time, that work symbolically to meaningfully structure the social world' (Reese, 2001: 11)

“Een frame is een standvastige, meta communicatieve boodschap die het structurerende denkbeeld weergeeft dat een nieuwsbericht samenhang en betekenis verleent.’ (Van Gorp, Framing asiel: indringers en slachtoffers in de pers, 2006)

3.6.2 Wat is framing?

“De term framing verwijst naar het proces waarbij de samenhang en de betekenis van de boodschap ontstaat zoals de definitie van een frame aangeeft: framing is het proces waarbij een frame enerzijds bij de productie van een nieuw bericht aangeeft welke elementen uit de waargenomen realiteit te selecteren, uit te sluiten, te benadrukken of aan te vullen en anderzijds de ontvanger van context en een betekenisuggestie voorziet” Van Gorp, Framing asiel: indringers en slachtoffers in de pers, 2006

3.6.3 Framing devices – Framing Package

‘Framing devices’ is een concept dat in 1983 werd ontwikkeld door Gamson en Lash en verwijst naar het geheel van metaforen, woordkeuze en beschrijvingen die samen een ‘framing package’ (Gamson & Modigliani, 1989) vormen. Een soort van meta-communicatieve boodschap.

3.6.4 Reasoning devices – Van Gorp

Hieraan voegde Prof. Dr. B. Van Gorp het concept van ‘reasoning devices’ toe (2006). Reasoning devices zijn expliciet of latent aanwezige elementen die rechtstreeks verwijzen naar de functies van framing volgens Entman (1993), met name

1. Het probleem definiëren
2. De oorzaken aangeven
3. Een moreel oordeel geven
4. Een remedie suggereren

3.6.5. De constructionistische benadering

De laatste jaren ontwikkelt framing onderzoek zich steeds verder weg van framing als een begrip uit de communicatiewetenschappen, nm. als media effect (*McCombs & Shaw, 1993*) of priming, en steeds meer naar een sociaal constructionistische benadering (*Berger&Luckmann, 1966; Gamson & Modigliani, 1989, Neuman, Just & Crigler, 1992:17*). Dit lijkt ook logisch, gezien de sociologische origine van het concept ‘framing’. (*Carragee & Roefs, 2004; Maher, 2001*).

Over de centrale plaats van framing binnen het sociaal constructivisme schrijft Prof. Van Gorp: *‘Dit paradigma schenkt aandacht aan het interactieve, interpretatieve karakter van het communicatie proces en de manier waarop de realiteit vorm wordt gegeven’ .B. Van Gorp, 2006*

In *‘The Constructionist Approach to Framing: Bringing Culture Back In’* uit 2007 gaat Prof. Dr. Van Gorp hier dieper op in.

3.6.6. Framing analyse, de inductieve of deductieve methode

Bij vroegere frameanalyse werd niet altijd duidelijk aangegeven vanuit welk startpunt er werd vertrokken, en rees soms de vraag van de kip en het ei.

Vandaag wordt duidelijk aangegeven of de framing analyse gebeurde via de inductieve of deductieve methode.

De inductieve methode vertrekt vanuit data, een corpus, en gaat met een ‘open geest’ op zoek naar de aanwezige frames binnen dat corpus. Op basis van de analyse (zie punt 3.3.4) van het aangegeven corpus probeer ik in punt 3.6. de hardnekkigste/dominante frames weer te geven.

De deductieve methode vertrekt vanuit een aantal vooropgestelde frames die door voorafgaande studie werden bepaald, en wordt nagekeken in welke mate deze frames zijn terug te vinden in de literatuur, in dit geval de Russische pers.

Op basis van de vier speerpunten uit het eerste hoofdstuk van deze masterproef, heb ik volgende frames vooropgesteld:

Rusland als grote eigenzinnige staat (cfr. Eerste speerpunt, Punt 1.1.)

Rusland als vredesduif (cfr. Tweede speerpunt, Punt 1.2.)

Rusland als rots in de branding (cfr. Derde speerpunt, Punt 1.3.)

De Syrische oppositie als door het Westen gesteunde demonen (cfr. Vierde speerpunt, Punt 1.4.)

Deze frames worden hierna weergegeven in een matrix.

3.7. Inductieve framing analyse

Hoewel de frame waarin ‘het Westen’ wordt geplaatst hier en daar wordt opgedeeld in de V.S. enerzijds en Europa anderzijds, en in andere artikelen wordt uitgebreid tot de – althans in dit conflict, en volgens de Russische media- vermeende bondgenoten van het Westen, met name Israël, Turkije en de Golfstaten Qatar en Saudi-Arabië, zien we in wezen drie dominante frames:

1. Rusland, als standvastige verdediger van de wereldvrede
2. Het Westen als oorlogszuchtige, manipulatieve en opportunistische verdediger van eigenbelang.
3. De Syrische oppositie als geheel van fanatiek islamitische, gruwelijke, onmeedogenloze afslachters van het Syrische volk

***Om technische redenen, was het onmogelijk om bij elk citaat de bron gedetailleerd weer te geven. Alle citaten komen uiteraard letterlijk uit de artikelen van het ‘Russische Corpus, Corpus hoofdstuk 3’ en bevinden zich integraal in bijlagen.

3.7.1. Rusland als standvastige verdediger van de wereldvrede

“Nasji has already called for Putin to be nominated for the Nobel Peace Prize” “Say what you will about the Russians and Mr. Putin in particular. This reaching out is unprecedented,” read a comment ‘liked’ more than 1,000 times, by an unnamed ‘Citizen’ of Texas”, “So far Russia is working hard to avoid any scenario involving the use of force with regard to Syria”, “From the very beginning Russia has been making all possible efforts for an early end to violence in the country and a peaceful political settlement of the process”, “Vladimir Putin , peacemaker”, “Putin defended his strict opposition to military intervention”

3.7.2. Het Westen als oorlogszuchtige, manipulatieve en opportunistische verdediger van eigenbelang

Zoals in de inleiding van dit onderdeel reeds werd aangegeven wordt 'het Westen' vaak als een enkele entiteit besproken, maar soms ook opgedeeld en/of uitgebreid. Deze drie 'gedaantes' van het Westen worden hieronder niet door elkaar maar elk apart besproken.

***Om technische redenen, was het onmogelijk om bij elk citaat de bron gedetailleerd weer te geven. Alle citaten komen uiteraard letterlijk uit de artikelen van het 'Russische Corpus, Corpus hoofdstuk 3' en bevinden zich integraal in bijlagen.

Algemeen:

Wanneer het Westen als een enkele entiteit wordt voorgesteld, worden er vaak volgende eigenschappen aan geattribueerd:

Dom en naïef, zich niet bewust zijnde van de dreigend gevaar van uitbreidend Moslim extremisme

"And Cameron, Hollande and Obama behaving like the three brass monkeys - see no evil", "Syria and the West's stupidity", "Today there are many Western politicians, but very few statesmen. Some of these politicians do not read history or even learn from it, whilst others do not even remember recent events"

Opportunistische benadering van international recht

"But then again, international law is hardly respected by the west, is it?," "Has everyone forgotten the Great American heroine Lynndie England, the one who was "just having fun" torturing or posing with tortured Iraqi civilians in Abu Ghraib prison", "The same perpetrators of hundreds if not thousands of the most horrific scenes of torture in the illegal invasion of Iraq are now expressing horror at stories of human rights abuse in Syria, where the same perpetrators have been cavorting with terrorists, fomenting a civil war, then complaining when the authorities fight back.", "As one of the participants of our discussion yesterday put it, those who act otherwise are putting themselves outside the law."(Poetin)

Oorlogszuchtigheid geïnspireerd op geopolitieke belangen.

"the approaches of some regional forces that want to fulfill their own geopolitical ambitions at the expense of the suffering of the Syrian people", "As if after Afghanistan, Iraq and Libya, any more proof were needed of the evil and sinister intentions of an immoral west, Syria provides the cherry on the cake"

Dubbelzinnige houding t.o.v. Moslim extremisten:

"that terrorism is not a winning card you play when it suits you and keep it in your pocket when it doesn't ", "Now it is looking at a different dynamic, one that seems more likely to strengthen either Iran and Hezbollah or Sunni jihadists. Faced with this realization, Washington, in the words of analyst Fyodor Lukyanov, has chosen to 'appeal to Russia.", "If these demonic hordes perpetrated these atrocities, the West should remember that it was not the Syrian authorities and should remember who is ultimately responsible: the West. Then when their demonic hordes get a taste of their own medicine, the West complains. They can dish it out but they cannot take it themselves"

Opgedeeld:

Wanneer 'het Westen' wordt opgedeeld, krijgt vooral **de V.S. de rol van 'agressor' en is de rol van Europa eerder die van een niet al te snuggere meeloper.**

“As usually, USA, ignoring all international norms and laws, despite the presence of UN observers in Syria, delivered the sentence”, “Let us not forget that the centre of human rights abuse in Cuba is the Guantanamo Bay concentration and torture camp where detainees have been held for years without due legal process. Is this what the USA and its poodles stand for?” “A very impressive presence of the Russian fleet at the Syrian banks would be sufficient to blunt the claws and beak of the American Eagle”, “when the British Parliament rejected Prime Minister David Cameron's appeal for a military strike against Syria. This was a particularly strong blow given that Britain is Washington's staunchest ally and has always been willing to fight alongside the U.S. — even when it contradicted common sense, as in the 2003 invasion of Iraq”

Uitgebreid:

“It is now crystal clear to everybody that what is happening in Syria is not a popular revolution pushing for political reform, but targeted terrorism aimed at destroying the Syrian state. What will they say to their people when pushing for military intervention: we are intervening in Syria to support terrorism against the state?”

“that without massive support from the West and from their disgusting lackeys in the Gulf, terrorist supporters such as Qatar and Saudi Arabia, then the Syrian "Opposition" would never have inflicted itself upon Syrian society and there would never have been a Syrian Civil War.”

3.7.3 De Syrische oppositie als geheel van fanatiek islamitische, gruwelijke, onmeedogenloze afslachters van het Syrische volk.

***Om technische redenen, was het onmogelijk om bij elk citaat de bron gedetailleerd weer te geven. Alle citaten komen uiteraard letterlijk uit de artikelen van het 'Russische Corpus, Corpus hoofdstuk 3' en bevinden zich integraal in bijlagen.

"The Free Syrian Army, a motley collection of fanatics, Islamists, Chechen and Afghan mercenaries, terrorists, murderers, rapists, torturers, looters, thieves, arsonists ...."

"demonic hordes"

"the women who have had their breasts sliced off in the street by the western-backed terrorists, the girls who have been gang-raped before or after decapitation, the boys who have had their heads torn off and used as soccer balls, the old men humiliated before their families, the bakers roasted in their own ovens for daring to bake bread and put food on the tables of innocent Syrian families."

"training groups of criminals, rapists, torturers, arsonists, murderers, looters, thieves, cutthroats, child molesters and cannibals"

"The April 15 Boston Marathon bombing gave credence to two key themes of Russian public diplomacy: Russia and the U.S. face a common enemy. The Chechens and al-Qaida are one and the same"

"The civilian population twice took to the streets last week to protest against the blockade but were attacked by what eye witnesses record as Chechen mercenaries fighting for the terrorist forces (FSA) and some protesters were shot dead. .... Yet the West continues to support these demons."

"A banner was recently circulated among the terrorist forces and the civilians residing in the areas of the city under their control, that those supplying food, medicines, baby milk, dairy products, oil and other staple items would be killed"

"Atrocities carried out by the Syrian terrorist forces have turned swathes of the population in Aleppo against them, the latest being the execution of a child".

"They wreak havoc, vandalise, destroy infrastructure and kill innocent civilians simply because they denounce them"

"The majority of those we are fighting are Takfiris, who adopt the al-Qaeda doctrine, in addition to a small number of outlaws"

"..that they all share the same extremist Takfiri doctrine of certain individuals such as Zawahiri; they also have similar or identical financial backing and military support."

3.8 Deductieve framing analyse

Gezien we bij het vooropstellen van de vier frames zijn uitgegaan van onze vier speerpunten, waarvan de culturele wortels uitvoerig werden besproken in hoofdstuk een van deze meesterproef, zou deze deductieve framing analyse – althans indien deze frames terug zijn te vinden in de Russische pers - een antwoord kunnen bieden op onderzoeksvraag drie (SOV3), namelijk:
Is deze framing cultuurgebonden?

3.8.1. Rusland als grote eigenzinnige staat (cf. punt 1.1)

Matrix van het ‘framing package’ (*framing devices, reasoning devices*)

Rol van Rusland	Trotseren van wil van het Westen en trouw aan eigen interesses.
Rol van ‘het Westen’	Oorlog voeren tegen landen die geen Westerse marionetten willen worden.
Definitie van het probleem	De VS wil Syrië binnenvallen en ondanks voorgaande ontmaskerde pretekten voor de inval op Irak, door de Europese politici wordt gevolgd. Rusland heeft tegengestelde houding en blokkeert internationale interventie via vetorecht binnen de VN
Oorzaak	Wantrouwen t.o.v. het Westen (cfr. valse voorwendzelen voor inval op Irak) Rusland gelooft niet in inmenging van buitenstaanders in nationale aangelegenheden. (analogie met Tsjetsjenië)
Verantwoordelijkheid	Oorlogs- en inmengingszucht van de VN, gevolgd door het Westen.
Oplossing/ Handelingsperspectief	Een Syrisch probleem moet worden opgelost door Syrië.
Morele en emotionele basis	De VS is een ontmaskerde leugenaar, het land schendt zelf internationaal recht en moet andere landen de les niet spellen. Rusland en Syrië zijn geen Westerse marionetten
Metaforen, woordkeuze, etc.	“to install "democracy at gunpoint."”, “their disgusting lackeys in the Gulf”, “America and its poodle States”, “Our approach is radically different””, “Russia is defending its legitimate interests in the region”, “Putin throwing his political weight behind the plan”, “the leader of a country that wants to reclaim its superpower status.”, “its (US) desire to achieve the world domination””, “plunge the country into chaos””, “the inconvenient government is overthrown””, “the latest victim of the brutal U.S. game””, “Syria will never become a Western ‘puppet’ state”
Catchphrases	“Russia is defending the fundamental principles it has embraced for more than a hundred years, the first of which is independence and the policy of non-interference in internal affairs “”, “Russia that didn’t make a compromise back then, would not do so now.””, “that all contracts signed with Russia are being honoured and neither the crisis nor the pressure from the US, European or Gulf countries’ have affected their implementation””, “As if after Afghanistan, Iraq and Libya, any more proof were needed of the evil and sinister intentions of an immoral west “

***Om technische redenen, was het onmogelijk om bij elk citaat de bron gedetailleerd weer te geven. Alle citaten komen uiteraard letterlijk uit de artikelen van het ‘Russische Corpus, Corpus hoofdstuk 3’ en bevinden zich integraal in bijlagen.

3.8.2. Rusland als vredesduif (cf. punt 1.2)

Matrix van het ‘framing package’ (*framing devices, reasoning devices*)

Rol van Rusland	Hard werkend voor een vreedzame oplossing
Rol van ‘het Westen’	Aanwakkeren conflict door steun aan oppositie
Definitie van het probleem	‘Het Westen’ wil aanval met chemische wapens gebruiken als pretext voor een internationale militaire interventie. Rusland introduceert vreedzame oplossing van probleem via VN resolutie voor de vernietiging van het Syrische chemische wapens arsenaal.
Oorzaak	Chemische aanval op Syrische burgers door de ‘terroristen’ met steun van ‘het Westen’.
Verantwoordelijkheid	De ‘terroristen’ en ‘het Westen’
Oplossing/ handelingsperspectief	Formuleren van een vreedzame oplossing door middel van de vernietiging van het Syrische chemische wapens arsenaal en krijgen van steun van zowel B.El Assad als de VN lidstaten
Morele en emotionele basis	Westen is immoreel en oorlogszuchtig. Rusland is de morele winnaar en bewaarder van de wereldvrede. Rusland is de verdediger van de wereldvrede.
Metaforen, woordkeuze, etc.	“the image of a peacemaker by grandstanding”, “peaceful political settlement”, “massive support from the West”, “the supposed chemical weapons attacks”, “the western-backed terrorists”, “creating civil wars”, “staged by the “opposition”, “to incriminate the Government”, “not a shred of evidence”, Putin's campaign against a U.S. military strike”, “renewed efforts”, “ambassadorial prowess”, “a major diplomatic achievement”, “a success of Russian diplomacy”, “political process”, “peacefully defuse the worst weapons of war”, “the West's absence of diplomacy”, “their newspapers have misinformed them”
Catchphrases	“Ryabkov called on the U.S. side to “abstain from using the mentioned incident to justify the growing military pressure”, “Vladimir Putin, peacemaker”, “Russia has advocated peaceful dialogue”, “foreign minister pushing a diplomatic solution”, “Putin defended his strict opposition to military intervention”, “Putin to be nominated for the Nobel Peace Prize”, “Obama threatens war, while Putin saves the world”, “If Putin prevents the conflict in Syria, he will be the winner, even the triumph”, “(Western) newspapers and TV channels have been wasting public funds”, “

***Om technische redenen, was het onmogelijk om bij elk citaat de bron gedetailleerd weer te geven. Alle citaten komen uiteraard letterlijk uit de artikelen van het ‘Russische Corpus, Corpus hoofdstuk 3’ en bevinden zich integraal in bijlagen.

3.8.3 Rusland als rots in de branding (cf. punt 1.3)

Matrix van het ‘framing package’ (*framing devices*, *reasoning devices*)

De rol van Rusland	Duidelijke en standvastige keuze voor non-interventie, verdediger van het oude beproefde, verdediger van het naoorlogse VN handvest .
De rol van ‘het Westen’	Onstandvastige agressor
Definitie van het probleem	Volgens de Russische media steunde ‘het Westen’ de oppositie in Syrië omwille van economische en/of geopolitieke belangen, met de intentie een situatie te creëren waarin internationale interventie gerechtvaardigd is. Ondertussen heeft het Westen ingezien dat het bijzonder gevaarlijk is om dit soort van terroristen te steunen en is bang dat het via de vele buitenlandse strijders zal worden geïmporteerd naar eigen land
Oorzaak	De Arabische revolutie als dekmantel voor het door ‘het Westen’ georganiseerd neerhalen van de stabiele Syrische staat omwille van eigenbelang. (economisch, geopolitiek)
Verantwoordelijkheid	Het ‘Westen’ is verantwoordelijk voor de oorlog in Syrië door steun aan de oppositie
Oplossing/ Handelingsperspectief	Oude bondgenoot steunen, oorlog voeren tegen terrorisme als enige echte vijand,
Morele en emotionele basis	Het Westen is immoreel en onstandvastig. Geheim steunt het terrorisme, terwijl het openlijk op andere plaatsen vecht tegen terrorisme. Rusland blijft trouw aan zijn oude bondgenoot en trotseert ‘het Westen’.
Metaforen, woordkeuze, etc.	‘the aggressors’, ‘the immoral West’, ‘the Great American heroine Lynndie England’, ‘despite their numerous attempts to haggle with Russia and China, but to no avail’,”
Catchphrases	“Our approach is radically different from the approaches of some regional forces that want to fulfill their own geopolitical ambitions at the expense of the suffering of the Syrian people”, “We are not protecting the Syrian government, but international law.” ,” you cannot support terrorism in Syria whilst fighting it in Mali; you cannot support terrorism in Chechnya and fight it in Afghanistan”, “Obama’s announcement was labeled “a historic American retreat” by Syria’s state-run al-Thawra newspaper, and Assad mocked Obama’s “hesitation and confusion”, “Today there are many Western politicians, but very few statesmen”,” Putin said during his press conference that Russia would assist Syria if military action was taken against Assad’s forces”,” Russia is defending the fundamental principles it has embraced for more than a hundred years, the first of which is independence and the policy of non-interference in internal affairs”,” “the blood of innocent people that the West will shed for the sake of its interests will not be easy to wash off with rhetoric or corrupt media. It is logical that the criminals will pay dearly for their actions because the Earth is round.”,

***Om technische redenen, was het onmogelijk om bij elk citaat de bron gedetailleerd weer te geven. Alle citaten komen uiteraard letterlijk uit de artikelen van het ‘Russische Corpus, Corpus hoofdstuk 3’ en bevinden zich integraal in bijlagen.

3.8.4 De Syrische oppositie als door het Westen gesteunde demonen. (cf. 1.4)

Matrix van het ‘framing package’ (*framing devices*, *reasoning devices*)

Rol van de oppositie	Bloeddorstige islam extremisten, een soort van doos van Pandora, geopend door het Westen, die verder zal uitbreiden en een bedreiging is voor ons allemaal
Rol van het Westen	Zich onvoldoende bewust van het gevaar, of hopende dat het gevaar ver weg zou blijven, heeft het Westen de terroristen in Syrië gecreëerd.
Definitie van het probleem	Buitenlandse Syrië strijders dreigen gewelddadig Moslim extremisme te importeren naar hun thuisland.
Oorzaak	Het Westen wou de Syrische staat omverwerpen om er een marionettenstaat van te maken en steunde daarom de ‘oppositie’. Nu wordt duidelijk dat dit gevaarlijke extremisten zijn en lijken ze bang van hun eigen creatie.
Verantwoordelijkheid	Het Westen, omwille van hun steun
Oplossing/ Handelingsperspectief	Steunen van de regering van B.El Assad, als tool tegen extremisme in Syrië en tegen de uitbreiding ervan naar andere landen.
Morele en emotionele basis	Assad is religieus tolerant, verdedigt de Syrische burgers tegen islam terrorisme. Het Westen is immoreel en heeft een monster/Frankenstein gecreëerd die het zelf niet aankan.
Metaforen, woordkeuze, etc.	“rapists”, “committing atrocities”, “the same sort of mayhem was “unleashed”, “arsonists”, “demonic hordes”, “get a taste of their own medicine”, “torturer”, “murderers”, “the west supports these monsters”, “looters”, “thieves”, “cutthroats”, “child molesters”, “cannibals”, “outlaws”, “explosion of extremism”, “their western terrorist-masters”, “massacred”, “the Satanic forces”, “taking care of terrified orphans”, “their parents hacked to death”, “demonic Islamist scourge.”, “the so-called Free Syrian Army”, “The US, the main sponsor of the Syrian rebels”, “divide and conquer”, “generously fund them”, “large influx of terrorists coming from abroad”
Catchphrases	“The Free Syrian Army, a motley collection of fanatics, Islamists, Chechen and Afghan mercenaries”, “terrorism is not a winning card you play when it suits you and keep it in your pocket when it doesn't. Terrorism is like a scorpion; it can unexpectedly sting you at any time”, “They can dish it out but they cannot take it themselves”, “President al-Assad is a doctor of medicine. Doctors don't go around gassing people”, “Syria is one of the few countries in the region with a secular constitution”, “They wreak havoc, vandalise, destroy infrastructure and kill innocent civilians”, “seeking to install ‘puppet’ leaders, in the hope that they would be able to deliver their objectives”, “when terrorism strikes Syria, a key country in the region, it would have a direct impact on stability in the Middle East, which would subsequently affect Russia. Unlike many western governments, the Russian leadership fully understands this reality”, “Terrorists playing soccer not with balls but rather with the heads of Syrian civilians”, “Western countries now admit that the permanence of Bashar al-Assad in power in Syria is much more convenient than the terrorists”, “As westerners were tucking into their Christmas turkey dinners and chortling happily over Christmas cracker jokes, in Syria, Islamist terrorist forces were screaming, shrieking and howling in delight, as they played soccer with the heads of children they had just decapitated and raped.”

***Om technische redenen, was het onmogelijk om bij elk citaat de bron gedetailleerd weer te geven. Alle citaten komen uiteraard letterlijk uit de artikelen van het ‘Russische Corpus, Corpus hoofdstuk 3’ en bevinden zich integraal in bijlagen.

3.9 Deelbesluit:

Bij het onderzoeken van de rol van de media, moet eerst en vooral worden opgemerkt dat het Kremlin opnieuw een heel eigen invulling geeft aan het begrip ‘persvrijheid’. Het is dan ook niet verwonderlijk dat slechts uitzonderingen het aandurven om tegen de officiële versie en de officiële houding van de regering in te gaan. Daarnaast werd duidelijk de snel groeiende interesse van het Kremlin voor de media, als tool voor het verspreiden van hun boodschap, aangetoond. Het is dan ook logisch dat hypothese één (H1) kon worden bevestigd.

Anderzijds kan men, ondanks het positieve vooroordeel voor het vermelden van officiële bronnen, niet spreken over ‘War journalism’ zoals beschreven door Lynch & McGoldrick. Voorgenoemde onderzoekers gingen immers uit van drie conventies die leiden tot ‘War journalism’, waarvan enkel de eerste conventie kon worden bevestigd. De twee andere conventies, respectievelijk ‘een vooroordeel voor dualiteit’ en ‘een vooroordeel voor actie over proces’ konden niet worden bevestigd. Het antwoord op sub-onderzoeksvraag één (SOV1) is dus negatief.

Het Corpus van dit derde hoofdstuk, ook wel ‘Russisch corpus’ genoemd (in tegenstelling tot het ‘Westerse corpus’ van hoofdstuk vier) bestaat uit 20 Engelstalige artikelen uit vijf verschillende online kranten (The Moscow Times, Pravda.ru, The St.Petersburg Times, Izvestia en Ria Novosty) die verschenen tussen 15 juni 2013 en 31 januari 2014. Een gedetailleerd overzicht alsook de volledige artikelen, bevinden zich in bijlage bij deze Masterproef. De keuze voor in het Engels verschenen artikelen is ingegeven door de wens om dit onderzoek toegankelijk te maken voor niet-Russisch sprekkenden.

De keuze wordt gefaciliteerd door het feit dat, in analogie met de uitspraken van de Russische politieke en militaire elite, de Russische media geen enkele poging doen om hun bijzonder eigenzinnige en vaak antiwesterse houding te verhullen in een Engelse versie, waarvan toch kan worden aangenomen dat ze wordt gelezen door niet-Russen.

Als antwoord op sub-onderzoeksvraag twee (SOV2), bracht een inductieve framing analyse van het corpus drie dominanten frames aan het licht, nm.

1. Rusland als standvastige verdediger van de wereldvrede
2. Het Westen als oorlogszuchtige, manipulatieve en opportunistische verdediger van eigenbelang
3. De Syrische oppositie als fanatiek islamitische, gruwelijke, onmeedogenloze afslachters van het Syrische volk

Hoewel deze dominante frames al helemaal passen in het officiële discours van het Kremlin inzake Syrië, zijn we daarnaast via een deductieve framing analyse met vier vooropgestelde frames, die rechtstreeks gebaseerd zijn op onze vier basis speerpunten [Rusland als grote eigenzinnige staat (speerpunt één), Rusland als vredesduif (speerpunt twee), Rusland als rots in de branding (speerpunt drie), De Syrische oppositie als door het Westen gesteunde demonen (speerpunt vier)], en waarvan de verwevenheid met de Russische cultuur in hoofdstuk één uitvoerig wordt aangetoond, op zoek gegaan naar eventuele bevestiging in het corpus. Zoals de matrixen van de framing packages reeds bevestigden, kan worden gesteld dat deze frames wel degelijk cultureel gebonden zijn en kan sub-onderzoeksvraag drie (SOV3) dan ook positief worden beantwoord.

Toch valt opnieuw op dat ondanks die duidelijke culturele link van Rusland met het thema van de laatste frame (De Syrische oppositie als door het Westen gesteunde demonen) verder gaat dan het toepassen van de Noord Kaukasische (Tsjetsjenië) problematiek op het conflict in Syrië. In volgend hoofdstuk gaan we na in welke mate deze frame ook buiten Rusland wordt gebruikt.

Hoofdstuk 4 : Wordt deze ‘terroristenframe’ ook niet internationaal gebruikt in de verslaggeving over recente gebeurtenissen waar sprake is van geweld door radicaliserende Moslims? (OV4)

In dit hoofdstuk gaan we op zoek naar mogelijke analogieën tussen enerzijds de manier waarop de Syrische oppositie (“islamistische terroristen”) in de Russische pers in beeld worden gebracht en anderzijds de manier waarop de ‘Westerse’ pers schrijft over vier gebeurtenissen in Westerse landen tussen 15 april en 15 juni 2013 en waar sprake was van aanslagen die gelinkt werden aan radicaal islamisme. In een apart corpus, ‘Westers corpus, of corpus hoofdstuk 4’, (zie bijlage) leggen we in totaal 10 artikelen uit Amerikaanse (abcnews.go.com), Engelse (The Telegraph), Nederlandse (NRC en NU.nl), Franse (Parismatch.com) en Belgische artikelen (De Standaard, HLN.be, Le Soir, Nieuwsblad.be), die verslaggeven over vier onderstaande gebeurtenissen, naast elkaar.

4.1. Marathon Boston

Op 15 april 2013 vonden er tijdens de drukbezochte marathon twee bomaanslagen plaats aan de trottoirs aan weerszijde van Boylston Street in Boston, vlak voor de finishlijn van de marathon. Tweehonderd vierenzestig mensen raakten gewond en er vielen drie doden. Een van de bommen bestond uit explosieven in een hogedrukpan, de bom was verstopt in een zwarte rugzak. In de pan waren metaalscherven, spijkers en stalen kogels gestopt om zo veel mogelijk schade te veroorzaken.

Op donderdag 18 april kreeg de FBI twee verdachten in het vizier en werden beelden van hen vrijgegeven. Op 19 april werd bekend dat de verdachten twee -uit Tsjetsjenië afkomstige- broers waren die in een voorstad van Boston (Cambridge) woonden. Op de avond van 18 april schoten zij een 26-jarige agent van de campuspolitie dood, en vluchtten daarna in een gestolen auto. In de nacht van 18 op 19 april trof de politie de twee jonge mannen aan in Watertown (een voorstad van Boston), waarna de oudere broer, de 26-jarige Tamerlan Tsarnajev, het vuur op de agenten opende. Na een vuurgevecht, waarbij de broers met explosieven gooiden, werd Tamerlan gewond afgevoerd naar het ziekenhuis en overleed daar aan zijn verwondingen. De jongere broer, de 19-jarige Dzochar Tsarnajev, wist te ontkomen in een andere auto. Hij werd op 19 april rond 20.45 uur lokale tijd ingerekend, na een klopjacht van bijna 23 uur. De laatste uren had hij zich schuilgehouden in een boot, waarin hij een religieus georiënteerde boodschap zou hebben achtergelaten.

4.2. Vlaamse Syrië-strijders onthoofden bejaarde Syrische man

Op het internet dook begin juni 2013 een clip op waarin Nederlands-Vlaams sprekende jongeren meewerken aan de onthoofding van naakte bejaarde sjiiitische man die bewegingsloos op de grond ligt. Een hele groep jongeren staat naast man en schreeuwt 'Allah Akbhar' en 'Takfir' terwijl één van hen met een mes de man de keel doorsnijdt. Tijdens de gruwelijke scène wordt duidelijk Nederlands met een Vlaams accent gesproken: “draai hem om, draai hem om” en “Houd zijn voet vast” Naast Nederlands wordt ook Frans en Arabisch gesproken. Het filmpje veroorzaakte grote ophef en werd in verband gebracht met de vermeende ronselpraktijken van Sharia4Belgium en het probleem van de naar schatting 600 tot 700 Europeanen die in Syrië meevechten met ‘de oppositie’..

4.3. Aanslag op militair in Parijs

Op 25 mei 2013 werd een drieëntwintig jarige Franse militair tijdens zijn patrouille van achteren aangevallen door een bebaarde man. Hij kreeg verschillende messteken in de nek, maar was niet in levensgevaar. De dader, de tweeëntwintig jarige Fransman Alexandre Dhaussy, zou zich een drietal jaar eerder tot de Islam hebben bekeerd en zou deel uit hebben gemaakt van een radicale Islamistische groepering. Tijdens zijn voorhechtenis zou hij op regelmatige basis Allah hebben aangeroepen. Zijn actie zou specifiek gericht zijn geweest tegen ‘militairen’.

4.4 Moord op jonge militair in Londense straat

Op 22 mei 2013 reden de uit Nigeria afkomstige islambekeerlingen Michael Adebolajo en Michael Adebowale de Britse soldaat Lee Rigby in de buurt van zijn kazerne met hun auto omver. Ze stapten uit en vermoordden de 25 jarige man op klaarlichte dag met messen en hakbijlen. Rigby was op stap om geld in te zamelen voor de liefdadigheidsorganisatie 'Help for heroes'. Hij liet een vrouw en een tweejarige zoon achter.

4.5 Analyse Corpus Hoofdstuk 4 ('Westers corpus)

Bij het analyseren van deze artikelen komen enkele duidelijke thema's aan bod:

4.5.1. De religieuze verwijzing:

"Allah Akbhar' en 'Takfir'"; "This week law enforcement sources said Dzhokhar also lamented elsewhere in the note that his brother was able to meet Allah first.", "Dzhokhar had taken the time to write on the walls of the boat in black pen. begins the message with the Muslim statement of faith, saying that there is but one god, Allah, and Muhammad is his messenger", "He said Dhaussy had repeatedly invoked the name of Allah during his detention.", "verscheen in een lang wit gewaad en sleurde een koran met zich me", "Hij eiste aangesproken te worden met Mujahid Abu Hamza, zijn moslim naam", "A Islamic convert", "een bebaarde man van Noord-Afrikaanse afkomst", "onder zijn jas een Arabisch gewaad hebben gedragen.", "praying eight minutes before the stabbing", "buying two knives at a Muslim butcher's shop", "partisan d'un « islam traditionaliste voire radical, depuis trois ou quatre ans", "du Jihad", "une barbe, une djellaba de couleur claire et un blouson noir", "par deux islamistes radicaux", "Tijdens de hoorzitting, die slechts twaalf minuten duurde, hield hij de hele tijd de koran vast, "Jihad attack in broad daylight"

***Om technische redenen, was het onmogelijk om bij elk citaat de bron gedetailleerd weer te geven. Alle citaten komen uiteraard letterlijk uit de artikelen van het 'Westerse Corpus, Corpus hoofdstuk 4' en bevinden zich integraal in bijlagen.

4.5.2. De verwevenheid van Moslims/het 'import'fenomeen⁴⁰:

"We Muslims are one body. You kill one of us, you hurt [bullet hole] us all.", "Naar schatting 600 tot 700 Europeanen zouden in Syrië zitten", "Sharia4Belgium stuurde het jongste jaar 33 geradicaliseerde moslims uit", "indoctrineren hen, geven hen gevechtstrainingen en organiseren gewelddadige acties in Syrië én in ons land.", "suspect an expert taught or instructed Tamerlan on the craft of bombmaking while he was overseas in 2012", "Je l'ai tué parce qu'il a tué des Musulmans et j'en ai assez que des gens tuent des Musulmans en Afghanistan", "omdat er iedere dag moslims sterven", "oog om oog, tand om tand.", "Our hero who survived the Taliban, only to be murdered on a British street".

***Om technische redenen, was het onmogelijk om bij elk citaat de bron gedetailleerd weer te geven. Alle citaten komen uiteraard letterlijk uit de artikelen van het 'Westerse Corpus, Corpus hoofdstuk 4' en bevinden zich integraal in bijlagen

4.5.3. De bloedige actie:

"met een mes de man de keel doorsnijdt, "gruwelijke scène", de foto's met bebloede handen van Michael Adebolajo met daarin een mes en hakmes, "misselijk makende filmpje", "hoe hij en zijn vrienden een man hadden ontvoerd en de keel hadden overgesneden", "bij zware criminele activiteiten in Syrië, waaronder folteringen en onthoofdingen", "stabbing the soldier "several times" in the neck with a fold-out knife", "met messen en een hakmes te lijf gingen en spreken van een onthoofding", "his head chopped off", "s'en est pris violemment", "un coup de couteau ou de cutter à la gorge", "de slachtpartij", "massacré à l'arme blanche", "Blood-soaked killer after he hacked a soldier to dead", "bloody terror".

***Om technische redenen, was het onmogelijk om bij elk citaat de bron gedetailleerd weer te geven. Alle citaten komen uiteraard letterlijk uit de artikelen van het 'Westerse Corpus, Corpus hoofdstuk 4' en bevinden zich integraal in bijlagen

---

⁴⁰ Het importeren van buitenlandse problemen naar eigen stad of land en de terugkeer van Westerlingen naar hun land, nadat ze elders terroristische aanslagen of training kregen.

4.5.4. De onschuld van de slachtoffers:

“de onthoofding van een man die bewegingsloos op de grond ligt”, is het slachtoffer een sjiiitische bejaarde man”

“The blasts killed three people, including an 8-year-old boy, and injured some 260 others”, “op patrouille als onderdeel van een antiterrorismeplan”, “ce militaire, qui participait au déploiement antiterroriste”, “on a voulu tuer un militaire parce qu'il était militaire”, “Ze hakten letterlijk op de arme drommel in”, “Het slachtoffer droeg een t-shirt met de opdruk Help for Heroes, een militaire liefdadigheidsinstelling”

***Om technische redenen, was het onmogelijk om bij elk citaat de bron gedetailleerd weer te geven. Alle citaten komen uiteraard letterlijk uit de artikelen van het ‘Westerse Corpus, Corpus hoofdstuk 4’ en bevinden zich integraal in bijlagen

4.5.5. Het meedogenloze en laffe karakter van ‘de terrorist’:

“Dzhokhar at least partially contributed to Tamerlan’s death during the firefight when Dzhokhar hit his brother with a vehicle during his getaway,” “When authorities arrived, a bloodied Dzhokhar surrendered”, “ontvoeren en executeren van ‘ongelovigen’.” “attacking the soldier from behind”, “there was a clear intention to kill”, “Ze gedroegen zich als ‘beesten’”, “slachtoffer als een ‘stuk vlees’ behandelden”, “sleepten hem van het troittoir en dumpten zijn lichaam”, “Ze hakten letterlijk op de arme drommel in”, “koelbloedig vermoord”

***Om technische redenen, was het onmogelijk om bij elk citaat de bron gedetailleerd weer te geven. Alle citaten komen uiteraard letterlijk uit de artikelen van het ‘Westerse Corpus, Corpus hoofdstuk 4’ en bevinden zich integraal in bijlagen

4.5.6. De anti-Westerse boodschap⁴¹:

” Tsarnaev wrote an anti-American message on the boat”, “Jullie mensen zullen nooit veilig zijn ”, “ We zweren bij de almachtige Allah dat we onze strijd tegen jullie nooit zullen staken”, “ Hamza weigerde tijdens de zitting recht te staan”, “A new image shows the bullet-riddled anti-American rant”.

***Om technische redenen, was het onmogelijk om bij elk citaat de bron gedetailleerd weer te geven. Alle citaten komen uiteraard letterlijk uit de artikelen van het ‘Westerse Corpus, Corpus hoofdstuk 4’ en bevinden zich integraal in bijlagen

4.5.7. Verwijzingen naar eerdere terroristische aanslagen of terroristische groepen:

“two brothers from Chechnya learned to allegedly execute their terrorist attack so efficiently”, “a terrorist magazine published by al Qaeda’s affiliate”, “wannabe jihadis”, onderzoek naar Sharia4Belgium militanten, “vermoedelijke betrokkenheid van de Sharia-leden bij ontvoeringen en moorden”, “radicale moslimgroepering Sharia4Belgium”, “Mohamed Merah, the Islamist gunman who killed seven people, including three soldiers, in and around the southwestern city of Toulouse last year”, “that came on the heels of the brutal murder of a soldier in London.”, “doet denken aan de dodelijke steekpartij deze week in Londen”, “gelinkt zijn met Al Qaida. aan jihadistische en salafistische terreuractiviteiten.”, “fait écho au meurtre en pleine rue d’un soldat britannique à Woolwich”, “une forme de comparaison avec ce qui s’est passé à Londres”, “trois jours après le meurtre à Londres d’un soldat britannique par deux islamistes radicaux”. “sterke aanwijzingen terreurdaad”.

***Om technische redenen, was het onmogelijk om bij elk citaat de bron gedetailleerd weer te geven. Alle citaten komen uiteraard letterlijk uit de artikelen van het ‘Westerse Corpus, Corpus hoofdstuk 4’ en bevinden zich integraal in bijlagen

---

⁴¹ Deze anti Westerse boodschap komt ook tot uiting via het niet erkennen van autoriteiten (bvb.rechtbank)

4.5.8 Opmerkingen:

1. In de verslaggeving over de aanslag op een militair in Parijs, wordt in de pers herhaaldelijk gesproken over een ‘Arabisch kleding’, ‘of een djellaba’ die de dader zou hebben gedragen. Onderstaande foto (illustratie nr. 22) van de dader op weg naar de aanslag, toont echter aan dat dit niet het geval was, en het dus gaat om een associatie van de ooggetuigen en/of journalisten. Ook de verwijzing naar de man, als zijnde Noord-Afrikaans klopt niet. De man is van Franse afkomst. Deze twee incorrechtheden duiden op een erg stereotype visie op ‘de moslimterrorist’.

Illustratie nr. 22

2. Binnen thema zeven (Verwijzingen naar eerdere terroristische aanslagen, islamistische/terroristische groepen of conflictsituaties) moet de kanttekening worden gemaakt, dat verwijzingen naar de gebeurtenissen in Londen eerder logisch zijn, gezien beide aanslagen heel kort op elkaar plaatsvonden. (22 mei en 25 mei 2013)

4.6. Wanneer we verbale illustraties van deze zeven thema's in de Westerse pers (corpus hoofdstuk 4) gaan vergelijken met dezelfde thema's in de Russische pers (corpus hoofdstuk 3) krijgen we volgende tabel:

	Westerse pers	Russische pers
Religieuze verwijzing	<i>Akbhar' en 'Takfir'“; “This week law enforcement sources said Dzhokhar also lamented elsewhere in the note that his brother was able to meet Allah first. ”; “Dzhokhar had taken the time to write on the walls of the boat in black pen. begins the message with the Muslim statement of faith, saying that there is but one god, Allah, and Muhammad is his messenger”; “He said Dhaussy had repeatedly invoked the name of Allah during his detention. ”; “verscheen in een lang wit gewaad en sleurde een koran met zich me”; “Hij eiste aangesproken te worden met Mujahid Abu Hamza, zijn moslim naam”; “A Islamic convert”; “een bebaarde man van Noord-Afrikaanse afkomst “; “onder zijn jas een Arabisch gewaad hebben gedragen. ”; “praying eight minutes before the stabbing”; “buying two knives at a Muslim butcher's shop”; “partisan d'un « islam traditionaliste voire radical, depuis trois ou quatre ans ”; “du Jihad”; “une barbe, une djellaba de couleur claire et un blouson noir”; “par deux islamistes radicaux”; “Tijdens de hoorzitting, die slechts twaalf minuten duurde, hield hij de hele tijd de koran vast, “Jihad attack in broad daylight”</i>	<i>“Did they yell "Allahu Akhbar!" as the shells hit? ”; “Islamists”; “Islamist terrorist”; “this demonic Islamist scourge”; “Extremist Islamism”; ‘Jihadism’; the jihadist groups involved in these atrocities”; “the New Islamic Front”; “the Islamic Front, which was established to be an Islamist fighting group”; “radical jihadists affiliated with Al Qaeda”; “they declare that Muslims must pursue Jihad in Syria”; “Islamist Takfiri extremists’ fighters”.</i>
Verwevenheid/import	<i>“We Muslims are one body. You kill one of us, you hurt [bullet hole] us all.”</i> <i>” Naar schatting 600 tot 700 Europeanen zouden in Syrië zitten”; “Sharia4Belgium stuurde het jongste jaar 33 geradicaliseerde moslims uit”; “indoctrineren hen, geven hen gevechtstrainingen en organiseren gewelddadige acties in Syrië én in ons land.”;</i> <i>“suspect an expert taught or instructed Tamerlan on the craft of bombmaking while he was overseas in 2012”; “Je l'ai tué parce qu'il a tué des Musulmans et j'en ai assez que des gens tuent des Musulmans en Afghanistan”; “omdat er iedere dag moslims sterven”; “oog om oog, tand om tand.” .”; “Our hero who survived the Taliban, only to be murdered on a British street”</i>	<i>“as Chechen mercenaries fighting for the terrorist forces (FSA)”; “when terrorism strikes Syria, a key country in the region, it would have a direct impact on stability in the Middle East, which would subsequently affect Russia”; “This sectarian violence is fueling radicalization, threatening to increase the level of anti-Western jihadism across the Greater Middle East”; “the issue is not the size of the territories they infiltrate but the large influx of terrorists coming from abroad.”;</i> <i>“an explosion of extremism that could eventually come to inflict harm on Russia, especially in the volatile North Caucasus”;</i>
Bloedige actie	<i>“met een mes de man de keel doorsnijdt, “gruwelijke scène”, de foto's met bebloede handen van Michael Adebolajo met daarin een mes en hakmes, “misselijk makende filmpje”; “hoe hij en zijn vrienden een man hadden ontvoerd en de keel hadden overgesneden”; “bij zware criminele activiteiten in Syrië, waaronder foltering en onthoofdingen”; “stabbing the soldier “several times” in the neck with a fold-out knife”; “met messen en een hakmes te lijf gingen en spreken van een onthoofding”; “his head chopped off”; “s'en est pris violemment”; “un coup de couteau ou de cutter à la gorge”; “slachtpartij”; “massacré à l'arme blanche”; “Blood-soaked killer after he hacked a soldier to dead”; “bloody terror”.</i>	<i>“This video shows the atrocities committed”; “men, women and children alike, many were decapitated, the workers of the bakery were roasted alive in the bakery ovens. The bodies of girls, raped and decapitated, or decapitated and then raped, were mutilated in the streets, “Headless bodies were strewn along the roadside, human heads hung from trees”; “Atrocities carried out by the Syrian terrorist forces”; “What the liberators found inside the town as they advanced turned the stomachs of many a hardened soldier”; “the women who have had their breasts sliced off in the street ... the girls who have been gang-raped before or after decapitation, the boys who have had their heads torn off “;</i>

Onschuld slachtoffers	“de onthoofding van een man die bewegingsloos op de grond ligt”, is het slachtoffer een sjiitische bejaarde man” “The blasts killed three people, including an 8-year-old boy, and injured some 260 others”, “op patrouille als onderdeel van een antiterrorismeplan”, “ce militaire, qui participait au déploiement antiterroriste”, “on a voulu tuer un militaire parce qu’il était militaire”, “Ze hakten letterlijk op de arme drommel in”, “Het slachtoffer droeg een t-shirt met de opdruk Help for Heroes, een militaire liefdadigheidsinstelling”	“to distribute food to the hungry, milk for babies and medicine for the sick and elderly”, “the latest being the execution of a child”, “People have nothing, they are impoverished and cry”, “the bakers roasted in their own ovens for daring to bake bread and put food on the tables of innocent Syrian families”, “many nuns have been raped and decapitated, or worse”
Meedogenloze en laffe ‘terrorist’	“Dzhokhar at least partially contributed to Tamerlan’s death during the firefight when Dzhokhar hit his brother with a vehicle during his getaway,” When authorities arrived, a bloodied Dzhokhar surrendered”, “ontvoeren en executeren van ‘ongelovigen’.”attacking the soldier from behind”, “there was a clear intention to kill”, “Ze gedroegen zich als ‘beesten’”, “slachtoffer als een ‘stuk vlees’ behandelden”, “sleepten hem van het troittoir en dumpten zijn lichaam”, “Ze hakten letterlijk op de arme drommel in”, “koelbloedig vermoord”	“playing soccer not with balls but rather with the heads of Syrian civilians”, “Islamist terrorist forces were screaming, shrieking and howling in delight, as they played soccer with the heads of children they had just decapitated and raped”, “They wreak havoc, vandalise, destroy infrastructure and kill innocent civilians simply because they denounce them”, “the old men humiliated before their families, the bakers roasted in their own ovens for daring to bake bread and put food on the tables of innocent Syrian families”
Anti-Westerse boodschap	” Tsarnaev wrote an anti-American message on the boat”, “Jullie mensen zullen nooit veilig zijn ”, “We zweren bij de almachtige Allah dat we onze strijd tegen jullie nooit zullen staken”, “Hamza weigerde tijdens de zitting recht te staan”, “A new image shows the bullet-riddled anti-American rant”	“anti-Western jihadism”,
Verwijzing naar terroristische groepen/aanslagen	“two brothers from Chechnya learned to allegedly execute their terrorist attack so efficiently”, “a terrorist magazine published by al Qaeda’s affiliate”, “wannabe jihadist”, onderzoek naar Sharia4Belgium militanten”, vermoedelijke betrokkenheid van de Sharialeden bij ontvoeringen en moorden”, “radicale moslingroepering Sharia4Belgium”, “Mohamed Merah, the Islamist gunman who killed seven people, including three soldiers, in and around the southwestern city of Toulouse last year”, “that came on the heels of the brutal murder of a soldier in London.”, “doet denken aan de dodelijke steekpartij deze week in Londen”, “gelinkt zijn met Al Qaida. aan jihadistische en salafistische terreuractiviteiten.”, “fait écho au meurtre en pleine rue d’un soldat britannique à Woolwich”, “une forme de comparaison avec ce qui s’est passé à Londres”, “trois jours après le meurtre à Londres d’un soldat britannique par deux islamistes radicaux”. “sterke aanwijzingen terreurdaad”.	“by terrorists, in particular, the Islamic State of Iraq and the Levant (EIIL) and Al-Nusra Front against Syrian Shia Muslims”, “likely to strengthen either Iran and Hezbollah or Sunni jihadists”, “Chechen and Afghan mercenaries”, “those we are fighting are Takfiris, who adopt the al-Qaeda doctrine”, “radical jihadists affiliated with Al Qaeda”

***Om technische redenen, was het onmogelijk om bij elk citaat de bron gedetailleerd weer te geven. Alle citaten komen uiteraard letterlijk uit de artikelen van voor de linkse kolom, het ‘Westerse Corpus, Corpus hoofdstuk 4’ en de rechtse kolom, het ‘Russische corpus, Corpus hoofdstuk 3’, en bevinden zich integraal in bijlagen.

4.6.1. Opmerkingen bij deze analyse

Ondanks de opmerkelijke overeenkomsten valt op dat er beduidend minder ‘anti-Westerse’ boodschappen en minder religieuze verwijzingen en verwijzingen naar andere terroristische groepen/aanslagen zijn in de rechter kolom, die citaten uit het Russisch corpus, corpus Hoofdstuk 3, bevat.

Het beduidend minder aantal anti-Westerse boodschappen in de Russische verslaggeving is logisch te verklaren door het feit dat de Russische pers in de specifieke context van het Syrische conflict uitgaat van een scenario waarbij de ‘terroristen’ gefinancierd en gesteund worden door het Westen.

Het ‘Westerse corpus’ gaat uit van een andere situatie, waarbij de ‘terrorist’ de Westerse maatschappij is binnengedrongen en individuen aanvalt die voor hem ‘de Westerse maatschappij’ belichamen. De uitzondering hierop is het onderdeel van de ‘Syriëstrijders’ dat in wezen meer aanleunt bij de eerder besproken ‘importproblematiek’ en op die manier een potentiële bedreiging is voor het Westen.

Het minder aantal religieuze verwijzingen kan verklaard worden door enerzijds het feit dat het in de Westerse pers gaat om individuen (*Dzhokhar also lamented elsewhere in the note that his brother was able to meet Allah first, Dhaussy had repeatedly invoked the name of Alla, Hij eiste aangesproken te worden met Mujahid Abu Hamza, zijn moslim naam, Tijdens de hoorzitting, die slechts twaalf minuten duurde, hield hij de hele tijd de koran vast*) die een tijd lang van dichtbij werden gevolgd. Anderzijds zijn er heel wat verwijzingen in de Westerse pers naar uiterlijke kenmerken. Een Arabisch uiterlijk, of islamitische geloof van een individu in Syrië is niet nieuwswaardig. Daarnaast zijn de ‘terroristen’ in gevechtscloeding en vallen daardoor alle verwijzingen naar bijvoorbeeld djellaba’s weg.

Zoals eerder aangegeven staan een heel aantal verwijzingen in het ‘Westerse corpus’ in het teken van de korte tijdspanne tussen de aanslagen van respectievelijk Londen en Parijs.

4.7. Deelbesluit

In dit hoofdstuk onderzochten we mogelijke analogieën tussen enerzijds de manier waarop de Syrische oppositie (“islamistische terroristen”) in de Russische pers in beeld worden gebracht en anderzijds de manier waarop de ‘Westerse’ pers schrijft over vier recente gebeurtenissen die gelinkt werden aan radicaal islamisme, nm. de marathon van Boston, de betrokkenheid van Vlaamse jongeren bij de onthoofding van een bejaarde man in Syrië, de aanslag op een Franse militair in Parijs en de moord op een Britse militair in Londen. In een nieuw corpus, ‘Westers corpus, of corpus hoofdstuk 4’, (zie bijlage) leggen we in totaal 10 artikelen naast elkaar, uit respectievelijk Amerikaanse (abcnews.go.com), Engelse (The Telegraph), Nederlandse (NRC en NU.nl), Franse (Parismatch.com) en Belgische artikelen (De Standaard, HLN.be, Le Soir, Nieuwsblad.be), die verslag uitbrengen over de vier bovenvermelde gebeurtenissen.

Bij het analyseren van deze artikelen komen zeven duidelijke en steeds terugkomende dominante thema’s naar boven, nm.

1. De religieuze verwijzing
2. De verwevenheid van Moslims/het ‘import’ fenomeen
3. De bloedige actie
4. De onschuld van de slachtoffers
5. Het meedogenloze en laffe karakter van ‘de terrorist’
6. De anti-Westerse boodschap
7. Verwijzingen naar eerdere terroristische aanslagen of terroristische groepen

Wanneer we op basis van deze thema’s een vergelijking gaan maken tussen de verslaggeving van de Westerse pers over gebeurtenissen gelinkt aan ‘islamterrorisme’ en de verslaggeving van de Russische pers over het Syrische vrijheidsleger (FSA) die door de Russische autoriteiten en pers worden gelijkgesteld aan ‘islamterroristen’ zijn er opvallend veel overeenkomsten. Daarnaast kunnen de verschilpunten volledig logisch worden verklaard. (zie punt 4.6.1.)

Uit dit beperkte onderzoek kunnen we dus besluiten dat het ‘terroristenframe’ dat in de Russische pers wordt gebruikt (zie framing package matrix, hoofdstuk 3) bijzondere overeenkomsten heeft met de manier waarop moslim terrorisme in de Westerse landen, althans in de Westerse verslaggeving van deze vier recente gebeurtenissen, wordt geframed, en dus uitstijgt boven de culturele framing van een specifiek land of groep. Dat is een interessant gegeven, waar alsnog weinig onderzoek naar werd gedaan.

Wanneer landen met erg uiteenlopend beleid over een welbepaald thema eenzelfde argumentatie patroon gaan gebruiken, is dat een opmerkelijk maar tegelijk niet ongevaarlijk gegeven.

De toepassingen van ‘Traité de l'argumentation, la nouvelle rhétorique’ van onze landgenoten Chaïm Perelman en Lucie Olbrechts-Tyteca. (1958) in bijvoorbeeld de marketingwereld (bvb. Het concept van strategic altruism) leren ons dat het uitgaan van eenzelfde gedeelde standpunt bijzondere persuasieve voordelen biedt en kan leiden tot manipulatie. Het is dan ook belangrijk om erg voorzichtig en bewust met algemeen toegepaste frames om te gaan en hier een duidelijk inzicht te verwerven

Hoofdstuk 5: Algemeen Besluit

De Russische houding ten opzichte van het Syrische conflict kon -op basis van de werken van Dmitri Trenin inzake- worden gereduceerd tot vier belangrijke basis elementen, onze vier speerpunten:

1. Een duidelijke en onveranderlijke positie die haaks staat op die van het Westen en Rusland profileert als 'grote natie'
2. Een 'eigenzinnig' concept van 'World order', gekenmerkt door een non-interventie politiek
3. Rusland als 'stabilizing force'. Een pragmatische aanpak die traditie en procedure verkiest boven ideologie en emotie
4. De Arabische lente als Islamistische revolutie

Deze speerpunten werden na bevestiging door verschillende relevante bronnen gebruikt als onderzoeksbasis voor dit onderzoek en geven tevens een antwoord op onze eerste onderzoeksvraag, nm. Wat is de Russische houding in het Syrische conflict.(OV1)

Een opsomming van vier speerpunten zonder meer leidt echter nauwelijks tot beter inzicht. Daarom gingen we in het eerste hoofdstuk op zoek naar de culturele en historische elementen die aan de basis liggen van deze 'Russische houding' inzake Syrië.

Hoewel de vier speerpunten duidelijk wortelen in de Russische cultuur en geschiedenis, zien we voor wat betreft speerpunt vier een ruimere invulling. De Russische houding inzake Moslim extremisme is immers niet enkel gebaseerd op de Russische problemen in het Noorden van de Kaukasus (Tsjetsjenië, Ingoesjetië) maar lijkt op bijzonder strategische wijze gebruik te maken van het groeiende wantrouwen ten opzichte van Moslims wereldwijd.

De Russische federatie telt meer dan 116 miljoen inwoners, verdeeld over 160 verschillende etnische groepen. Een kleine 80% van de bevolking is van etnisch Russische afkomst, de rest van de bevolking maakt deel uit van minderheidsgroepen, waarvan de grootste groepen de Tataren (3,8%), de Oekraïeners (2 %), de Basjkieren (1,2%), de Chuvases (1,1%), de Tsjetsjenen (0,9%) en Armeniërs (0,8 %) zijn.

Surveys leren ons dat de etnisch Russische bevolking niet erg positief staat t.o.v. minderheden in het algemeen, en vooral tegen minderheden die geen deel uitmaakten van de vroegere USSR. Toch zien we dat het FNCM in haar derde deeltijdse rapport aan het adviescomité van de raad voor Europa, stelt dat de Russische overheid groot belang hecht aan haar lange traditie van inschikkelijkheid t.o.v. nationale diversiteit. Deze top-down beweging lijkt veel te maken hebben met elementen uit onze vier speerpunten, namelijk het verzekeren van stabiliteit enerzijds, en anderzijds het creëren van een algemeen gedragen Russisch patriottisme. Sinds Jeltsin is Rusland zich immers steeds meer gaan focussen op het concept van 'etnisch culturele homogenisering', waarin minderheden worden erkend en faciliteiten hebben, maar binnen een concept van een overkoepelende Russische identiteit en Russisch patriottisme. Wanneer we in de surveyresultaten zien dat 63% van de respondenten zichzelf voornamelijk identificeert met de term 'Russisch staatsburger', lijkt dit opzet geslaagd.

Om een antwoord te kunnen bieden op onze tweede onderzoeksvraag, met name: Krijgt deze houding (= de Russische houding inzake het Syrische conflict) de steun van de Russische bevolking? (OV2), was het essentieel om de Russische bevolking zelf aan het woord te laten. We deden dat op basis van recente bestaande surveyresultaten van de Russische onderzoekcentra VCIOM en Levada, die internationaal gekend zijn om hun betrouwbare data.

Hoewel we een duidelijk verschil kunnen opmerken tussen de eerder pro-Poetin mening van de bewoners van Moskou en Sint Petersburg en de andere steden en provincies; hoewel vaak een aanzienlijk aandeel van de respondenten het moeilijk heeft zich uit te spreken over de in de surveys geformuleerde vragen, bevestigen de verzamelde data van onderzoekscentra Levada en VCIOM op consistente wijze de stellingen (speerpunten en analyse ervan) uit het eerste hoofdstuk van deze masterproef en kunnen we een positief antwoord geven op onze tweede onderzoeksvraag.

Met een maximum foutmarge van 3,4%, zou de mening van de Tsjetsjeense bevolking (0,9% van de totale bevolking van de Russische Federatie) geen wezenlijk verschil kunnen maken. Toch is het veelzeggend dat deze bevolkingsgroep uit sommige surveys wordt geweerd.

De resultaten van de surveys die specifiek gaan over Syrië brengen bijkomende en opmerkelijke tendensen aan het licht. Zo treedt er een zekere antiwesterse houding op de voorgrond via de percentuele bijval die uitspraken als ‘de opstand in Syrië is een provocatie van landen die hun positie in de regio willen versterken en Syrië willen verzwakken’ en ‘de Westerse landen zetten de ‘terroristen ‘aan een bloedige strijd te voeren’. Opvallend is ook de afgetekende en groeiende voorkeur en sympathie voor Bashar El Assad, ten nadelen van de oppositie, die in deze survey ‘rebellen’ en niet (zoals in sommige surveys) ‘terroristen’ worden genoemd. De afgetekende non interventie houding is opnieuw een bevestiging van speerpunt twee uit het eerste hoofdstuk.

Gezien de aangetoonde voorkeur voor tradities, verbaast het niet dat 27% van de respondenten vindt dat Rusland zijn historische bondgenoot Syrië moet steunen. De voorkeur voor een haakse positie op die van het Westen, verklaart het tweede onderdeel van die stelling, nm. dat Rusland daarbij tegenstand moet bieden aan het Westen. Wel bijzonder opmerkelijk is dat een op vier respondenten zegt dat Rusland geen oppositie moet voeren tegen het Westen noch Syrië, maar integendeel munt moet proberen te slaan uit het conflict tussen Syrië en het Westen. Een of vier Russen vindt dus dat het versterken van de positie van Rusland prioriteit heeft over het vermijden van burgerslachtoffers in Syrië, het steunen van een historische bondgenoot en het onderhouden van internationale relaties.

Bij het onderzoeken van de rol van de media, moet eerst en vooral worden opgemerkt dat het Kremlin opnieuw een heel eigen invulling geeft aan het begrip ‘persvrijheid’. Het is dan ook niet verwonderlijk dat slechts uitzonderingen het aandurven om tegen de officiële versie en de officiële houding van de regering in te gaan. Daarnaast werd duidelijk de snel groeiende interesse van het Kremlin voor de media, als tool voor het verspreiden van hun boodschap, aangetoond. Het is dan ook logisch dat hypothese één (H1) kon worden bevestigd.

Anderzijds kan men, ondanks het positieve vooroordeel voor het vermelden van officiële bronnen, niet spreken over ‘War journalism’ zoals beschreven door Lynch & McGoldrick. Voorgenoemde onderzoekers gingen immers uit van drie conventies die leiden tot ‘War journalism’, waarvan enkel de eerste conventie kon worden bevestigd. De twee andere conventies, respectievelijk ‘een vooroordeel voor dualiteit’ en ‘een vooroordeel voor actie over proces’ konden niet worden bevestigd. Het antwoord op sub-onderzoeksvraag één (SOV1) is dus negatief.

Het Corpus van het derde hoofdstuk, ook wel ‘Russisch corpus’ genoemd (in tegenstelling tot het ‘Westerse corpus’ van hoofdstuk vier) bestaat uit 20 Engelstalige artikelen uit vijf verschillende online kranten (The Moscow Times, Pravda.ru, The St.Petersburg Times, Izvestia en Ria Novosty) die verschenen tussen 15 juni 2013 en 31 januari 2014. Een gedetailleerd overzicht alsook de volledige artikelen, bevinden zich in bijlage bij deze Masterproef. De keuze voor in het Engels verschenen artikelen is ingegeven door de wens om dit onderzoek toegankelijk te maken voor niet-Russisch sprekkenden.

De keuze wordt gefaciliteerd door het feit dat, in analogie met de uitspraken van de Russische politieke en militaire elite, de Russische media geen enkele poging doen om hun bijzonder eigenzinnige en vaak antiwesterse houding te verhullen in een Engelse versie, waarvan toch kan worden aangenomen dat ze wordt gelezen door niet-Russen.

Als antwoord op sub-onderzoeksvraag twee (SOV2), bracht een inductieve framing analyse van het corpus drie dominanten frames aan het licht, nm.

1. Rusland als standvastige verdediger van de wereldvrede
2. Het Westen als oorlogszuchtige, manipulatieve en opportunistische verdediger van eigenbelang
3. De Syrische oppositie als fanatiek islamitische, gruwelijke, onmeedogenloze afslachters van het Syrische volk

Hoewel deze dominante frames al helemaal passen in het officiële discours van het Kremlin inzake Syrië, zijn we daarnaast via een deductieve framing analyse met vier vooropgestelde frames, die rechtstreeks gebaseerd zijn op onze vier basis speerpunten [Rusland als grote eigenzinnige staat (speerpunt één), Rusland als vredesduif (speerpunt twee), Rusland als rots van in de branding (speerpunt drie), De Syrische oppositie als door het Westen gesteunde demonen (speerpunt vier)], en waarvan de verwevenheid met de Russische cultuur in hoofdstuk één uitvoerig wordt aangetoond, op zoek gegaan naar eventuele bevestiging in het corpus. Zoals de matrixen van de framing packages reeds bevestigen, kan worden gesteld dat deze frames wel degelijk cultureel gebonden zijn en kan sub-onderzoeksvraag drie (SOV3) dan ook positief worden beantwoord.

Toch valt opnieuw op dat ondanks die duidelijke culturele link van Rusland met het thema van de laatste frame (De Syrische oppositie als door het Westen gesteunde demonen) verder gaat dan het toepassen van de Noord Kaukasische (Tsjetsjenië) problematiek op het conflict in Syrië

In het vierde hoofdstuk onderzochten we daarom mogelijke analogieën tussen enerzijds de manier waarop de Syrische oppositie (“islamistische terroristen”) in de Russische pers in beeld worden gebracht en anderzijds de manier waarop de ‘Westerse’ pers schrijft over vier recente gebeurtenissen die gelinkt werden aan radicaal islamisme, nm. de marathon van Boston, de betrokkenheid van Vlaamse jongeren bij de onthoofding van een bejaarde man in Syrië, de aanslag op een Franse militair in Parijs en de moord op een Britse militair in Londen. In een nieuw corpus, ‘Westers corpus, of corpus hoofdstuk 4’, (zie bijlage) leggen we in totaal 10 artikelen naast elkaar, uit respectievelijk Amerikaanse (abcnews.go.com), Engelse (The Telegraph), Nederlandse (NRC en NU.nl), Franse (Parismatch.com) en Belgische artikelen (De Standaard, HLN.be, Le Soir, Nieuwsblad.be), die verslag uitbrengen over de vier bovenvermelde gebeurtenissen.

Bij het analyseren van deze artikelen komen zeven duidelijke en steeds terugkomende dominante thema’s naar boven, nm.

1. De religieuze verwijzing
2. De verwevenheid van Moslims/het ‘import’ fenomeen
3. De bloedige actie
4. De onschuld van de slachtoffers
5. Het meedogenloze en laffe karakter van ‘de terrorist’
6. De antiwesterse boodschap
7. Verwijzingen naar eerdere terroristische aanslagen of terroristische groepen

Wanneer we op basis van deze thema’s een vergelijking maken tussen de verslaggeving van de Westerse pers over gebeurtenissen gelinkt aan ‘islamterrorisme’ en de verslaggeving van de Russische pers over het Syrische vrijheidsleger (FSA) die door de Russische autoriteiten en pers worden gelijkgesteld aan ‘islamterroristen’ zijn er opvallend veel overeenkomsten. Daarnaast kunnen de verschilpunten volledig logisch worden verklaard. (zie punt 4.6.1.)

Uit dit beperkte onderzoek en als antwoord op onze onderzoeksvraag vier (OV4) kunnen we dus besluiten dat het ‘terroristenframe’ dat in de Russische pers wordt gebruikt (zie framing package matrix, hoofdstuk 3) bijzondere overeenkomsten heeft met de manier waarop moslim terrorisme in de Westerse landen, althans in de Westerse verslaggeving van deze vier recente gebeurtenissen, wordt geframed, en dus uitstijgt boven de culturele framing van een specifiek land of groep. Dat is een interessant gegeven, waar alsnog weinig onderzoek naar werd gedaan.

Wanneer landen met erg uiteenlopend beleid over een welbepaald thema eenzelfde argumentatie patroon gaan gebruiken, is dat een opmerkelijk maar tegelijk niet ongevaarlijk gegeven.

De toepassingen van 'Traité de l'argumentation, la nouvelle rhétorique' van onze landgenoten Chaïm Perelman en Lucie Olbrechts-Tyteca. (1958) in bijvoorbeeld de marketingwereld (bvb. het concept van strategic altruism) leren ons, dat het uitgaan van eenzelfde gedeelde standpunt bijzondere persuasieve voordelen biedt en kan leiden tot manipulatie. Het is dan ook belangrijk om erg voorzichtig en bewust met algemeen toegepaste frames om te gaan en hier een duidelijk inzicht in te verwerven

5.1. Tekortkomingen onderzoek

Door de beperktheid in tijd en het voorgeschreven volume, blijft het schrijven van een masterproef een verhaal van keuzes. Wordt er heel diep ingegaan op een heel specifiek afgelijnd onderwerp of bekijken we net zo veel mogelijk aspecten van een zeker fenomeen. Met de keuze van het onderwerp 'De Russische verslaggeving over het Syrische conflict', en in het licht van recente internationale politieke ontwikkelingen, lag de keuze voor een meer algemeen onderzoek naar de culturele en historische context van Rusland, en de algemene condities waarin de Russische pers functioneert voor de hand. Ik heb deze masterproef dan ook opgevat als een initieel vooronderzoek, dat relevant kan zijn voor meer inzicht in de Russische binnen en buitenland politiek, aangevuld met een hele reeks aanbevelingen en suggesties voor verder onderzoek.

Zoals dit geldt voor elk onderzoek, leidt ook deze keuze tot een heel aantal tekortkomingen. Aangezien er enerzijds wordt gewerkt met bestaande surveyresultaten en niet met specifieke, in het kader van deze masterproef uitgevoerde surveyresultaten, krijgen we zeker bevestiging van bestaande tendensen en een algemene houding van de 'Russische bevolking', maar krijgen we niet altijd een antwoord op onze eigen specifieke vragen. Anderzijds zou het praktisch en financieel onmogelijk zijn om in het kader van deze masterproef grootschalige, algemene surveys uit te voeren op een voor heel Rusland representatieve groep.

Ander zwak punt is de beperktheid van het corpus van hoofdstuk 3. Zowel in volume als beschikbare auteurs. Deze beperktheid is inherent aan de bewuste keuze voor Engelstalige artikelen. Het alternatief van zelf vertaalde artikelen is niet ideaal en het alleen toegankelijk maken van het onderzoek voor Russisch sprekkenden was van meet af aan niet het doel van dit onderzoek, wel integendeel.

De analyse in hoofdstuk drie is beperkt en mist een referentiekader. Is de aanwezigheid van 84 x 'force' of 44 x 'solution' significant? Dat kunnen we alleen weten als we de vergelijking maken met een ander vergelijkbaar corpus. Ook de framing analyses zijn beperkt. Toch waren deze analyses binnen de opbouw van deze masterproef relevant omdat ze hypothese één (H1) konden bevestigen, meer inzicht gaven in de argumentatie achter de Russische politieke houding en ook in de frames die door de media worden gebruikt om die argumentatie kracht bij te zetten, waardoor we meer inzicht kregen in de rol van de media (OV3). Hoofdstuk 4 is bijzonder beperkt maar is eerder bedoeld als een aanzet naar punt 5.2.

5.2 Aanbevelingen voor verder onderzoek

Naast een veel diepgaander en uitgebreider verder onderzoek naar de verslaggeving over Syrië, lijkt mij een verder uitgebreid onderzoek naar de framing van 'Islam terrorisme' en de manier waarop deze internationaal wordt toegepast, met aandacht voor de gevaren van een gedeelde retoriek bijzonder actueel en maatschappelijk relevant. Hierbij zou eventueel verder kunnen gegaan worden op eerder onderzoek rond het thema 'The War on terrorism'⁴²

Evenzeer actueel en relevant zou een verder onderzoek zijn naar de buitenlandse politiek van Rusland in het algemeen. Bijzonder interessant in dit kader lijkt mij een specifiek onderzoek naar de recente ontwikkelingen in Oekraïne en de ogenschijnlijke U-turn die Rusland lijkt te nemen t.o.v. haar eigen non-interventie politiek.

---

42 Reese, S.D. & Lewis, S.C. 'Framing the War on Terror, 'The internalization of policy in the US press' Journalism, 10.6, 2009, Webel, C.P. & Arnaldi, A. "The Ethics and Efficacy of the Global War on Terrorism: Fighting Terror with terror", Palgrave Macmillan, 2011 Entman, R.M. 'Cascading Activation: Contesting the White House's Frame After 9/11', Political Communication 20.4, 2003